

USVreact

UNIVERSITIES SUPPORTING VICTIMS OF
SEXUAL VIOLENCE

#USVreact

www.usvreact.eu

CEPS Projectes Socials
Barcelona

US
University of Sussex
Centre for Gender Studies

Universidad del País Vasco
Euskal Herriko
Unibertsitatea

UNIVERSITÀ DEGLI STUDI
DI TORINO
ALMA UNIVERSITAS
TALINENSIS

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship
Programme of the European Union

Το Πρόγραμμα USVreact (JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401) συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι δημόσιες και λοιπές ανακοινώσεις του προγράμματος εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων και μόνο. Η Επιτροπή δεν θεωρείται υπεύθυνη για τις όποιες χρήσεις του εν λόγω υλικού προκύψουν.

Κεφάλαιο 1

Υποστήριξη Θυμάτων Σεξουαλικής Βίας στο Πλαίσιο του Πανεπιστημίου

Οι νεαρές γυναίκες και ιδίως οι φοιτήτριες είναι αρκετά επισφαλείς όσον αφορά στο ενδεχόμενο να βιώσουν έμφυλη και σεξουαλική βία. Επιπλέον, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες οι φοιτητές και οι φοιτήτριες αντιμετωπίζονται ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας από τις υπηρεσίες υποστήριξης, ενώ συχνά τα θύματα έχουν πολύ αρνητικές εμπειρίες όταν καταγγέλλουν περιστατικά στο Πανεπιστήμιο που σπουδάζουν. Το USVreact, όπως αποκαλούμε το Πρόγραμμα για την Υποστήριξη Θυμάτων Σεξουαλικής Βίας στο Πλαίσιο του Πανεπιστημίου, συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Προγράμματος για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ιθαγένεια (Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020). Καταρτήθηκε και υποβλήθηκε στις αρχές του 2015 στο υποπλαίσιο της προκήρυξης που αφορούσε στην υποστήριξη θυμάτων έμφυλης βίας. Είναι το μεγαλύτερο πρόγραμμα που εγκρίθηκε και χρηματοδοτήθηκε από τη συγκεκριμένη δράση, καθώς και πρώτη φορά που σχεδιάστηκε πρόγραμμα επιμόρφωσης επί του θέματος σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Στόχος ήταν να βελτιωθεί η θεσμική «πρώτη αντίδραση» σε καταγγελίες φοιτητών/τριών για σεξουαλική βία, με απώτερο σκοπό να δημιουργηθούν πιο «ανοιχτές» και υποστηρικτικές κουλτούρες στα Πανεπιστήμια. Η βασική επιδίωξη ήταν να συγκροτηθούν, δοκιμαστούν και αξιολογηθούν εμπειρικά και καινοτόμα μοντέλα επιμόρφωσης, ως προς τη διαχείριση σχετικών περιστατικών, απευθυνόμενα στις πανεπιστημιακές κοινότητες διαφόρων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τα οποία θα υλοποιούνταν από τους συνεργαζόμενους φορείς του προγράμματος στα οικεία ακαδημαϊκά ιδρύματα. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος, τα μοντέλα επιμόρφωσης θα διατίθενται διαρκώς και δωρεάν, για χρήση από άλλα πανεπιστήμια και ιδρύματα.

Πρόσθετοι στόχοι του έργου ήταν: η αξιολόγηση των βέλτιστων πρακτικών «πρώτης αντίδρασης» και εκπαίδευσης αντιμετώπισης ώστε να ενημερωθούν τα υπό ανάπτυξη μοντέλα· ο έλεγχος των πολιτικών και των θεραπευτικών οδών για θύματα/επιζώντες στα πανεπιστήμια-εταίρους και διεθνώς· η δημιουργία εθνικών και διεθνών δικτύων ειδικών επιστημόνων, εξειδικευμένων φορέων, φοιτητικών ενώσεων καθώς και σωματείων διδακτικού και διοικητικού προσωπικού πανεπιστημίων, ώστε να παραχθεί και να διαμοιραστεί γνώση· η ενσωμάτωση επιμορφωτικών προγραμμάτων, όπου είναι

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

εφικτό να είναι βιώσιμα. Το πρόγραμμα βασίστηκε στην δημοσιευμένη έρευνα αρκετών Εταίρων (βλ. Π.χ. Alldred & Biglia 2015, Biglia & San Martin 2007, Jackson και Sundaram 2015, Love κ.α. 2017, Phipps 2009, 2017, Phipps & 2015, Rymer & Cartei 2015), καθώς και στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα Gap Work που συγχρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του Daphne III, το οποίο εστίασε στην επιμόρφωση νέων επιστημόνων στη διαχείριση και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και στο οποίο συμμετείχαν πολλοί από τους συνεργάτες του USVreact (Alldred κ.α. 2014). Στο πρόγραμμα υπήρχε μία διεθνής συμβουλευτική επιτροπή ειδικών, που προέρχονταν από όλα τα κράτη-εταίρους, πολλοί από τους οποίους έχουν πολυάριθμες δημοσιεύσεις στον συγκεκριμένο τομέα (βλ. Π.χ. Bustelo και Lombardo 2007, Fenton κ.ά. 2016, McGlynn, Downes και Westmarland 2017, Sanders-McDonagh, Neville & Nolas 2016, Westmarland και Graham 2010).

Το USVreact βασίστηκε στην Κοινοτική Οδηγία για τα Θύματα, η οποία ορίζει ότι τα θύματα αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό, προστατεύονται από τη δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, λαμβάνουν την κατάλληλη υποστήριξη και έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Τα πανεπιστήμια-εταίροι του προγράμματος, κάθε ένα από τα οποία συμμετέχει με μία μικρή ομάδα ερευνητών και επιμορφωτών, ήταν το Universitat Rovira i Virgili και το Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibersitatea στην Ισπανία, το Università degli Studi di Torino στην Ιταλία, το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών στην Ελλάδα και το Πανεπιστήμιο Brunel του Λονδίνου, το Πανεπιστημίου Sussex και το Πανεπιστημίου του York στη Βρετανία. Την διαχείριση του έργου ανέλαβε η CEPS Projectes Socials στη Βαρκελώνη. Τη στιγμή της σύνταξης της παρούσας έκθεσης, το έργο είχε 16 συνεργαζόμενους φορείς από όλα τα κράτη-εταίρους, καθώς και στη Λετονία και τη Σερβία, καθένα από τα οποία είτε διοργάνωσε ένα μοντέλο επιμόρφωσης, είτε συνέβαλε στην διάδοση του εκπαιδευτικού υλικού.

Η έναρξη του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με μία συνάντηση στο Πανεπιστήμιο του Sussex τον Απρίλιο του 2016. Στη συνέχεια ακολούθησε η συγγραφή των κειμένων σχετικά με τον έλεγχο των πολιτικών και την αξιολόγηση των βέλτιστων πρακτικών (και τα δύο είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του USVreact), βάση των οποίων διοργανώθηκαν οι επιμορφώσεις. Κάθε πρόγραμμα επιμόρφωσης προσαρμόστηκε σύμφωνα με το τοπικό, γενικό και πολιτισμικό, πλαίσιο και τις εκάστοτε βέλτιστες πρακτικές. Μέσα στο 2016 ξεκίνησαν και τα επτά προγράμματα. Η επιμόρφωση και η αξιολόγηση διήρκησαν μέχρι τα τέλη του 2017, ενώ ορισμένα πανεπιστήμια συνέχισαν την υποστήριξη των επιμορφώσεων. Συνολικά, μέχρι αυτή τη στιγμή, έχουν συμμετάσχει στην επιμόρφωση σχεδόν 900 μέλη πανεπιστημιακών κοινοτήτων από 21

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

διαφορετικά ιδρύματα. Η ολοκλήρωση του προγράμματος ξεκίνησε με ένα διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο, στο οποίο ανακοινώθηκαν τα βασικά πορίσματα σε ειδικούς στον τομέα. Ακολούθως, διοργανώθηκαν τοπικά συνέδρια από τους συνεργαζόμενους φορές με στόχο να συναντηθούν Πανεπιστημιακοί και εργαζόμενοι σε δομές και υπηρεσίες και να συζητήσουν τις τοπικές προτάσεις.

Η παρούσα έκθεση

Στην παρούσα έκθεση παρουσιάζεται αρχικά το εμπειρικό και θεωρητικό πλαίσιο του προγράμματος, όσον αφορά στην γενίκευση της σεξουαλικής βίας εναντίον των φοιτητών/τριων στην Ευρώπη και στους παράγοντες που μπορούν να διευκολύνουν και να υποστηρίζουν την δημοσιοποίηση. Στη συνέχεια, παρατίθεται συνοπτικά το περιεχόμενο, η παρουσίαση και η αξιολόγηση των επτά επιμορφωτικών προγραμμάτων. Ολοκληρώνεται με μία σύνοψη των προτάσεων κάθε συνεργαζόμενου φορέα, καθώς και με γενικότερες προτάσεις σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Περισσότερες πληροφορίες για όλα τα επιμέρους εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς και πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα γενικότερα, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα μας στο <http://USVreact.eu>. Σε αυτό το site, κάθε Εταίρος θα παράσχει σύντομα τη δική του πληρέστερη αναφορά που θα περιγράφει λεπτομερέστερα το περιεχόμενό της επιμόρφωσης που υλοποιήθηκε και θα την αξιολογεί πιο ολοκληρωμένα. Το site διατίθεται σε όλες τις γλώσσες των συνεργαζόμενων φορέων. Η παρούσα έκθεση ανακεφαλαίωσης συντάχθηκε από τις Alison Phipps και Pam Alldred (Συντονίστρια και Επιστημονική Υπεύθυνη, αντίστοιχα, του USVreact) σύμφωνα με τις αρχικές αξιολογήσεις των Εταίρων.

Προτείνουμε σε όσους/ες χρησιμοποιήσουν το εκπαιδευτικό υλικό να το προσαρμόσουν σύμφωνα με το δικό τους πολιτισμικό και αξιακό πλαίσιο, καθώς και να αναφέρουν τις τοπικές υπηρεσίες και φορείς υποστήριξης, όπως και τις πληροφορίες παραπομπής. Θα ήμασταν ευτυχείς εάν κοινοποιούσατε την δική σας εμπειρία, όπως και το δικό σας εκπαιδευτικό υλικό. Για να αναρτήσετε οποιοδήποτε υλικό στο site μας επικοινωνήστε με την Gigi Guizzo στο CEPS ή την Pam Alldred ή την Alison Phipps.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κεφάλαιο 2

Η σεξουαλική βία στα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια: Γενίκευση, πολιτικές και πρακτικές

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά τα στοιχεία σχετικά με την γενίκευση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, καθώς και πληροφορίες που συγκεντρώσαμε αναφορικά με τις υπάρχουσες πολιτικές αντιμετώπισης και τα προγράμματα επιμόρφωσης. Γενικά, η εικόνα που προκύπτει είναι πως η ευαισθητοποίηση και η αντίδραση αναπτύσσονται ταχύτατα. Ωστόσο, η πρόβλεψη παραμένει άνιση και υπάρχουν ελάχιστα τεκμηριωμένα πρότυπα για να αναπαραχθούν. Ευελπιστούμε πως το πρόγραμμά μας θα αποτελέσει μία χρήσιμη παρέμβαση σε αυτό το πλαίσιο, παρέχοντας μία ποικιλία τεκμηριωμένων προγραμμάτων επιμόρφωσης τα οποία είναι κατάλληλα για ποικίλα θεσμικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα.

2:1 Γενίκευση του φαινομένου

Από τη δεκαετία του 1980, η σεξουαλική θυματοποίηση των φοιτητριών έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας σε πολλές χώρες, όπως η Ιαπωνία, η Κίνα, η Νότια Κορέα, η Αϊτή, η Ιορδανία, η Χιλή, ο Καναδάς, η Γερμανία, η Ιταλία, η Πολωνία, η Ισπανία, το Μπαγκλαντές, και η Βρετανία (Phipps 2018). Έχουν εκφραστεί αρκετές απόψεις όσον αφορά στη γενίκευση του φαινομένου, κυρίως επειδή οι στατιστικές συχνά βασίζονται σε εκτιμήσεις, παρεκτάσεις ή υποθέσεις, ελλείψει πραγματικών στοιχείων. Ωστόσο, είναι δυνατόν να υποστηρίξουμε ότι, σε γενικές γραμμές, η σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια δεν είναι ασυνήθιστη και διαπράττεται κατά κύριο λόγο εναντίον γυναικών από τους άνδρες. Στις χώρες εταίρους του USVreact, τα στοιχεία για τη σεξουαλική βία, γενικά, παρουσιάζουν παρόμοιες τάσεις. Το 2014, σύμφωνα με την έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), ένα ποσοστό 10-19% των γυναικών της Ελλάδας ανέφεραν σωματική και/ή σεξουαλική βία από ένα σύντροφο, 30-39% ανέφεραν ψυχολογική βία, 10-19% ανέφεραν «παρενοχλητική παρακολούθηση» και 15% ανέφεραν ότι είχαν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση το ίδιο έτος (FRA, 2014). Σχεδόν το 70% των γυναικών θεωρεί ότι η βία κατά των γυναικών συμβαίνει «πολύ συχνά» ή «αρκετά συχνά», ενώ μόνο το 2% αισθάνεται ότι τέτοια περιστατικά είναι «σπάνια» (FRA, 2014).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Την ίδια χρονιά, μια έρευνα της Ιταλικού Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής (Istat) διαπίστωσε ότι το 31% των γυναικών ηλικίας 16-70 ετών είχε υποστεί κάποια μορφή βίας κατά τη διάρκεια της ζωής τους, το 20% είχε βιώσει σωματική βία, το 21% σεξουαλική βία και το 74% σεξουαλική παρενόχληση (Istat, 2015). Το 77% των περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης διαπράχθηκαν από ξένους, ενώ οι περισσότεροι βιασμοί ή απόπειρες βιασμών διαπράχθηκαν από συντρόφους, πρώην συντρόφους ή φίλους (Istat, 2015).

Στην περίπτωση της Ισπανίας, η αδυναμία της Κεντρικής Κυβέρνησης να αποδώσει στοιχεία σχετικά με τη σεξουαλική βία, έχει υποστηριχθεί πως αποτελεί έκφανση της απόκρυψης και αορατότητας επιβολής της σεξουαλικής βίας (Toledo και Pineda, 2016). Από τον Ιανουάριο έως τον Δεκέμβριο του 2016 καταγγέλθηκαν στην αστυνομία 7240 περιστατικά σεξουαλικής βίας (Ministerio del Interior, 2017). Ωστόσο, οι 6067 από αυτές τις υποθέσεις εντάσσονται στην γενικότερη κατηγορία «λοιπές αξιόποινες πράξεις κατά της σεξουαλικής ελευθερίας και ασφάλειας», οι οποίες δεν παρέχουν καμία ένδειξη για το χαρακτήρα τους. Μια έρευνα του 2015 σχετικά με τη βία κατά των γυναικών συμπεριέλαβε για πρώτη φορά ερωτήσεις σχετικά με τη σεξουαλική βία σύμφωνα με τις συστάσεις του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2014). Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι το 24,2% των γυναικών άνω των 16 ετών είχαν υποστεί σωματική ή σεξουαλική βία κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Το 7,2% είχε βιώσει σεξουαλική βία από κάποιον που δεν ήταν και δεν υπήρξε ποτέ σύντροφος τους. Το 3,5% των Ισπανίδων είχε βιώσει σεξουαλική βία σε ηλικία μικρότερη των 15 ετών (Ministerio del Interior, 2017).

Στην Βρετανία, το Γραφείο Εθνικών Στατιστικών εντόπισε 106.098 αστυνομικές καταγραφές για σεξουαλικά αδικήματα κατά το έτος 2016 (ONS, 2017). η εθνική φιλανθρωπική οργάνωση Rape Crisis εκτιμά ότι περίπου 85.000 γυναίκες και 12.000 άνδρες κάθε χρόνο γίνονται θύμα βιασμού στην Αγγλία και την Ουαλία (Rape Crisis England & Wales, 2017). Η έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2014) διαπίστωσε ότι το 2014 το 29% των γυναικών στη Βρετανία είχαν υποστεί σωματική και/ή σεξουαλική βία από νυν ή πρώην σύντροφο, το 46% είχαν βιώσει ψυχολογική βία από τον σύντροφο του και το 19% είχαν βιώσει «παρενοχλητική παρακολούθηση». Σε μια πρόσφατη έρευνα του Συμβουλίου της Συνομοσπονδίας Εμπορίου (TUC) εκτιμάται επίσης ότι πάνω από τις μισές γυναίκες που ερωτήθηκαν είχαν υποστεί παρενόχληση στο χώρο εργασίας (TUC, 2016).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Ειδικότερα, όσον αφορά στη βία κατά των φοιτητών/ριών τα δεδομένα είναι ισχνά. Ωστόσο, το 2011, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος «Έμφυλη βία, παρενοχλητική παρακολούθηση και φόβος του εγκλήματος» συγκεντρώθηκαν στοιχεία από περισσότερους από 22.000 φοιτητές/τριες στη Γερμανία, την Ιταλία, την Πολωνία, την Ισπανία και τη Βρετανία (Feldes κ.α., 2012). Όσον αφορά τη σεξουαλική παρενόχληση, το 47% των Ιταλών συμμετεχόντων, το 54,2% των Ισπανών συμμετεχόντων και το 68,6% των Βρετανών συμμετεχόντων είχαν βιώσει τουλάχιστον μία φορά σεξουαλική παρενόχληση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Το 41,8% των Ιταλών, το 52,9% των Ισπανών και το 58,2% των Βρετανών συμμετεχόντων είχαν υποστεί τουλάχιστον μία φορά παρενοχλητική παρακολούθηση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Το 30,2% των Ιταλών, το 36,7% των Ισπανών και το 33,6% των Βρετανών συμμετεχόντων είχαν τουλάχιστον μία ανεπιθύμητη σεξουαλική πράξη κατά τη διάρκεια των σπουδών τους (Feldes κ.α., 2012). Μια μελέτη του 2011 στην Ισπανία διαπίστωσε ότι πάνω από το 50% των φοιτητών θεωρούν ότι η σεξουαλική κακοποίηση είναι «πάρα πολύ συχνή» ή «πολύ συχνή» στην ισπανική κοινωνία (Ferrer-Perez, Bosch-Fiol & Navarro-Guzmán, 2011). Μια μελέτη του 2016 διαπίστωσε ότι το 2% των Ισπανών φοιτητών/τριών γνώριζε για τη σεξουαλική επίθεση στο πανεπιστημιακό περιβάλλον, ενώ το 6% είχε δεχτεί πίεση για να προχωρήσει σε σεξουαλική ή συναισθηματική σχέση, το 7% για ανεπιθύμητο φιλή και/ή άγγιγμα και το 16% βρέθηκε αντιμέτωπο με φήμες για την σεξουαλική του ζωή (Valls κ.α., 2016).

Στη Βρετανία, η πρώτη έρευνα σε κρατικό επίπεδο για την γενίκευση του φαινομένου της σεξουαλικής βίας στα πανεπιστήμια ήταν η Έκθεση της Εθνικής Ένωσης Φοιτητών (NUS) το 2010 με τίτλο «Κρυφά Σημάδια». Στην έρευνα αυτή διαπιστώθηκε ότι 1 στις 7 φοιτήτριες είχαν υποστεί σοβαρή σωματική ή σεξουαλική επίθεση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και το 68% είχε βιώσει συμπεριφορές που συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση. Το 2014, η NUS διεξήγαγε περαιτέρω έρευνες, οι οποίες διαπίστωσαν ότι το ένα τέταρτο των φοιτητών είχαν αντιμετώπισει ανεπιθύμητες σεξουαλικές χειρονομίες, όπου οι γυναίκες είχαν πολύ περισσότερες πιθανότητες από τους άντρες να το βιώσουν· το ένα τρίτο είχε δεχτεί κατά τη διάρκεια συνομιλίας σαφή σεξουαλικά υπονοούμενα ή είχε βιώσει άλλες μορφές λεκτικής παρενόχλησης και, τέλος, τα δύο τρίτα είχαν ακούσει στην πανεπιστημιούπολη να αστεία με θέμα το βιασμό (rape jokes). Το 2017, μια έρευνα για την Ελευθερία της Πληροφορίας που διεξήχθη από την εφημερίδα The Guardian αποκάλυψε σχεδόν 300 καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση φοιτητών/τριών εναντίον προσωπικού πανεπιστημίων από το 2011, υποστηρίζοντας ότι αυτές οι περιπτώσεις ήταν «η κορυφή του παγόβουνου» (Batty κ.α., 2017)· αν και μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία για να τεκμηριωθεί αυτό.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2:2 Πολιτικές

Αν και η συγκεκριμένη ενότητα εστιάζει σε πολιτικές για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη ευρύτερων, ενημερωμένων πλαισίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διαμορφώσουν μια συγκεκριμένη πολιτική στο πανεπιστημιακό περιβάλλον. Η Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες κατάρτησε τη Διακήρυξη και την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνο, η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο 12 κρίσιμων τομέων, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, και η οποία εγκρίθηκε από 189 κράτη μέλη. Σε διεθνές επίπεδο, τα συναφή πλαίσια πολιτικής περιλαμβάνουν την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948 και τη Σύμβαση του 1980 για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW). Η πρώτη ορίζει ότι ο όλοι έχουν δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου και πως κανένας δεν πρέπει να υφίσταται σκληρή και εξευτελιστική μεταχείριση ή βασανιστήρια, αν και στην πράξη η εφαρμογή της στα δικαιώματα των γυναικών και σε θέματα όπως η σεξουαλική βία έχει περιοριστεί λόγω της τάσης να τα κατατάσσουν στα θέματα «ειδικού ενδιαφέροντος» (βλ. π.χ. Bunch 1990). Η δεύτερη έχει ως στόχο την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων, αν και δεν κατονομάζει ρητά τη βία, ενώ η εφαρμογή της είναι περιορισμένη λόγω έλλειψης μηχανισμών επιβολής (Wetzel 1993).

Αντίθετα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 2011 για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας - γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης - είναι νομικά δεσμευτική και ορίζει διάφορες μορφές βίας, όπως ο βιασμός, η παρενοχλητική παρακολούθηση, ο εξαναγκαστικός γάμος και ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Υποχρεώνει τις κυβερνήσεις να τροποποιήσουν τους νόμους, να εισαγάγουν ουσιαστικά μέτρα και να διαθέσουν πόρους για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας αυτής. Από το 1998, οι διάφορες Προεδρίες του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προχώρησαν σε συστάσεις, πρότειναν δείκτες και ανέπτυξαν μη δεσμευτικά έγγραφα σχετικά με τη βία κατά των γυναικών. Η βία κατά των γυναικών αντιμετωπίζεται επίσης ρητά από τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ισότητα μεταξύ Γυναικών και Ανδρών 2010-15 (2011). Υπάρχουν δύο δεσμευτικοί κανονισμοί της ΕΕ που αναφέρονται στη σεξουαλική παρενόχληση, η Οδηγία 2004/113/EK για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση και την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών και η Οδηγία 2006/54/EK για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Από τις 15 Μαρτίου 2017, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης έχει υπογραφεί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και η απόφαση για της ίδιας της ΕΕ να προσχωρήσει στη Σύμβαση λήφθηκε τον Μάιο του 2017. Ωστόσο, δεν έχουν επικυρώσει όλα τα κράτη μέλη τη Σύμβαση, με την Ελλάδα, τη Λετονία και τη Βρετανία μεταξύ αυτών (από την Ελλάδα υπογράφηκε στις 11/05/2011, από τη Λετονία στις 18/05/2016 και από τη Βρετανία στις 08/06/2012). Επιπλέον, τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν διαφορετικούς ορισμούς των μορφών βίας και ποινικοποιούν διαφορετικούς τύπους έμφυλης βίας με διαφορετικούς τρόπους. Για παράδειγμα, δεν έχουν όλα τα κράτη μέλη ποινικοποιήσει το βιασμό εντός γάμου (με τη Λετονία μεταξύ αυτών που δεν το κάνουν) και τον εξαναγκαστικό γάμο (η Ιταλία μόλις πρόσφατα εισήγαγε νομοσχέδιο που ποινικοποιεί τον εξαναγκαστικό γάμο στη Γερουσία). Τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν εθνικά σχέδια δράσης για τη βία κατά των γυναικών και παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες στα θύματα (Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών, 2016). Μια πρόσφατη ανάλυση της νομοθεσίας της ΕΕ διαπίστωσε ότι οι νόμοι σχετικά με την έμφυλη βία εναντίον των νέων ποικίλλουν σε τέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ (Ιταλία, Ιρλανδία, Ισπανία και Βρετανία) και ότι η πολιτική σχετικά με τα παιδιά και τους νέους τείνει να μην αναγνωρίζει σαφώς το φύλο (Alldred & Biglia, 2015).

Επομένως, το τοπίο πολιτικής σε κάθε χώρα Εταίρο του USVreact ποικίλλει. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα εισήχθη το 1984 ο νόμος περί βιασμών (Ν. 1419/1984), αναγνωρίζοντας τον βιασμό ως πράξη βίας που διαπράττεται κατά των γυναικών και όχι ως πράξη κακομεταχείρισης και ηθικού εξουτελισμού. Ωστόσο, ο νόμος υιοθέτησε έναν στενό ορισμό του βιασμού, ως να συμβαίνει μόνο εκτός των συζυγικών σχέσεων, παραβλέποντας την ενδοοικογενειακή βία και άλλες μορφές της. (Kostavara, 2007). Μόνο μετά τη δεκαετία του 2000, ακολουθώντας τις Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και υπό την πίεση των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών αλλαγών που συνδέονται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τη διακρατική μετανάστευση, η διεύρυνση των ορισμών της έμφυλης και της σεξουαλικής βίας έγιναν αντικείμενα νομικής πρόβλεψης και δημόσιας συζήτησης. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις, οι οποίες εμπίπτουν περισσότερο στην κατηγορία της ισότητας των φύλων και όχι στο πλαίσιο της βίας κατά του φύλου, περιλαμβάνουν την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (Ν. 3064/2002), της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας (Ν. 3488/2006, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον νόμο 3896/2010) και της ενδοοικογενειακής βίας (Ν. 3500/2006). Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι υπεύθυνος να αναφέρει υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του να παρακολουθεί την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας (Ν. 3896/2010) στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με τον Βοηθό Συνήγορο <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

υπεύθυνο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι αναφορές σεξουαλικής παρενόχλησης το 2014 παρέμειναν στάσιμες – έως και μειώθηκαν – λόγω του φόβου των θυμάτων να χάσουν τη δουλειά τους. (Eurofound, 2015).

Στην Ιταλία, η σεξουαλική βία θεωρείτο «έγκλημα κατά της δημόσιας ευπρέπειας και της ηθικής» μέχρι πριν δύο δεκαετίες. Η νομοθεσία που εισήχθη το 1996 επέφερε αλλαγές (νόμος αριθ. 66), και μετέτρεψε το έγκλημα της σεξουαλικής κακοποίησης σε έγκλημα κατά του ατόμου. Εισήγαγε ως εγκλήματα την σεξουαλική βία (άρθρο 609.2 του ιταλικού Ποινικού Κώδικα), την ασέλγεια σε ανήλικο (άρθρο 609.4 του ιταλικού ποινικού κώδικα), την διαφθορά ανηλίκου (άρθρο 609.5 του ιταλικού ποινικού κώδικα) και τον ομαδικό βιασμό (άρθρο 609.8 του ιταλικού Ποινικού Κώδικα). Έκτοτε, εισήχθη μια σειρά τροποποιήσεων και νέων νόμων υπό την πίεση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Για παράδειγμα, ο νόμος 38 του 2009 επισύρει πιο αυστηρή τιμωρία για τα σεξουαλικά εγκλήματα και εισάγει την παρενοχλητική παρακολούθηση ως αδίκημα που τιμωρείται με φυλάκιση από έξι μήνες έως τέσσερα χρόνια.

Στην Ισπανία, οι πολιτικές για την ισότητα των φύλων, εμπνευσμένες από το φεμινιστικό κίνημα και τον LGBT ακτιβισμό, εισήχθησαν σταδιακά από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μετά την πτώση της δικτατορίας του Φράνκο, ο οποίος είχε υποστηριχθεί από την Καθολική Εκκλησία. Η νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία εισήχθη στην Ισπανία μετά από τη δολοφονία της Ana Orantes από τον πρώην σύζυγό της (έπειτα από την εμφάνισή της στην τηλεόραση όπου αφηγήθηκε την προσωπική της ιστορία συζυγικής κακοποίησης) που προκάλεσε μαζικές διαμαρτυρίες (Bustelo, Lopez & Platero, 2007) . Ψηφίστηκαν δύο νόμοι σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και (38/2002 και 11/2003) και το 2004, με την επανεκλογή του Σοσιαλιστικού Κόμματος (PSOE), θεσπίστηκε περαιτέρω νομοθεσία για την αντιμετώπιση άλλων μορφών έμφυλης βίας. Η νομοθεσία αυτή παραμένει το κύριο πλαίσιο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στην Ισπανία, μολονότι συχνά εφαρμόζεται παράλληλα με άλλα νομικά μέσα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, π.χ. της νομοθεσίας για την ισότητα των φύλων (3/2007) και της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας (2/2010). Στην Καταλονία, το πρωτόκολλο, ο «οδικός χάρτης», συντονισμένης δράσης κατά της έμφυλης βίας, που θεσπίστηκε το 2009, καθορίζει το νομικό πλαίσιο για την έμφυλη βία , καθώς και τα εργαλεία παρατήρησης και αξιολόγησης. Η Καταλανική κυβέρνηση έχει θεσπίσει, επίσης, πρωτόκολλο σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας με βάση το φύλο, το σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Όσον αφορά ειδικά τα πανεπιστήμια, η νομοθεσία και η πρόνοια είναι περιορισμένες. Η σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια στην Ελλάδα αγνοείται σε μεγάλο βαθμό τόσο δημοσίως όσο και θεσμικά. Δεν είναι λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ειδικά πανεπιστημιακά πλαίσια για την αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων όταν προκύψουν. Ενώ ένας μικρός αριθμός φορέων επιδιώκουν να συμπεριληφθούν στους Πανεπιστημιακούς Κανονισμούς εξειδικευμένες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση ή τη βία, μέχρι στιγμής δεν εφαρμόζεται κάτι αντίστοιχο. Οι υπηρεσίες συμβουλευτικής που παρέχονται στα ελληνικά πανεπιστήμια σπάνια αναφέρονται ρητά στη σεξουαλική βία όταν περιγράφουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Στα περισσότερα ιταλικά πανεπιστήμια δεν υφίστανται συγκεκριμένες υπηρεσίες για τα θύματα σεξουαλικής βίας, ωστόσο υπάρχουν περισσότερες γενικές υπηρεσίες για τα θύματα διακρίσεων και παρενόχλησης. Όλα τα πανεπιστήμια έχουν μια «Επιτροπή Εγγύησης» (Comitato Unico Di Garanzia, CUG) τόσο για τα μέλη του προσωπικού όσο και για τους φοιτητές/τριες, με στόχο την προστασία των εργαζομένων από τις διακρίσεις και την ενίσχυση της ευημερίας τους. Τα περισσότερα πανεπιστήμια έχουν επίσης έναν «Εμπιστευτικό Σύμβουλο» (Consigliera di fiducia), ο οποίος παρέχει δωρεάν πληροφορίες, συμβουλές και βοήθεια στο προσωπικό και τους φοιτητές/τριες που υφίστανται διακρίσεις, παρενόχληση ή εκφοβισμό. Ορισμένα πανεπιστήμια διαθέτουν επίσης συμβουλευτικές υπηρεσίες για φοιτητές/τριες ή άλλες υπηρεσίες για την υποστήριξη φοιτητών/τριών ή προσωπικού που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, αν και δεν εστιάζουν στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας.

Στην Ισπανία, ο νόμος 01/2014 (μέτρα προστασίας κατά της έμφυλης βίας) και ο νόμος για την αποτελεσματική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (που εγκρίθηκε το 2007) ισχύουν και για τα πανεπιστήμια, αλλά πολλές εξειδικευμένες διατάξεις δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί στα περισσότερα ισπανικά πανεπιστήμια (Valls κ.α., 2016). Επιπλέον, ο νόμος του 2004 επικεντρώνεται κυρίως στην ενδοοικογενειακή βία, παραβλέποντας τη σεξουαλική βία που διαπράττεται από μη, νυν ή πρώην, συντρόφους των θυμάτων. Κατά συνέπεια, πολλά από τα μέτρα και τις διατάξεις που εφαρμόζουν τα πανεπιστήμια σύμφωνα με το νόμο καταφέρνουν να αντιμετωπίσουν το θέμα της σεξουαλικής βίας στο σύνολό της. Τέτοια είναι και η περίπτωση του πρωτοκόλλου που εφαρμόζεται στο Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων, το οποίο και διερευνάται, μεταξύ άλλων, από το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Ειδικά στην Καταλονία, τα πανεπιστήμια έχουν σχέδια δράσης για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, ορισμένα εκ των οποίων περιλαμβάνουν και μέτρα αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα βασικά πλαίσια πολιτικής για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας στα πανεπιστήμια εδράζονται στο νόμο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1998) και το νόμο για την Ισότητα (2010). Σύμφωνα με τις διατάξεις για την Ισότητα στον Δημόσιο Τομέα, που αποτελεί τμήμα του νόμου για την ισότητα, απαιτείται από τις δημόσιες αρχές να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ανάγκη εξάλειψης των έμφυλων διακρίσεων και της παρενόχλησης των γυναικών, την ανάγκη προώθησης της ισότητας ευκαιριών και την ανάγκη προώθησης των καλών σχέσεων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Ο νόμος για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθιστά παράνομη κάθε δημόσια αρχή που ενεργεί κατά τρόπο ασυμβίβαστο με τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη ζωή, την προστασία από απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, το σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, την προστασία από διακρίσεις και το δικαίωμα στην εκπαίδευση (End Violence Against Women 2015). Ο σύνδεσμος «End Violence Against Women» (2015) υποστηρίζει ότι, συνδυαστικά, αυτά τα νομοθετικά κείμενα υποχρεώνουν τα πανεπιστήμια να λάβουν εσωτερικά μέτρα για περιπτώσεις σεξουαλικής βίας.

Ωστόσο, μέχρι πρόσφατα οι το εφαρμοστικό πλαίσιο σε πολλά πανεπιστήμια ήταν παλαιότερο των δύο νομοθετημάτων, ενώ επικαιροποιήθηκε σύμφωνα με τις οδηγίες που εξέδωσε το 1994 η, αντίστοιχη, Σύνοδος των Πρυτάνεων. Η οδηγία αυτή, που συχνά αναφέρεται ως Έκθεση Zellick, εμπεριέχει μια σειρά συστάσεων για το πώς τα πανεπιστήμια θα πρέπει να χειρίζονται καταγγελίες σεξουαλικής βίας. Το πλέον αμφιλεγόμενο άρθρο του κειμένου αφορά στην, ευρέως εφαρμοζόμενη, σύσταση ότι τα πανεπιστήμια δεν πρέπει να προβαίνουν σε εσωτερική διαδικασία εκτός και αν τα θύματα κάνουν επίσημη καταγγελία και ξεκινήσει αστυνομική έρευνα και ότι η οποιαδήποτε εσωτερική διαδικασία πρέπει να ξεκινήσει αφού ολοκληρωθούν οι νομικές διαδικασίες. Το 2016, μια επιστημονική ομάδα από βρετανικά πανεπιστήμια ειδικών στη βία κατά των γυναικών, την παρενόχληση και τα εγκλήματα μίσους αναθεώρησε την Έκθεση του Zellick και εξέδωσε νέα οδηγία, σύμφωνα με την οποία τα πανεπιστήμια μπορούν να λάβουν προληπτικά μέτρα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ενώ μπορούν να προχωρήσουν σε πειθαρχικά μέτρα αδίκημα, ακόμα και αν οι κατηγορίες εκπέσουν στο δικαστήριο (Bradfield 2016). Η ομάδα εργασίας συνέστησε επίσης σε όλα τα βρετανικά πανεπιστήμια να υιοθετήσουν ενιαίες διαδικασίες αναφοράς και να αναπτύξουν αποτελεσματικές πρακτικές διαχείρισης καταγγελιών (Universities UK 2016). Κατόπιν της έκδοσης αυτής της Έκθεσης, το Βρετανικό Συμβούλιο Χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης (HEFCE) εξέδωσε δύο προκηρύξεις χρηματοδότησης εστιάζοντας στη σεξουαλική παρενόχληση και τη <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

βία, την ηλεκτρονική παρενόχληση και το μίσος αντίστοιχα, για την θέσπιση καινοτόμων θεσμικών πρωτοβουλιών (Higher Education Funding Council for England 2017a, 2017b). Ωστόσο, δεν προκύπτει η θέσπιση εθνικού πλαισίου πολιτικής.

Οι περισσότερες πολιτικές στην Ευρώπη αναφέρονται στη βία μεταξύ φοιτητών/τριών, έτσι σε περίπτωση παρενόχλησης και/ή κακοποίησης φοιτητών/τριών από μέλη του προσωπικού ή μεταξύ μελών του προσωπικού, τα θύματα δεν καλύπτονται από τις ισχύουσες διατάξεις. Παρά τις πρόσφατες εξελίξεις στη Βρετανία, η κατάσταση των πολιτικών στην Ευρώπη εκ διαμέτρου αντίθετη με εκείνη που ισχύει στις ΗΠΑ, όπου υπάρχουν εθνικές και θεσμικές πολιτικές για τη σεξουαλική παρενόχληση και τη βία στα πανεπιστήμια (Feltes κ.α., 2012, σελ. 184). Ωστόσο και εκεί υπάρχουν σημαντικά προβλήματα, ιδίως αναφορικά με την εφαρμογή τους. Σύμφωνα με έρευνες όχι μόνο η πλειονότητα των αμερικάνικων πανεπιστημίων δεν συμμορφώνονται προς τις πολιτικές, αλλά και οι συναφείς πανεπιστημιακές υπηρεσίες συχνά αντιμετωπίζουν «αντίποινα» σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο (Anderson 2016, Ridolfi-Star 2016, Weis 2015). Ο κεντρικός άξονας της αμερικανικής πολιτικής για τη σεξουαλική βία στην ανώτατη εκπαίδευση είναι το Άρθρο IX των Πολιτικών Δικαιωμάτων, ένα ομοσπονδιακό πολιτικό δικαίωμα που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου στην εκπαίδευση και έχει ευρύ φάσμα εφαρμογών. Το Άρθρο IX ορίζει ότι: "Κανένα άτομο στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αποκλειστεί, λόγω του φύλου του, από τη συμμετοχή, από τα οφέλη ή θα υποστεί διακρίσεις στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος ή δραστηριότητας που λαμβάνει ομοσπονδιακή οικονομική ενίσχυση". Αυτή η διατύπωση έχει ερμηνευτεί αρκετές φορές στις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ και από τις οδηγίες του Αμερικανικού Υπουργείου Παιδείας, έτσι ώστε τα αμερικανικά πανεπιστήμια να είναι υποχρεωμένα εκ του νόμου να αντιμετωπίζουν τη σεξουαλική παρενόχληση και τη βία (Anderson 2016). Ένα σχετικό νομοσχέδιο στις ΗΠΑ είναι ο Νόμος Clery, ένας ομοσπονδιακός νόμος που απαιτεί από τα πανεπιστήμια να καταγράφουν και δημοσιοποιούν εγκλήματα που συμβαίνουν «στην πανεπιστημιούπολη» (με την ευρύτερη έννοια). Ο Νόμος Clery αναγκάζει επίσης τα πανεπιστήμια να εκδίδουν «έγκαιρες προειδοποιήσεις» σε περίπτωση εγνωσμένου κινδύνου για τη δημόσια ασφάλεια στην πανεπιστημιούπολη. Ωστόσο, οι αντιδράσεις των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ είναι σε μεγάλο βαθμό νομικίστικες και κατασταλτικές: τα προβλήματα σχετικά με αυτό θα εξεταστούν στο επόμενο κεφάλαιο.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2:3 Πρακτική

Τα τελευταία χρόνια, στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια υπάρχει καλύτερος συντονισμός σε θέματα σεξουαλικής βίας. Μία τηλεφωνική γραμμή παρέχει πλέον πληροφορίες για το τι πρέπει να κάνει κάποιος/α αφού δεχτεί μια επίθεση, οι οποίες βασίζονται στις οδηγίες που παρέχουν υπηρεσίες πρώτης γραμμής. Επίσης, γίνεται όλο και πιο σύνηθες τα πανεπιστήμια να ενημερώνουν για με τις περιφερειακές ή εθνικές υπηρεσίες υποστήριξης, όπως οι γραμμές βοήθειας για τα θύματα σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας. Έχουν αρχίσει να οργανώνονται εκστρατείες ευαισθητοποίησης, ενώ ορισμένες υπηρεσίες πανεπιστημιακής συμβουλευτικής περιλαμβάνουν πλέον εξεικευμένη υποστήριξη για θύματα σεξουαλικής βίας. Ένας μικρός αριθμός πανεπιστημίων έχει επίσης εφαρμόσει κάποια μορφή ενημέρωσης ή επιμόρφωσης για το προσωπικό ή/και τους φοιτητές/τριες, αν οι όροι είναι άνισοι.

Στη χώρα των Βάσκων, καθώς και σε άλλα μέρη της Ισπανίας, οργανώθηκαν από φοιτητικές ομάδες ή ενώσεις μαθήματα αυτοάμυνας. Σε αυτά τα μαθήματα απορρίπτουν την ιδέα της «προσωπικής αυτοάμυνας», που βασίζεται αποκλειστικά κινήσεις και λαβές, και αντ' αυτού εφαρμόζουν ένα μοντέλο εκπαίδευσης που επικεντρώνεται στην εγρήγορση, στην αλληλεγγύη, στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και σε άλλες φεμινιστικές αρχές. Συχνά αυτά τα μαθήματα διοργανώνονται από φοιτητικές ομάδες στο πλαίσιο άλλων λιγότερο ριζοσπαστικών/ αναγκαίων σεμιναρίων που προσφέρονται από τα πανεπιστήμια. Στις 25 Νοεμβρίου (Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών) διοργανώνονται εκδηλώσεις στο Πανεπιστήμιο του Τορίνο και τα τμήματα ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν ώστε να συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση για το θέμα της σεξουαλικής βίας. Άλλες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν διάφορα δράσεις για την προώθηση της γυναικείας και της LGBT+ ισότητας, την υποστήριξη των διεμφυλικών φοιτητών/τριών και των φοιτητών/τριών που βιώνουν δυσφορία φύλου, την εξάλειψη των διακρίσεων και την ευαισθητοποίηση σχετικά με την έμφυλη βία. Επίσης, διοργανώνονται και δράσεις σχετικά με την παρενοχλητική παρακολούθηση, την αντιομοφοβία, το πρόγραμμα Gap Work (βλ. Κεφάλαιο 1) και τα μέτρα υποστήριξης φοιτητών/τριών που βρίσκονται σε διαδικασία φυλομετάβασης.

Μέχρι πρόσφατα, μεγάλο μέρος των πρακτικών στα βρετανικά πανεπιστήμια ήταν εμπνευσμένο από τις δράσεις και τα αιτήματα φοιτητών/τριών. Μετά την έκθεση του NUS το 2013 για την σεξιστική «Κουλτούρα του Μάγκα» (lad culture), η οργάνωση ανέπτυξε ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

επιμόρφωσης «Μου Αρέσει η Συναίνεση», το οποίο, αφού δοκιμάστηκε πιλοτικά σε 20 φοιτητικούς συλλόγους, τώρα εφαρμόζεται μαζικά. Το 2016, το NUS διοργάνωσε το «Stand By Me», μια εθνική πλατφόρμα για τις υπηρεσίες υποστήριξης και ανέπτυξε, μαζί με το Rape Crisis, εργαλεία για να προάγει τη συνεργασία των φοιτητικών συλλόγων με τις κατά τόπους υπηρεσίες υποστήριξης. Εκτός από τη συμμετοχή στις δράσεις του NUS, πολλοί φοιτητικοί σύλλογοι έχουν εφαρμόσει δικές τους πρωτοβουλίες σχετικά με τη σεξιστική «Κουλτούρα του Μάγκα» και τη σεξουαλική βία, όπως για παράδειγμα τα σεμινάρια σεξουαλικής συναίνεσης (πχ. τα Πανεπιστήμια του Newcastle, της Οξφόρδης, του Cambridge, του Leeds και του Durham), ενώ έχουν συνεργαστεί και με τα ίδια τα ιδρύματα για να ευαισθητοποιήσουν και να αναπτύξουν πολιτική (όπως το «Not On» στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ, το «We Get It» στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και το «Expect Respect» στο Canterbury Christ Church University). Το 2014, μία σχολή του University of the West of England ανέπτυξε την «Πρωτοβουλία Παρεμβάσης», ένα πρόγραμμα παρέμβασης για τους φοιτητές/τριες το οποίο σήμερα εφαρμόζεται σε πολλά πανεπιστήμια στην Αγγλία και την Ιρλανδία. Μετά την έκδοση της έκθεσης της επιστημονικής ομάδας από βρετανικά πανεπιστήμια ειδικών στη βία κατά των γυναικών το 2016, ορισμένα ιδρύματα ανέλαβαν πιο αποφασιστική δράση, γεγονός που εν πολλοίς σχετίζεται και με την δυνατότητα χρηματοδότησης από το HEFCE.

Ωστόσο, όσον αφορά στην επιμόρφωση διαχείρισης σχετικών καταγγελιών, υπάρχουν πολύ λίγα μοντέλα στις ευρωπαϊκές χώρες. Εκτός από τα μοντέλα που καταρτήθηκαν από το USVreact, στη Βρετανία υπάρχει μια ηλεκτρονική πλατφόρμα για «Καταγγελίες Φοιτητών/τριών για Μη Συναίνετα Σεξουαλικά Περιστατικά» που αναπτύχθηκε από το Πανεπιστήμιο του Coventry και το Rape Crisis, το οποίο είναι διαθέσιμο για αγορά. Πολλά από τα μοντέλα που εξετάσαμε στο παρόν πρόγραμμα προέρχονται από τις ΗΠΑ, όπου η κατάρτιση για την διαχείριση σχετικών καταγγελιών είναι πιο συνηθισμένη και πιο ανεπτυγμένη. Γενικός στόχος αυτών των μοντέλων είναι: η ενημέρωση σχετικά με τη σεξουαλική βία (μορφές, νομικοί ορισμοί, γενίκευση του φαινομένου)· η αντιμετώπιση συχνών παρανοήσεων· η επισήμανση της δύναμης της καταγγελίας και η εξάλειψη των φραγμών που την πλαισιώνουν· και η συμβουλευτική σχετικά με τον καλύτερο τρόπο υποστήριξης των θυμάτων άμεσα και μακροπρόθεσμα. Τα προγράμματα αυτά χρησιμοποιούν μια ποικιλία μορφών και δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων παρουσιάσεων και συζητήσεων, διαδραστικών ασκήσεων και ασκήσεων δραματοθεραπείας, γραφημάτων, ερωτήσεων τύπου «Αλήθεια ή Ψέμα» που αποσκοπούν στην αποσαφήνιση παρανοήσεων και βελτίωση της ενημέρωσης, καθώς και επεξήγηση βασικών όρων.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Ωστόσο, τα υφιστάμενα μοντέλα επιμόρφωσης για την διαχείριση σχετικών καταγγελιών παρουσιάζουν ορισμένες αδυναμίες. Δεν δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη βία που διαπράττεται από μέλη του προσωπικού εναντίον φοιτητών/τριών ή συναδέλφων. Η παιδαγωγική προσέγγιση τείνει επίσης να αναλώνεται στην παροχή γενικής ενημέρωσης παρά να εστιάζει σε καινοτόμες, δημιουργικές και κριτικές προσεγγίσεις, δίνοντας ελάχιστη έμφαση στη βιωμένη εμπειρία και τη σχεσιακή δυναμική της σεξουαλικής βίας. Επίσης, υπάρχει ανάγκη να υιοθετηθεί μια διεπιστημονική προσέγγιση της δυναμικής αυτής, όπως η σεξουαλικότητα, η φυλή και η τάξη, καθώς διευκολύνουν την ερμηνεία της βιωμένης εμπειρίας των φοιτητών/τριών και επιτείνουν τον ενδεχόμενο κίνδυνο. Αυτό αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα υπάρχοντα μοντέλα κατάρτισης δεν εστιάζουν στο κοινωνικό πλαίσιο της βίας, ούτε στο ότι εδράζεται σε έμφυλα πρότυπα, στο σεξισμό και την κουλτούρα των πανεπιστημίων, στο πλαίσιο των οποίων διαπράττεται και καταγγέλλεται η βία και ούτε στο πώς μπορεί να αλλάξει. Αυτά τα θέματα αποτελούν το αντικείμενο της επόμενης ενότητας αυτής της έκθεσης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κεφάλαιο 3

Οι δυναμικές της Καταγγελίας

Ο λόγος και η σιωπή είναι κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα. Εξαρτώνται από αρκετούς παράγοντες και έχουν επιπτώσεις στην ατομική εμπειρία και στις κοινωνικές σχέσεις. «Ως μεταφορά προνομίων και καταπίεσης», γράφει ο Ahrens (2006, σελ. 263): «το να μιλάς και το να ακούγεται είναι σαν να έχεις δύναμη πάνω στη ζωή σου. Το να σιωπάς είναι σαν να αρνείσαι αυτή τη δύναμη». Όσον αφορά τη σεξουαλική βία, η σχέση μεταξύ καταγγελίας και χειραφέτησης είναι επίπονη και στενή, καθώς η σεξουαλική παρενόχληση και επίθεση είναι εγκλήματα δύναμης και ελέγχου. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο για τα θύματα σεξουαλικής βίας να μιλήσουν ανοιχτά, πράγμα που εντείνει το αισθήματα αδυναμίας και μπορεί να προκαλέσει μακροπρόθεσμα αρνητικά αποτελέσματα, όπως άγχος, κατάθλιψη και μετατραυματική διαταραχή. Τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης είναι πιο πιθανό να εκδηλώσουν τέτοια συμπτώματα απ' ότι άτομα που έχουν βιώσει άλλες τραυματικές εμπειρίες, ενώ είναι και πιο πιθανό να προσπαθήσουν να θέσουν τέρμα στη ζωή τους, σε σύγκριση με μη σεξουαλικά κακοποιημένα άτομα (Paul κ.α., 2009). Ο μόνος παράγοντας που μπορεί να μετριάσει αυτά τα αρνητικά αποτελέσματα είναι η θετική εμπειρία της καταγγελίας και της αποκάλυψης: έρευνες έχουν δείξει ότι τα θύματα που ανοίχτηκαν και μίλησαν για την εμπειρία τους έχουν μικρότερες πιθανότητες να αναπτύξουν δυσφορικές διαταραχές (Paul κ.α., 2009).

Ωστόσο, αυτό εξαρτάται από το αν θα λάβουν υποστηρικτική και βοηθητική ανταπόκριση: παρόλο που σχεδόν τα δύο τρίτα των θυμάτων σεξουαλικής επίθεσης ανοίγονται τουλάχιστον σε ένα άτομο, οι απαντήσεις που δέχονται δεν είναι πάντοτε βοηθητικές ή κατάλληλες. Ένα θύμα που αντιμετωπίζει οποιασδήποτε μορφής αρνητική αντίδραση είναι απίθανο να μιλήσει και πάλι, καθώς μπορεί να πιστέψει ότι θα τον/την αντιμετωπίσουν και πάλι άσχημα, θα του/της προκαλέσουν ή θα του/της ενισχύσουν το αίσθημα της αυτοενοχοποίησης, καθώς και το ερώτημα εάν η εμπειρία του είναι τόσο «σοβαρή» ώστε να αξιολογείται ως βιασμός (Ahrens 2006). Εδώ παρουσιάζουμε μια σύντομη επισκόπηση των παραγόντων που μπορεί να διαμορφώσουν τις εμπειρίες καταγγελίας φοιτητών/τριών και τις αντιδράσεις που δέχονται, στις χώρες Εταίρους του προγράμματος και γενικότερα. Αυτές περιλαμβάνουν διαφορετικούς εθνικές κουλτούρες και θεσμικές κουλτούρες πανεπιστημίων, καθώς και κοινωνικές δομές όπως το φύλο, η φυλή, η τάξη και ο σεξουαλικός προσανατολισμός.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

3:1 Πολιτιστικοί παράγοντες

Εθνικές Κουλτούρες

Οι εθνικές κουλτούρες σε κάθε μία από τις χώρες εταίρους του USVreact διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δυναμική της καταγγελίας. Οι πολιτιστικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τους παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους, τη στάση απέναντι στην έμφυλη βία και τις αναπαραστάσεις της σεξουαλικής βίας στα ΜΜΕ. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, από την αρχή της κοινωνικοοικονομικής κρίσης και του καθεστώτος λιτότητας, το 2010, οι περικοπές στον τομέα των υπηρεσιών και της κοινωνικής πρόνοιας έχουν αποτελέσει σημαντικό πλήγμα για τις γυναίκες με πολλούς, και συχνά αόρατους, τρόπους. Ένα από τα αποτελέσματα ήταν η επιστροφή (συχνά αναγκαστική λόγω της ραγδαίας αύξησης της ανδρικής ανεργίας) πολλών γυναικών, συνήθως χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, στην «ιδιωτική» σφαίρα της οικογένειας, υπεύθυνες για την φροντίδα του νοικοκυριού: αυτό ενίσχυσε και/ή επανέφερε παρωχημένα και συντηρητικά πρότυπα για τις σχέσεις και τους ρόλους των δύο φύλων (Βαΐου 2014α). Εκτός από την αύξηση της γυναικείας ανεργίας, η απώλεια του οικογενειακού εισοδήματος κατέστησε την βοηθητική οικιακή εργασία των μεταναστριών ασύμφορη, γεγονός που επηρέασε το εργατικό δυναμικό των μεταναστριών στην Ελλάδα, όπως και έναν σημαντικό αριθμό εργαζόμενων γυναικών που βασίζονταν σε οικιακές βοηθούς (Στρατηγάκη και Βαΐου, 1994). Αυτή η όξυνση της επισφάλειας, ωστόσο, είτε παρέμεινε αόρατη είτε «κανονικοποιήθηκε» μέσα από ιδεολογήματα για το φύλο που προωθούν την επανεγγραφή των γυναικών ως νοικοκυρές, από τις οποίες αναμένεται να θυσιάσουν τους εαυτούς τους στο βωμό της οικογενειακής επιβίωσης και ευζωίας (Βαΐου 2014β).

Ένα άλλο «κρυφό» αποτέλεσμα της κρίσης ήταν η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας. Όπως αναφέρουν οι Καλδη-Κουλικίδου και Πλευράκη (2014), η ενδοοικογενειακή βία δεν καταγράφεται στην Ελλάδα, καθώς είναι στενά συνδεδεμένη με τη νομική προστασία της οικογένειας από τον δημόσιο έλεγχο. Λανθασμένα, λοιπόν, συμπεραίνεται ότι τα κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα είναι χαμηλότερα από ό, τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τουναντίον, οι εκθέσεις της αστυνομίας δείχνουν σημαντική αύξηση των καταγγελιών από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2009, όπως αυξημένες παρουσιάζονται και περιπτώσεις που στρέφονται σε Στέγες Φιλοξενείας (Svarna 2014).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Επιπλέον, οι συχνές εκδηλώσεις τσακισμένης υπερηφάνειας, οι κοινωνικο-οικονομικές κυρώσεις που επιβάλλονται από το εξωτερικό και το αίσθημα εθνικής υποταγής κατέστησαν φυσιολογικό το ξέσπασμα ρατσιστικής, ξενοφοβικής και ομοφοβικής βίας στην Ελλάδα, με επιτομή την αύξηση των ψηφοφόρων και την είσοδο στη Βουλή του ακροδεξιού κόμματος της «Χρυσής Αυγής». Οι φόβοι της εθνικής εξολόθρευσης συνέβαλαν στην ενίσχυση ενός ηγεμονικού, επιθετικού πρότυπου ανδρισμού που επιβεβαιώνει την υπεροχή της ετεροπατριαρχικής εθνικιστικής ταυτότητας (Carastathis, 2015). Η απουσία ενός ηχηρού και αγωνιστικού φεμινιστικού κινήματος, σε αυτό το πλαίσιο των καταθλιπτικών και καταπιεστικών οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών, αντιπροσωπεύει μια άμοιρη υποχώρηση από τις πιο προοδευτικές πολιτικές των προηγούμενων δεκαετιών (Avdela, 2102). Δεν είναι τυχαίο, για παράδειγμα, ότι σε δύο πρόσφατες περιπτώσεις, οι νεαρές γυναίκες που τραυμάτισαν τους επίδοξους βιαστές τους, καταδικάστηκαν στη μέγιστη ποινή φυλάκισης, παρά το γεγονός ότι βρίσκονταν σε αυτοάμυνα (Huffington Post Greece, 2017).

Στην Ιταλία, η ευαισθητοποίηση της βίας κατά των γυναικών αυξήθηκε κατά την προβολή της στον δημόσιο διάλογο και την, πιο πρόσφατη, είσοδό της στον πολιτικό διάλογο. Τον Σεπτέμβριο του 2017, η Πρόεδρος της Ιταλικής Βουλής, Laura Boldrini, ζήτησε αυστηρότερους νόμους κατά της έμφυλης βίας, πιο αυστηρές ποινές για τους δράστες και αλλαγή κουλτούρας. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στην αλλαγή της νομοθεσίας και της πολιτικής, από την αλλαγή των πολιτισμικών αναπαραστάσεων της έμφυλης βίας και των κοινωνικών πρακτικών, ιδιαίτερα στην ιδιωτική σφαίρα (Farina, 2013). Είναι συνηθισμένο τα ΜΜΕ να αναφέρονται στην έμφυλη βία χρησιμοποιώντας στερεότυπα ενοχοποίησης των θυμάτων, στρέφοντας την προσοχή στη συμπεριφορά του θύματος ή/και περιγράφοντας το βίαιο περιστατικό ως μία στιγμή ο δράστης κατακλύστηκε από ακατανίκητη κρίση, μανία κ.λ.π.. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα η σεξουαλική βία παρουσιάζεται βία ως δικαιολογημένη ή τουλάχιστον μη καταδικαστέα. Έχει υποστηριχθεί ότι αυτή είναι μια έκφραση της ιταλικής πατριαρχικής κουλτούρας στην οποία η έμφυλη βία αποτελεί την προσπάθεια των ανδρών να επιβεβαιώσουν την εξουσία τους πάνω στις γυναίκες (Corradi, 2009).

Ωστόσο, φαίνεται ότι η ευαισθητοποίηση και η ευαισθησία προς τη σεξουαλική βία στην Ιταλία γίνεται όλο και πιο διαδεδομένη. Πολλές ενημερωτικές εκστρατείες έχουν προωθηθεί τα τελευταία χρόνια, όπως η πρωτοβουλία «Αναγνώριση της βίας!» (Riconosci la violenza!, 2013), για να βοηθήσουν τις γυναίκες να αναγνωρίζουν τις καταπιεστικές σχέσεις. Μια άλλη σημαντική εκστρατεία για την ευαισθητοποίηση που προώθησε η ιταλική Υπηρεσία για την Προώθηση των Ίσων Ευκαιριών από το

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2006 ήταν με τον δωρεάν εθνικό τηλεφωνικό αριθμό (1522) για όλα τα θύματα σεξουαλικής βίας. Σε τοπικό επίπεδο, υπάρχουν ενεργές υπηρεσίες όπως οι Στέγες Φιλοξενίας γυναικών, που ορισμένες φορές λειτουργούν σε συνεργασία με δημόσιους φορείς και αστυνομικά τμήματα. Ο Δήμος του Τορίνο, μεταξύ άλλων, έχει συγκροτήσει την πρωτοβουλία «Συντονισμός Κατά της Βίας σε Γυναίκες του Δήμου και της Περιφέρειας του Τορίνο», ένα δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών για την υποστήριξη θυμάτων σεξουαλικής βίας και παρενοχλητικής παρακολούθησης. Το αποτέλεσμα του έργου Gap Work στην περιοχή ήταν να συνδέσει οργανώσεις οι οποίες στηρίζουν θύματα ενδοοικογενειακής βίας και με άλλες που αντιμετωπίζουν την ομοφοβική βία· αυτό αποτελεί και το πρώτο τέτοιου είδους εγχείρημα την Ιταλία.

Στην Ισπανία, οι φεμινιστικές ομάδες και οι ομάδες LGBT+ στις δεκαετίες του 1970 και του '80 επέστησαν την προσοχή στο ζήτημα της σεξουαλικής βίας κατά τη διάρκεια της La Transición, της μετάβασης από τη δικτατορία στη δημοκρατία, που άρχισε το 1975. Οι διαδοχικές κυβερνήσεις απάντησαν με διάφορους τρόπους. Το σοσιαλιστικό κόμμα (PSOE), για παράδειγμα, στα έτη 1977-1996, ενέκρινε ορισμένες πτυχές της φεμινιστικής ατζέντας και άρχισε να αναπτύσσει πολιτικές για την ισότητα των φύλων (Bustelo & Lombardo, 2007). Αυτό οδήγησε στη δημιουργία φεμινιστικών ιδρυμάτων όπως το (εθνικής εμβέλειας) Ινστιτούτο Γυναικών το 1983, το Emakunde (το Ινστιτούτο Βάσκων για τις γυναίκες) το 1988 και το ICD (Καταλανικό Γυναικείο Ινστιτούτο) το 1983, μεταξύ πολλών άλλων. Από άποψη κουλτούρας, η δολοφονία της Ana Orantes το 1997 από τον πρώην σύζυγό της έθεσε ένα ορόσημο στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας, και προκάλεσε μαζικές διαμαρτυρίες (Bustelo, Lopez & Platero, 2007). Ως αποτέλεσμα εγκρίθηκαν δύο νόμοι για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας (38/2002 και 11/2003), αλλά έχουν περιορισμένο πεδίο εφαρμογής εξαιτίας του γεγονότος ότι παραγνώριζαν πως η ανισότητα των φύλων αποτελεί τη βασική αιτία της ενδοοικογενειακής βίας, στοιχείο που αναγνωρίστηκε από το νόμο του 2004, αν και με κάποιους περιορισμούς (βλ. Κεφάλαιο 2).

Οι ισπανικές φεμινιστικές ομάδες επέστησαν την προσοχή ιδιαίτερα στην ανάγκη διεύρυνσης του πλαισίου αυτού που έχει κατανοηθεί ως έμφυλη βία. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται για την πλαισίωση της έμφυλης βίας ποικίλλει επίσης ανά περιοχή. Τα φεμινιστικά κινήματα της της Χώρας των Βάσκων χρησιμοποιούν την έκφραση «βία machoist» για να περιγράψουν όλους τους τύπους βίας που απορρέουν από το δυαδικό πλαίσιο του φύλου και τον όρο «σεξιστική βία» όταν αναφέρονται τη βία που απευθύνεται ειδικά στις γυναίκες. Στην Καταλονία, έχει χρησιμοποιείται ο όρος «Violencias de Género» («βία με βάση το φύλο») (Alldred κ.α., 2014, Biglia & San

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Martín, 2007). Ο όρος «βία που σχετίζεται με το φύλο» έχει προταθεί ως μια προσπάθεια να συγκεραστούν και να συνομιλήσουν τα φεμινιστικά και τα εξειδικευμένα LGBTQ+ πλαίσια (Alldred κ.α., 2014, Alldred & Biglia, 2015, Biglia & San Martín, 2007).

Ωστόσο, παρά επίδραση του φεμινιστικού και του LGBTQ+ στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης για τις πολλές διαφορετικές μορφές βίας που σχετίζεται με το φύλο, η αναγνώριση της σεξουαλικής βίας στην Ισπανία πολύ συχνά περιορίζεται σε μορφές επιθετικότητας με τη χρήση φυσικής δύναμης και που συμβαίνουν συνήθως μεταξύ ξένων . Αυτό περιορίζει την πολιτισμική κατανόηση της σεξουαλικής βίας ως μία πολύ συγκεκριμένη μορφή βιασμού. Επίσης, η σεξουαλική βία συνήθως γίνεται αντιληπτή στο πλαίσιο της διαπροσωπικής συμπεριφοράς, αφήνοντας κατά μέρος τις μορφές βίας που ασκείται από διάφορους θεσμούς, όπως η σεξουαλικοποίηση μέσω της διαφήμισης ή η έλλειψη κανονισμών ή μηχανισμών για τον περιορισμό της.

Στη Βρετανία, μετά το δεύτερο φεμινιστικό κύμα κατά τη δεκαετία του 1970 και '80 υπήρξε αυξανόμενη συνειδητοποίηση για τα ζητήματα σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας και οι κυβερνήσεις που ακολούθησαν εισήγαγαν νομοθετήματα και οργάνωσαν εκστρατείες με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Για παράδειγμα, το 2007 η κυβέρνηση δημοσίευσε το Διακρατικό Πρόγραμμα Δράσης για τη Σεξουαλική Βία και την Κακοποίηση, το οποίο περιγράφει στρατηγικές για τη ενίσχυση της πρόληψης της σεξουαλικής βίας και κακοποίησης, την αύξηση των υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων και τη βελτίωση της αντίδρασης σε αυτά τα εγκλήματα (Home Office, 2007). Η Εισαγγελική Υπηρεσία του Στέμματος συνέταξε τη δική της Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βία κατά των Γυναικών (ενημερώθηκε το 2017) και η Κυβέρνηση Συνασπισμού δημοσίευσε το 2010 μια Έκκληση για την Εξάλειψη της Βίας Κατά των Γυναικών και των Κοριτσιών, η οποία συνόψιζε την δέσμευση της κυβέρνησης για την πρόληψη της κακοποίησης και την υποστήριξη των θυμάτων (Home Office, 2011). Το 2015, ο Νόμος για τα Ειδικά Εγκλήματα περιέλαβε ένα νέο αδίκημα, αυτό της ελεγκτικής ή καταπιεστικής συμπεριφοράς σε προσωπικές ή οικογενειακές σχέσεις. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις έχουν επικριθεί για τη σημαντική μείωση της χρηματοδότησης σε υπηρεσίες με αντικείμενο τη σεξουαλική και ενδοοικογενειακή βία, ως μέρος του τρέχοντος προγράμματος λιτότητας (Towers & Walby 2012).

Εκτός από αυτές τις πρωτοβουλίες πολιτικής, υπήρξε επίσης μία κίνηση της ανάδειξης του θέματος της ενδοοικογενειακής και της σεξουαλικής βίας από τα κρατικά ΜΜΕ. Αυτά τα ζητήματα είχαν αναδειχθεί μέσα μαζικής κουλτούρας ως σαπουνόπερες και

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

ραδιοφωνικές εκπομπές, συμπεριλαμβανομένης μιας ιστορίας σεξουαλικής κακοποίησης παιδικής ηλικίας στη μακρόχρονη σαπουνόπερα “East Enders” (Franco, 2013), και μια ιστορία σχετικά με την κακοποίησης συντρόφων στο ραδιοφωνικό δράμα του BBC Radio 4 “The Archers” (Day, 2016). Αυτή η προβολή της σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας στα ΜΜΕ συνοδεύτηκε από κυβερνητικές εκστρατείες για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και την πρόληψη της κακοποίησης, όπως η πρόσφατη καμπάνια Disrespect NoBody, η οποία στόχευε να ωθήσει τους νέους να επαναξιολογήσουν τις απόψεις τους για σεξουαλική συγκατάθεση, (Home Office, 2017α) και πριν από αυτό, οι τηλεοπτικές διαφημίσεις βίντεο “Καταπίεση”. Από το 2013, έχει ανοίξει επίσης μία μεγάλη συζήτηση για τις πολιτικές και τα ΜΜΕ σχετικά με το φαινόμενο της «Κουλτούρας του “Τυπά”» και τη σχέση της με τη σεξουαλική παρενόχληση και τη βία στα πανεπιστήμια (Phipps κ.α., 2017, NUS, 2015, Sundaram & Jackson, 2015). Ωστόσο, στη Βρετανία υπάρχει επίσης μια μακρά ιστορία συγκάλυψης της βίας κατά των γυναικών και τα τελευταία χρόνια έχουν προκύψει αρκετές καταγγελίες, έρευνες, διώξεις και διερευνήσεις για την σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση. Σε αυτές εμπλέκονται και ορισμένοι υψηλού επιπέδου άνδρες, καθώς και θεσμοί (πολιτικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί) που συγκάλυψαν ή δεν διερεύνησαν επαρκώς υποθέσεις κακοποίησης (BBC Trust, 2012, Department of Health, 2014, Fairweather, 2012).

Η Βρετανία, επίσης, εξακολουθεί να είναι μια κοινωνία με σαφείς έμφυλους, φυλετικούς και ταξικούς διαχωρισμούς, σήμερα έχει μια συντηρητική κυβέρνηση μειοψηφίας καθώς και μια πρόσφατη ιστορία προσπάθειας επιβολής μίας νεοφιλελεύθερης οικονομικής και συντηρητικής κοινωνικής ατζέντας, υπό την διακυβέρνηση τόσο των Συντηρητικών, όσο και των Εργατικών (Tyler, 2015). Η ατζέντα αυτή περιλάμβανε περικοπές στις υπηρεσίες υγείας και στις δομές κοινωνικής προστασίας, αναγωγή της κοινωνικής ασφάλισης σε ατομική/οικογενειακή υπόθεση, καθώς και στοχευμένες επιθέσεις κατά υπηρεσιών για τις γυναίκες και κατά της βίας, ιδίως κατά την περίοδο επανόδου της λιτότητας μετά την οικονομική κρίση του 2008 (Grimshaw & Rubery, 2012 · Towers & Walby 2012). Τον Ιούνιο του 2016, η Βρετανία αποφάσισε με δημοψήφισμα την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έπειτα από το οποίο σημειώθηκε τεκμηριωμένη αύξηση ρατσιστικών και άλλων μορφών εγκλήματος μίσους (Home Office, 2017β). Οι ευρείες πολιτικές μετατοπίσεις προς τα δεξιά, τις οποίες αντιπροσωπεύει το Brexit, επηρέασαν ιδιαίτερα τα πανεπιστήμια, με επιθέσεις κατά της «αριστερής τους μεροληψίας», ο απόηχος των οποίων έφτασε και στις ΗΠΑ με αντίστοιχες ρητορικές (π.χ. Horowitz, 2007).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Αυτή η αντιδραστική πολιτική έχει βάλει συγκεκριμένα στόχο το έργο που πραγματοποιείται αναφορικά με την ισότητα των φύλων και την έμφυλη βία: Το “Spiked”, ένα ριζοσπαστικό, μαρξιστικό περιοδικό, ετοιμάζει την ετήσια «Κατάταξη Πανεπιστημίων με βάση την Ελευθερία του Λόγου», όπου οι πολιτικές κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης (μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών) μπορούν να αποδώσουν σε ένα πανεπιστήμιο «κόκκινο σημαϊάκι» χαρακτηρίζοντας το ως «εχθρικό περιβάλλον για την ελευθερία λόγου» (Spiked Online, 2017). Ο Jo Johnson, ως Υπουργός για τα Πανεπιστήμια και την Επιστήμη, ανακοίνωσε ότι η χρήση μηχανισμών από τα πανεπιστήμια για τον περιορισμό του «ελεύθερου λόγου» θα μπορούσαν να επιφέρουν πρόστιμα ή άλλες κυρώσεις στο εγγύς μέλλον (Thomson, Sylvester & Woolcock, 2017), μια ανακοίνωση που επανέφερε την συζήτηση στον Τύπο για μηχανισμούς όπως «ασφαλείς χώροι» και «δίχως πλατφόρμα». Με αυτόν τον τρόπο, οι πρωτοβουλίες που διοργανώνονται από φοιτητές/τριες με σκοπό για να επιτρέψουν στα θύματα σεξουαλικής βίας (και άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες) να συμμετάσχουν πλήρως στη φοιτητική ζωή ανανοηματοδοτείται από τα ΜΜΕ ως περιορισμός της ελευθερίας του λόγου, ενώ η φεμινιστική κριτική προς την κουλτούρα του βιασμού στα πανεπιστήμια ως μη ανοχή στην διαφορετική άποψη.

Το νεοφιλελεύθερο πανεπιστήμιο

Στα κράτη που εφάρμοσαν το νεοφιλελεύθερο πανεπιστημιακό (στις οποίες περιλαμβάνονται πολλές ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των εταίρων του έργου μας – βλ. Levindow 2002), οι κουλτούρες αυτές έχουν βαθιές επιπτώσεις στη συχνότητα περιστατικών βίας και την εμπειρία της καταγγελίας. Ο νεοφιλελευθερισμός μεταφέρει τις αρχές της αγοράς στον κοινωνικό τομέα, επηρεάζοντας την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τις μεταφορές και άλλους δημόσιους τομείς. Αυτό διατηρεί μια πολιτισμική λογική στην οποία τα πάντα κατανοούνται μέσω της μεταφοράς κεφαλαίων και αναμένεται από εμάς να μεγιστοποιήσουμε την εγχρήματη αξία μας μέσα στα διάφορα συστήματα ταξινόμησης και κατάταξης. Οι νεοφιλελεύθερες λογικές στα πανεπιστήμια είναι εμφανείς στις μετρήσεις που εφαρμόζονται στο προσωπικό και τους φοιτητές/τριες, που αντιλαμβάνονται την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως επένδυση με άμεσο κέρδος, τον φοιτητή/τρια ως καταναλωτή και τον διδάσκοντα ως εμπόρευμα. Επίσης, συγκροτούν διάφορες μορφές ανταγωνισμού μεταξύ των πανεπιστημίων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, αλλά και εντός τους μεταξύ τμημάτων, ομάδων και ατόμων (Phipps 2017). Μετά την οικονομική κρίση του 2008, που οι Rudd και Goodson (2017, σελ. 1) αποκαλούν μια «ανασυγκρότηση στις νεοφιλελεύθερης περιόδου», και η οποία χαρακτηρίζεται από προσπάθειες για την αποκατάσταση και ενίσχυση της

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

ιδιωτικοποίησης και της εκχρηματισμού, καθώς και για την επιβολή πολιτικών λιτότητας με στόχο την προστασία του κεφαλαίου. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είχε ως επίπτωση την στροφή των πανεπιστημίων σε ιδιώτες επενδυτές και δημιουργία αυξανόμενα καθεστώτα αμοιβής και νέα προγράμματα αξιολόγησης (Rudd και Goodson 2017).

Η Phipps (2017) υποστηρίζει ότι οι νεοφιλελεύθερες λογικές εντάσσουν την παρενόχληση και τη βία στον «προϋπολογισμό», με τον οποίο προβάλλεται και ρυθμίζεται ο θεσμικός αντίκτυπος μίας καταγγελίας. Αυτό προωθεί μία διαδικασία «αποστείρωσης» του ιδρύματος όπου η έμφαση δίνεται στην εικόνα του πανεπιστημίου και όχι στην ευημερία των μελών του προσωπικού και των φοιτητών/τριών. Αυτή η διαδικασία «αποστείρωσης» ακολουθεί δύο βασικές μεθόδους: είτε τα ελαχιστοποιούν, αρνούνται ή και συγκαλύπτουν τα ζητήματα που προκύπτουν, προτρέποντας τα θύματα να τα διαχειριστούν μόνοι/ες τους και σιωπηλά· είτε, όταν αυτό δεν επιτυγχάνεται, απομακρύνουν τους δράστες από το ίδρυμα και δημιουργούν μία εικόνα, ως σαν να μην συνέβη τίποτα. «Το κοινό και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι εστιάζουν περισσότερο στον αντίκτυπο την καταγγελίας στην εικόνα και αξία του ιδρύματος, από ότι στον αντίκτυπο του περιεχομένου της καταγγελίας καθ' αυτού» (2017, σ. 6). Αυτό δημιουργεί κουλτούρες μη ευνοϊκές για να μιλήσουν ανοιχτά, είτε θύματα – φοιτητές/τριες, είτε θύματα – μέλη του προσωπικού, των οποίων η απασχόληση καθίσταται επισφαλής στο πλαίσιο του νεοφιλελεύθερου πανεπιστημίου που χαρακτηρίζεται από καθεστώς περικοπών και διαρκείς πρακτικές παρακολούθησης και αξιολόγησης (βλ. επίσης Whitley και Page 2015). Διαμορφώνει επίσης τον/την «ξενέρωτο/η» (killjoy) του Πανεπιστημίου (Ahmed 2017), κάτι αντίστοιχο προς την «ξενέρωτη φεμινίστρια» (Ahmed 2012, σ. 62), που γίνεται «το πρόβλημα» επειδή κατονομάζει προβλήματα που οι άλλοι θα προτιμούσαν να αγνοήσουν.

Όπως επισημαίνει η Phipps (2017), όταν τα θύματα μιλούν ανοιχτά μέσα σε αυτά τα πλαίσια, καταλήγουν να εκτίθενται μόνο οι ίδιοι. Καθώς το ίδρυμα κλείνει τις «πόρτες» για να αυτοπροστατευτεί, το θύμα βιώνει ένα «δεύτερο βιασμό» ή τη θεσμική προδοσία (Smith και Freyd 2014), που επιδεινώνει το τραύμα τους. Το καθεστώς ιδιωτικοποίησης και λιτότητας σημαίνει επίσης ότι η παροχή μακροπρόθεσμης στήριξης είναι περιορισμένη: στη Βρετανία, για παράδειγμα, οι εθνικές υπηρεσίες έχουν μειωθεί σημαντικά, ειδικά εκείνες που σχεδιάστηκαν για τις κοινότητες των Αφρικανών, των Ασιατών και των προερχόμενων από την Καραϊβική, όπως και των LGBTQ+ ατόμων (O'Hara 2016). Υπάρχουν επίσης ανησυχίες σχετικά με την ανάθεση των πανεπιστημιακής υποστήριξης σε ιδιωτικές εταιρείες δίχως εμπειρία στη σεξουαλική

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

βία (NUS 2013, Phipps & Young 2015) και την περικοπή των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε μία περίοδο αυξημένης ζήτησης (Asquith 2017, Sheriff 2013, Weale 2016). Ομοίως, η οικονομική κρίση στην Ελλάδα επηρέασε ιδιαίτερα τις γυναίκες, καθώς καταγράφονται αυξανόμενα επίπεδα ενδοοικογενειακής βίας, σε συνδυασμό με την επιβράδυνση των προοδευτικών μεταρρυθμίσεων (Davies 2012), ενώ στην Ισπανία το καθεστώς λιτότητας προκάλεσε στασιμότητα στη νομοθεσία για την ισότητα, καθώς και αύξηση των δικαστικών τελών (RevoltinEurope 2012). Επιπλέον, όταν παρέχεται υποστήριξη από πανεπιστήμια, συνήθως λειτουργεί μέσα σε γραφειοκρατικά πλαίσια, στα οποία τα θύματα είναι πιο πιθανό να αντιμετωπιστούν ως άτομα με «ελλειμματικές διαταραχές» όπως κατάθλιψη, άγχος, ανορεξία και φοβίες, παρά ως θύματα θεσμοποιημένης βίας (Phipps 2017).

Καθώς το νεοφιλελεύθερο κράτος ιδιωτικοποιεί και καταστρέφει την κοινωνική σφαίρα, η επιτυχία αρχίζει να μετριέται με βάση την ικανότητά μας για απόκτηση ιδιωτικής αυτο-ασφάλισης (Phipps 2017). Πανεπιστήμια, όπως το Burke (2015) και το Lynch (2013), έχουν διεξάγει έρευνες για τον τρόπο με τον οποίο οι κουλτούρες της αγοράς και του εμπορίου ελαττώνει τις αλληλέγγυες και συντροφικές σχέσεις. Αποτελεί πλέον μια πρόκληση το να αναπτύξουμε και να διατηρήσουμε την συμπόνια και την φροντίδα προς τον άλλο σε αυτά τα πλαίσια: επιπλέον, συχνά φαίνεται ότι όταν επιτρέπεται η συναισθηματική εμπλοκή, έχει τη μορφή μιας εργαλειοποιημένης «συναισθηματικής νοημοσύνης» που μπορεί να λειτουργήσει ενάντια στην ανάπτυξη πραγματικών και ουσιαστικών σχέσεων (Pedwell 2016). Η απάντηση σε αυτές τις θεσμικές κουλτούρες, είναι και ο λόγος που καταρτήθηκε αυτό το Πρόγραμμα για την Υποστήριξη των Θυμάτων Σεξουαλικής Βίας στα Πανεπιστήμια. Παράλληλα με τα πιο απτά αποτελέσματα, ένας από τους βασικούς στόχους μας ήταν να αρχίσουμε να αντιμετωπίζουμε την έλλειψη συμπόνιας και φροντίδας και να συμβάλουμε στη δημιουργία πιο ανοιχτής κουλτούρας στα ιδρύματα που συμμετέχουν στο έργο. Αν και η αλλαγή της θεσμικής κουλτούρας είναι δύσκολη υπόθεση και απαιτεί μακροχρόνια προσπάθεια, ελπίζουμε ότι οι παρεμβάσεις μας έχουν αναπτύξει τη δυνατότητα των συνεργαζόμενων φορέων να είναι πιο ανοιχτοί, γεγονός που αποτελεί σημαντικό βήμα στη διαμόρφωση περιβαλλόντων που συμβάλλουν περισσότερο στην καταγγελία και στη στήριξη των θυμάτων.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κοινωνικοί παράγοντες

Εκτός από τον παράγοντα της κουλτούρας, μια σειρά αλληλοσυνδεόμενων κοινωνικών δομών διαμορφώνουν την εμπειρία της σεξουαλικής βίας και των αντιδράσεων στην καταγγελία της. Η σεξουαλική βία είναι ένα έγκλημα με βάση το φύλο, με την πλειοψηφία των θυμάτων να είναι γυναίκες και την πλειονότητα των δραστών να είναι άνδρες, ενώ τα έμφυλα πρότυπα εν πολλοίς διαμορφώνουν τα σεξουαλικά τραύματα και τις στάσεις απέναντι στην καταγγελία. Στις αγγλόφωνες χώρες αυτά ονομάζονται «μύθοι βιασμών» (“rape myths”), επειδή αποτελούν στερεότυπες και λανθασμένες πεποιθήσεις σχετικά με τη σεξουαλική βία, τα θύματα και τους δράστες. Σύμφωνα με έρευνες, εάν τα θύματα υποψιάζονται ότι κάποιος/α υιοθετεί αυτούς τους «μύθους βιασμών», είναι λιγότερο πιθανό να του/της ανοιχτεί από φόβο μήπως κατηγορηθεί ή στιγματιστεί (Paul κ.α., 2009). Οι κοινοί «μύθοι βιασμού» περιλαμβάνουν την δευτερογενή θυματοποίηση των γυναικών (για παράδειγμα, επειδή φορούσαν «αποκαλυπτικό» ρούχο ή είχαν πιο αισθησιακή συμπεριφορά) ή απόψεις σχετικά με τη δύναμη της σεξουαλικής ορμής των ανδρών και ανικανότητα τους να την ελέγξουν (Paul κ.α., 2009).

Οι «μύθοι βιασμών» συχνά συνδέονται με τη φυλή και την τάξη: για παράδειγμα, οι μαύρες γυναίκες και οι εργαζόμενες θεωρούνται συνήθως πιο «χαλαρές» σεξουαλικά και ως εκ τούτου «πάνε γυρεύοντας», ενώ διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίηση (Phipps 2009, Tillman κ.α., 2010). Στις ΗΠΑ, οι έρευνες έχουν δείξει ότι εκτός από το στερεότυπο της «Jazabel», της ασύδοτης σεξουαλικά γυναίκας, οι αφροαμερικανές αντιμετωπίζουν και το στερεότυπο «μητριαρχίας», που τις καθιστά δυνατές και ικανές να αντισταθούν: αυτοί οι μύθοι μπορεί να ισχύουν και σε άλλες χώρες. Οι μαύρες γυναίκες συχνά να διστάζουν να μιλήσουν για τη σεξουαλική βία καθώς είτε γνωρίζουν ότι μπορεί να αντιμετωπίσουν αυτά τα ρατσιστικά στερεότυπα, είτε φοβούνται το νομικό σύστημα και επιλέγουν δείξουν αφοσίωση στη φυλή, αν ο δράστης είναι επίσης μαύρος (Donovan και Williams 2002, Tillman κ.α., 2010). Γι' αυτό ίσως, σε σύγκριση με τους συνομηλικούς τους, οι Αφροαμερικανοί/ες θύματα παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά κατάθλιψης και χρήσης ουσιών (Tillman et al 2010).

Τα άτομα LGBTQI+ (και ειδικά τα τρανς και όσα βιώνουν δυσφορία φύλου) έχουν επίσης υψηλό κίνδυνο να δεχτούν βία, ενώ το γεγονός ότι υπόκεινται σε στιγματισμό και κριτική τα εμποδίζει να μιλήσουν ανοιχτά. Πολλοί έχουν βιώσει εμπειρία διακρίσεων ή επίθεσης από την ίδια την αστυνομία: το 2011 η Εθνική Έρευνα για

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Διακρίσεις των Διεμφυλικών στις ΗΠΑ διαπίστωσε ότι από τους διεμφυλικούς που είχαν κάποια εμπλοκή με την αστυνομία, το 22% ανέφερε παρενόχληση, το 6% είχε δεχτεί σωματική επίθεση και 2% είχε υποστεί βιασμό ή σεξουαλική βία από αστυνομικούς. Οι ΛΟΑΤ κοινότητες (ιδιαίτερα στους χώρους των πανεπιστημίων) συνδέονται επίσης άμεσα, γεγονός που σημαίνει ότι η καταγγελία της ενδοκοινοτικής βίας μπορεί να οδηγήσει σε περιθωριοποίηση και απομόνωση (Schultz 2017). Οι άνθρωποι που βρίσκονται σε φυλομετάβαση συχνά φοβούνται να μιλήσουν για τη σεξουαλική επίθεση που έχουν δεχτεί στους θεραπευτές ή τους γιατρούς, από το φόβο ότι μπορεί να τους οδηγήσει να άρουν την υποστήριξή τους στη διαδικασία (Schultz 2017) και οι διεμφυλικοί ενδέχεται να αισθάνονται ότι θα χάσουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες σεξουαλικής υποστήριξης λόγω διακρίσεων και έλλειψης ευαισθητοποίησης προς εμπειρίες σεξουαλικής βίας (Rymer & Cartei, 2015, Love κ.α., 2017). Οι άνδρες (οποιοδήποτε σεξουαλικού προσανατολισμού) που έχουν υποστεί σεξουαλική επίθεση, συνήθως είναι απίθανο να μιλήσουν ανοιχτά λόγω των ομοφοβικών μύθων, σύμφωνα με τους οποίους οι άντρες δεν μπορούν να βιαστούν ή ότι οι «πραγματικοί» άνδρες θα πρέπει να είναι σε θέση να αμυνθούν ή ότι ο βιασμός μπορεί να οδηγήσει στην ομοφυλοφιλία (Turchik και Edwards 2012).

Στη Βρετανία, υποστηρίζεται ότι για τη στροφή των φοιτητών/τριών στη εργασία του σεξ ευθύνονται το καθεστώς λιτότητας και η αύξηση των διδάκτρων και των φοιτητικών δανείων (Sagar κ.α., 2015). Έρευνες έχουν δείξει ότι σε πολλές χώρες του κόσμου οι εργαζόμενοι του σεξ κινδυνεύουν δυσανάλογα από τη βία και συγκαταλέγονται στις πιο στιγματισμένες και μη υποστηριζόμενες ομάδες (Διεθνής Αμνηστία, 2016). Οι εργαζόμενοι του σεξ συχνά θεωρείται ότι συναινούν σε κάθε και σε οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής συνεύρεσης (Phipps 2009) και ενδέχεται να μην επιθυμούν να αποκαλύψουν τον τρόπο βιοπορισμού τους σε υπαλληλους και υπηρεσίες εξαιτίας ευρέως διαδεδομένης αρνητικής στάσης απέναντί τους (Sagar κ.α., 2015). Υπάρχουν αρκετές ενδείξεις πως στα βρετανικά πανεπιστήμια ορισμένοι υπάλληλοι θεωρούν τους φοιτητές/τριες που εργάζονται στο σεξ ως απειλή για τη φήμη του Ιδρύματος και αρκετοί, επίσης, αγνοούν τους κανόνες του επαγγέλματος, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο θα ανταποκρίνονταν μια καταγγελία (Sagar κ.α., 2015).

Οι παράγοντες που περιγράφονται εδώ αλληλοεπιδρούν και εάν ένα θύμα εξαιρεθεί από έναν ή περισσότερους τομείς, αυτό συνιστά τόσο τραύμα όσο και αρνητικό βίωμα της καταγγελίας. Το πρόγραμμα για την Υποστήριξη των Θυμάτων Σεξουαλικής Βίας στα Πανεπιστήμια υιοθέτησε ως βασική αρχή την ιδέα ότι η σεξουαλική βία διαμορφώνεται

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

από την έμφυλη και άλλες μορφές ανισότητας που αλληλεπιδρούν και αυτό το προσεγγίσαμε στις επιμορφώσεις με αρκετούς διαφορετικούς, και πολιτιστικά κατάλληλους, τρόπους. Έχουμε την πεποίθηση ότι, για να είναι αποτελεσματικότερη η υποστήριξη των θυμάτων και η επίτευξη αλλαγής της κουλτούρας, τα προγράμματα σχετικά με τη σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια πρέπει να υιοθετήσουν αυτή την αρχή-τομή και να αναγνωρίσουν ότι, παρόλο που υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες στις εμπειρίες των φοιτητών/τριών για τη σεξουαλική βία, οι εμπειρίες αυτές και οι στάσεις απέναντι στα θύματα μπορεί να διαφέρουν σημαντικά. Επομένως, οι υπάλληλοι με την αρμοδιότητα να δέχονται τις καταγγελίες θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι και να δείχνουν ανταπόκριση.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κεφάλαιο 4

Ο Σχεδιασμός του Προγράμματος και οι Εταίροι

4:1 Σκεπτικό, Περίγραμμα και Στόχοι

Σκεπτικό

Οι νεαρές φοιτήτριες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν έμφυλη ή σεξουαλική βία (Amurrio & Larrinaga 2010a, Biglia & Velasco 2012, Feltes et al 2012, Marshall 2014, Phipps & Smith 2012, Schroeder 2014), ενώ οι φοιτητές/τριες είναι η πιο υπο-υποστηριζόμενη κοινωνική ομάδα από τις κοινωνικές υπηρεσίες (Feltes et al 2012, Phipps & Smith 2012, Sundaram 2014a, 2014b). Η απουσία σαφών θεσμικών διαδικασιών, θεραπευτικών οδών και κατάλληλης υποστήριξης μπορεί να προκαλέσει δευτερογενή θυματοποίηση στα θύματα σεξουαλικής ή/και εμφυλης βίας (Orchowski & Gidycz 2012, Phipps & Young 2012, Phipps & Young 2014a, 2014b, Marshall 2014). Βλέπε κεφάλαιο 1 για πληρέστερη ανάλυση και κεφάλαια 2 και 3 για περαιτέρω τεκμηρίωση. Το πρόγραμμα αυτό επιδιώκει να παρέμβει για να βελτιώσει την άμεση υποστήριξη που προσφέρεται, στα πανεπιστήμια, σε όλα τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης ή σεξουαλικής βίας. Η βελτίωση της αναγνώρισης και της υποστήριξης όσων καταγγέλλουν τη σεξουαλική βία θα συμβάλλει στην συγκρότηση μιας πιο υποστηρικτικής και συμπονετικής θεσμικής κουλτούρας, πιο συνειδητοποιημένης που αντιλαμβάνεται και αναγνωρίζει καλύτερα τις σχέσεις εξουσίας τους και τις επιπτώσεις τους στην ισότητα.

Περίγραμμα

Το πρόγραμμα για την Υποστήριξη των Θυμάτων της Σεξουαλικής Βίας στα Πανεπιστήμια ανέπτυξε, δοκίμασε πιλοτικά και αξιολόγησε μοντέλα επιμόρφωσης και κατάρτισης για το προσωπικό των πανεπιστημίων προκειμένου να βελτιωθεί η θεσμική «πρώτη αντίδραση» στις καταγγελίες των φοιτητών/ φοιτητριών σχετικά με τη σεξουαλική βία. Το διακρατικό αυτό πρόγραμμα, με τη συνεργασία 7 Εταίρων, πλαισιώθηκε από ειδικούς καθηγητές/τριες και εργαζόμενους σε τοπικές υπηρεσίες υποστήριξης από κάθε Πανεπιστήμιο-Εταίρο, για να αναπτύξει ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης για το πανεπιστημιακό προσωπικό σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης και να αποδώσει στα εξειδικευμένα αυτά θέματα στο πραγματικό τους πλαίσιο.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Η εκπαίδευση του «πρώτου αποδέκτη» σε κάθε πανεπιστήμιο αφορούσε τον τρόπο υποστήριξης των φοιτητών/τριών μετά την καταγγελία της σεξουαλικής βίας, εξασφαλίζοντας ότι αντιμετωπίζονται με σεβασμό, αξιοπρέπεια, ευαισθησία προσαρμοσμένες στις εξειδικευμένες τους ανάγκες και ότι τους παρέχεται πρόσβαση στη νομική οδό, εφόσον το επιθυμούν. Το πρόγραμμα μελέτησε και αξιολόγησε τις προσφερόμενες, από τα πανεπιστήμια, θεραπευτικές οδούς για να διασφαλιστεί ότι οι φοιτητές/τριες προστατεύονται από ενοχοποίηση και δευτερογενή θυματοποίηση, ειδικά σε περιπτώσεις όπου ο δράστης είναι συμφοιτητής/τρια.

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από το έργο Daphne-III της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401) από τον Μάρτιο του 2016 έως τον Φεβρουάριο του 2018. Από τον πρώτο χρόνο επικράτησε ο όρος USVreact για την διευκόλυνση της κοινωνικής δικτύωσης (#USVreact στο Twitter) και καθώς ήταν πιο εύγλωττο. Επίσης, διευκόλυνε αρκετά στην κοινοποίησή του στις μη αγγλόφωνες χώρες.

Ενώ η προφανής επιδίωξη ήταν ότι οι παρεμβάσεις να προσαρμοστούν στο πλαίσιο (πολιτισμικό και θεσμικό) και, φυσικά, να γραφούν στην τοπική γλώσσα, τέθηκε, επίσης, ως στόχος η δωρεάν διάθεση των μοντέλων επιμόρφωσης και του εκπαιδευτικού υλικού, πέραν της διάρκειας χρηματοδότησης, σε άλλα τα πανεπιστήμια και τα ιδρύματα, ώστε, για να τα χρησιμοποιήσουν, μετά την αναγκαία και κατάλληλη προσαρμογή. Η παρακαταθήκη, συνεπώς, του προγράμματος αποτελείται από το ψηφιοποιημένο εκπαιδευτικό υλικό, τις εκθέσεις αξιολόγησης της πιλοτικής εφαρμογής τους σε περίπου 23 πανεπιστήμια και τα δίκτυα των ειδικών επιστημόνων και των εκπαιδευμένων μελών του πανεπιστημιακού προσωπικού που έχουν εκπαιδευτεί. Ευελπιστούμε τα προγράμματα επιμόρφωσης να εισαχθούν στα πανεπιστήμια και η επίδραση του USVreact να συνεχίσει και πέραν τις χρηματοδότησής του. Αυτό είναι και ένα από τα ζητήματα αναμένεται να αναλυθούν στις Εκθέσεις Αξιολόγησης των Προγραμμάτων Επιμόρφωσης που καλούνται να συντάξουν Εταίροι (www.USVreact.eu από τον Μάρτιο του 2018).

Οι στόχοι του προγράμματος ήταν:

1. Η σύγκριση, και εξαγωγή πορισμάτων, παλαιότερων σχετικών ερευνών, βέλτιστων πρακτικών που εφαρμόζονται από πανεπιστημιακές πολιτικές και θεραπευτικές οδούς αναφορικά με την σεξουαλική βία και επιμορφωτικών προγραμμάτων «πρώτης αντίδρασης».

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2. Η δημιουργία δικτύων που να συμμετέχουν ειδικοί επιστήμονες, σχετικοί φορείς και υπηρεσίες, φοιτητικοί σύλλογοι και μέλη προσωπικού πανεπιστημίων για την ανταλλαγή γνώσης.
3. Η ανάπτυξη και υλοποίηση καινοτόμων μοντέλων επιμόρφωσης «πρώτης αντίδρασης», με βασικούς αποδέκτες μέλη του προσωπικού αρκετών πανεπιστημίων.
4. Η προσπάθεια εισαγωγής των μοντέλων αυτών από τα πανεπιστήμια και υλοποίησής τους πέραν της περιόδου χρηματοδότησης.
5. Η αξιολόγηση αυτών των επιμορφωτικών μοντέλων και η ανταλλαγή γνώσης μεταξύ των Εταίρων, αλλά και ευρύτερα.

Οι δραστηριότητες του έργου ήταν:

- Έρευνα (προ-δράση) - διερεύνηση πολιτικών και θεραπευτικών οδών για τη σεξουαλική βία στα Πανεπιστήμια-Εταίρους και αλλού και σύγκριση παραδειγμάτων βέλτιστων πρακτικών σε υφιστάμενα προγράμματα επιμόρφωσης «πρώτης αντίδρασης»
- Επιμόρφωση:
  - 1) Σχεδιασμός και ανάπτυξη καινοτόμου και εμπειριστατωμένου προγράμματος επιμόρφωσης για μέλη του προσωπικού που μπορεί να αποτελέσουν τους «πρώτους αποδέκτες» καταγγελιών.
  - 2) Εκπαίδευση 80 μελών προσωπικού ανά ίδρυμα.
  - 3) Ανάπτυξη βιώσιμων, εξειδικευμένων μοντέλων επιμόρφωσης για κάθε Ίδρυμα και παραγωγή υλικού για την υποστήριξη των εκπαιδευόμενων να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν τους συναδέλφους τους
- Έρευνα (μετά τη δράση):
  - 4) Αξιολόγηση από τους Εταίρους της επιμορφωτικής διαδικασίας που υλοποίησαν στο οικείο ίδρυμα και σε ένα δεύτερο (ή περισσότερα).
  - 5) Μετα-ανάλυση των αξιολογήσεων των Εταίρων από την Συντονίστρια και την Επιστημονική Υπεύθυνη με στόχο να εντοπίσουν τους

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

παράγοντες επιτυχίας, τα εμπόδια και τις δυσκολίες υλοποίησης, καθώς και ιδιαίτερες πτυχές που αναδεικνύονται

- Διάδοση
  - 6) Κοινοποίηση των πληροφοριών για τα επιτυχημένα μοντέλα επιμόρφωσης στις Διοικήσεις των Πανεπιστημίων, σε εξειδικευμένους φορείς και υπηρεσίες και σε υπεύθυνους χάραξης πολιτικής μέσω των τοπικών δικτύων.
  - 7) Δημοσίευση των πορισμάτων σε πανεπιστήμια στα κράτη – Εταίρους (στην τοπική γλώσσα)
- Παρακαταθήκη: Η δημιουργία ενός παγκόσμιου, βιώσιμου, διαδικτυακού δικτύου, ειδικών επιστημόνων και οργανισμών που εξειδικεύονται στην υποστήριξη θυμάτων σεξουαλικής βίας εντός και εκτός πανεπιστημίων, που θα εστιάζει στην εκπαίδευση «πρώτης αντίδρασης».

Ως αποτέλεσμα των ερευνητικών ποτισμάτων και της εμπειρίας του φεμινιστικού ακτιβισμού, στην οποία βασίστηκε το πρόγραμμα (βλ. Κεφάλαια 2 και 3), είχε επισημανθεί εξ αρχής η ανάγκη διατομεακών αναλύσεων για να αναγνωριστούν οι τρόποι με τους οποίους τόσο η σεξουαλική βία, όσο και ο αντίκτυπός της διαθλώνται μέσω των σχέσεων εξουσίας, εκτός του φύλου, και το γεγονός ότι η σεξουαλική κακοποίηση αφορά γυναίκες και άνδρες εξίσου. Αυτό το συμπέρασμα ενισχύεται από τα εμπόδια και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης όταν προβαίνουν στην καταγγελία της. Εξαρχής επίσης είχε επισημανθεί πως η καταγγελία μπορεί να αφορά σε παρελθοντική κακοποίηση, αν και η ανανεωμένη προσοχή του κόσμου εστιάζει σε συγχρονικά περιστατικά σεξουαλικής βίας ή παρενόχλησης. Σημειώθηκε επίσης ότι οι φοιτητές/τριες μπορεί να βιώσουν κακοποίηση από μέλη του προσωπικού των πανεπιστημίων. Το πρόγραμμα αυτό έχει δεσμευθεί να παράσχει, με σεβασμό έργο, υποστήριξη σε όλα τα θύματα.

Στη Βρετανία έχουν την τύχη να διαθέτουν αρκετές προσωπικότητες που έχουν γράψει και ασχοληθεί με την έμφυλη βία στα πανεπιστήμια και με την εμπειρία των φοιτητών/τριών σε σχέση με την σχετικά με την «Κουλτούρα του “Τυπά”», και των οποίων το έργο ενσωματώθηκε εξαρχής στην παρούσα έρευνα, όπως οι Alison Phipps, Carolyn Jackson, Vanita Sundaram και Rachel Fenton. (Στο κεφάλαιο 3 υπάρχουν αναφορές σε αυτές τις έρευνες και βιβλιογραφικές παραπομπές). Επίσης, κατά την διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, καταγράφηκε ενίσχυση του μαζικού ενδιαφέροντος για

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

το θέμα της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής κακοποίησης (βλ. Κεφάλαιο 3 και την υπόθεση της σεξουαλικής κακοποίησης από άνδρες της ανώτερης κοινωνικής τάξης στη Βρετανία). Μέσω της έρευνας της Phipps και της NUS έχει, επίσης, καταδειχθεί το επίπεδο στο οποίο η σεξουαλική βία και παρενόχληση πλήττει τους φοιτητικούς πληθυσμούς, ενώ παρόλες τις περικοπές των υπηρεσιών στήριξης και την καθυστερημένη αντίδραση των πανεπιστημίων, οργανώθηκε μία κινητοποίηση με αίτημα την θεσμική αντιμετώπιση σε εθνικό επίπεδο. Αυτό ήταν το πλαίσιο στο οποίο καταρτήθηκε η πρόταση, η οποία κατατέθηκε ως σύμπραξη μεταξύ του Πανεπιστημίου του Sussex (Alison Phipps) και του Πανεπιστημίου Brunel του Λονδίνου (Pam Alldred). Το πλαίσιο πολιτικής αποτέλεσε κίνητρο: μέσα στα δύο χρόνια διάρκειας του προγράμματος προτάθηκε σε όλα τα πανεπιστήμια της Βρετανίας να αναλάβουν δράση για να αναθεωρήσουν και να βελτιώσουν την «πρώτη αντίδραση» τους στις καταγγελίες σεξουαλικής βίας, να παρακολουθήσουν με επιμέλεια τις καταγγελίες και να λάβουν προληπτικά μέτρα (βλ. Κεφάλαιο 3). Αναμφισβήτητα, τα παραπάνω ενέτειναν τη διαφοροποίηση μεταξύ των Εταίρων της Βρετανίας και των υπόλοιπων κρατών κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Η ομάδα

Όπως σημειώθηκε στο κεφάλαιο 1, το USVreact βασίστηκε στο πρόγραμμα Gap Work, που συγχρηματοδοτήθηκε από το Daphne III, το οποίο επικέντρωνε στην κατάρτιση των νέων επαγγελματιών (Εκπαιδευτικοί, επιμορφωτές/τριες - εκπαιδευτές ενηλίκων, εργαζόμενοι/ες για θέματα νεολαία, νοσηλευτικό προσωπικό και κοινωνικοί λειτουργοί) στην αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και για την υλοποίηση του οποίου συνεργάστηκαν πολλοί από τους Εταίρους του USVreact (Alldred κ.α., 2014). Το πρόγραμμα Gap Work ήταν γενικότερο και εστίαζε ευρύτερα στη βία που σχετίζεται με το φύλο, αλλά είχε παρόμοια μορφή δράσης, δομής και μεθοδολογίας, καθώς ανέπτυξε και αξιολόγησε την επαγγελματική εκπαίδευση για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας (βλ. <https://sites.brunel.ac.uk/gap>).

Ένα βασικό πλεονέκτημα του προγράμματος USVreact ήταν η επίτευξη της συνεργασίας ειδικών ερευνητών/τριών (και επιστημονικών υπευθύνων έρευνας), ακτιβιστών/τριών και ΜΚΟ που ασχολούνται με την έμφυλη βία, τις σχέσεις και την εκπαίδευση σχετικά με το σεξ, τις σχέσεις, την ενδοοικογενειακή βία, την έμφυλη και τη σεξουαλική βία και τον αντίκτυπο της «Κουλτούρας του “Τυπά”» στους φοιτητές/τριες. Επιπλέον, ορισμένοι είχαν προηγούμενη εμπειρία από επιμορφώσεις σχετικά με τη σεξουαλική βία. Οι εν εξελίξει έρευνες των Εταίρων επι του ζητήματος

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

περιλαμβάνουν αυτές των Phipps, Sundaram, Jackson, Biglia, Alldred, Fenton, Luxán, Murillo, όπως και ερευνητών/τριών στο CIRSDe και στο UNITO. Οι μέθοδοι και η θεωρία του USVreact βασίστηκε πάνω στην έρευνά τους, όπως πχ η έρευνα της Phipps στη Βρετανία με την NUS σχετικά με τις «Κουλτούρες του “Τυπά”» και τη σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια (Phipps & Smith, 2013, Phipps & Young, 2015)· το ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών «Έμφυλη Βία, Παρενοχλητική Παρακολούθηση και Φόβος του Εγκλήματος» (Feltes κ.α., 2012) · το έργο σχετικά με την υπο-αναγνώριση της έμφυλης βίας και τη νεολαία στην Ισπανία (Bigila & Velasco 2012) και το πρόγραμμα GAP WORK (Alldred κ.α., 2014). Κάθε Εταίρος συνεισέφερε με την επιστημονική του εξειδίκευση σε θέματα φύλου και τις γνώσεις του σε σχετικές παιδαγωγικές και ερευνητικές μεθοδολογίες, ιδίως όμως - σημαντικό σε μια μεγάλη ομάδα - με την εμπειρία της ομαδικής εργασίας και την αφοσίωση στη συνεργατική έρευνα.

Οι παραπάνω εξειδικεύσεις συνδυάστηκαν με μια διαχειριστική ομάδα που είχε συνεργαστεί και στο παρελθόν σε αρκετά συναφή προγράμματα. Η Pam Alldred και η Gigi Guizzo είχαν διευθύνει από κοινού το πρόγραμμα Gap Work (προϋπολογισμού 666.000 ευρώ) την περίοδο 2014-2015 στο Brunel University London. Για το USVreact, η Guizzo εργάστηκε μέσω της Ceps Projectes Socials, μιας οργάνωσης της οποίας η αποστολή είναι να προωθήσει την κοινωνική ένταξη και να καταπολεμήσει τις διακρίσεις και της οποίας η ειδικότητα είναι η διαχείρισης προγραμμάτων και οι στρατηγικές επικοινωνίας για μεγάλης προβολής ευρωπαϊκά προγράμματα. Η διευθύντρια προγράμματος του CEPS EU, Pedregosa, ήταν υπεύθυνη για τη στρατηγική Επικοινωνίας και Προβολής του προγράμματος και η Guizzo ανέλαβε την συνολική διαχείριση του έργου. Η Alison Phipps ήταν εξίσου μέλος της ομάδας διαχείρισης: συμμετείχε στο Gap Work ως μέλος της Εξωτερικής Συμβουλευτικής Επιτροπής και συνέχισε στο USVreact λόγω της ερευνητικής εμπειρίας της, για να καθοδηγήσει και να εποπτεύσει αυτή την πτυχή του.

Δεδομένου ότι το Gap Work ήταν συναφές σε αντικείμενο και σχεδιασμό, αρκετοί από τους ίδιους Εταίρους κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην πρόταση. Το Cirsdde (Κέντρο Φύλου και Γυναικείων Σπουδών στο UNITO, Ιταλία), το URV (Ισπανία), η Victimology Society of Serbia (VDS) και το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Ιρλανδίας στο Maynooth (Ιρλανδία) ήταν μεταξύ εκείνων που προσκλήθηκαν να συνεργαστούν ξανά με το Brunel και το CEPS. Το NUIM δεν μπόρεσε να συμμετάσχει στο πρόγραμμα για θεσμικούς λόγους, παρά την υποστήριξη του προσωπικού για το έργο, αλλά όλοι οι άλλοι προηγούμενοι εταίροι συμφώνησαν.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κάθε Εταίρος ανέδειξε έναν συντονιστή πανεπιστημιακής δράσης (UAC) για τη διαχείριση της ανάπτυξης του προγράμματος επιμόρφωσης και έρευνας και έναν Ερευνητή για να αξιολογήσει την κατάρτιση. Οι UAC Barbara Biglia (URV), Fin Cullen (Brunel U) και Federico Turco (UNITO) είχαν υλοποιήσει και την επιμόρφωση Gap Work, την αξιολόγησή της και πρόσφεραν την εμπειρία τους στη φεμινιστική παιδαγωγική (η Cullen αποχώρησε από το Brunel και η Anne Chappell – με ειδικότητα στην παιδαγωγική- ανέλαβε το ρόλο). Η Biglia είναι ιδρυτικό μέλος και Πρόεδρος της διεθνούς ομάδας φεμινιστικής ερευνητικής μεθόδου (SIMRef), έχει ασχοληθεί με το σεξισμό στο πανεπιστήμιο της και έχει αναπτύξει παιδαγωγικές μεθόδους για χρήση με φοιτητές. Το Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων (UPV / EHU) είναι ένα Διεθνούς Αριστείας Ερευνητικό Πανεπιστήμιο με εμπειρία σε Marie Curie και FP7. Η Marta Luxán Serrano είναι ειδικός στη φεμινιστική ποσοτική και ποιοτική έρευνα και μέλος της Επιτροπής Ισότητας της Σχολής που διδάσκει. Η Mila Amurrio Velez είναι κοινωνιολόγος του φύλου με δημοσιεύσεις σχετικά με τη διατομεακότητα και τη συμμετοχικότητα, τις πολιτικές κατά των διακρίσεων και η οποία έχει οργανώσει παρέμβαση κατά της σεξουαλικής βίας στο πανεπιστήμιό που διδάσκει. Το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών έχει συντονίσει Προγράμματα FP6 και FP7 και το Εργαστήριο Σπουδών Φύλου έχει διεξάγει, μεταξύ άλλων, έρευνες για την ισότητα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ειδικά όσον αφορά τις κοινωνικές υπηρεσίες. Η Αθήνα Αθανασίου είναι Καθηγήτρια διεθνούς κύρους σε θέματα φύλου και βίας και ήταν επιστημονική συντονίστρια του προγράμματος FP6 VEIL. Η Αλεξάνδρα Ζαββού έχει πολυετή εμπειρία ως επιμορφώτρια επαγγελματιών υγείας και ερευνήτρια σε θέματα εμπειρίας των μειονοτήτων και των μεταναστριών. Η Κίκη Πετρουλάκη είναι Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Καταπολέμησης της Βίας και έχει αναπτύξει προγράμματα επιμόρφωσης για επαγγελματίες υγείας/πρόνοιας. Στην ομάδα UNITO είχαν εργαστεί καθηγητές πανεπιστημίων ανώτατων βαθμίδων για να ενισχύσουν την προσοχή σε θέματα έμφυλης βίας στην περιοχή και αυτή ήταν η τρίτη συνεργασία του CIRSDe με το Brunel. Η Norma De Piccoli συντόνισε την ομάδα και Επιστημονική Επιτροπή ορίστηκαν οι Elena Big- otti, Roberta Bosisio, Mia Caielli, Joelle Long and Luca Rollè.

Κάθε εταίρος όρισε έναν ερευνητή και είχαμε την τύχη να προσελκύσουμε έμπειρους και ειδικευμένους υποψηφίους. Οι ερευνητές στο πρόγραμμα ήταν οι Jokin Azpiazu Carballo, Sara Cagliero, Mary Cobett-Ondiek, Edurne Jimenez Pérez, Charlotte Jones, Neil Levitan, Gillian Love, Mara Martini, Rachel O'Neill, Naaz Rashid, Annis Stead. Οι Βούλα Τούρη, Federica Turco, Paola Deiana, Carla Alsina Muro, Alba Sáenz Suárez και Ivana Soto León εργάστηκαν ως βοηθοί ερευνητές στο έργο. Κατά τη διάρκεια του <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

έργου δύο ερευνητριες έλαβαν άδεια μητρότητας και τρεις (όλες από τη Βρετανία) μεταφέρθηκαν σε άλλες θέσεις με συμβάσεις μόνιμης απασχόλησης.

Στους ειδικούς επιμορφωτές περιλαμβάνονται οι : Barbara Biglia, Renata Bonito, Ruth Caleb, Jessica Calvo, Jokin Azpiazu Carballo, Valentina Cartei, Peter Eldrid, Arianna Enrichens, Ainhoa Narbaiza Irizar, Μάρα Μαρτίνη, Lesley O'Keeffe, Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, Monica Patel, Κική Πετρουλάκη, Rita Rupal, Ivana Soto León και Stephen White.

Οι Συνεργαζόμενοι Φορείς παρείχαν ένα δεύτερο πανεπιστήμιο για την πιλοτική επιμόρφωση, το MARTA, η VDS και το UWE έχουν οργανώσει στο παρελθόν επιμορφώσεις σχετικά με την έμφυλη βία. Το Marta Resursu Centrs Sievietem είναι μια μικρή ΜΚΟ με έδρα τη Ρίγα της Λετονίας, η οποία παρέχει μια δωρεάν γραμμή βοήθειας για όσους/ες αντιμετωπίζουν κακοποίηση. Η VDS (Viktimološko društvo Srbije) είναι ένας νομικός οργανισμός έρευνας και υποστήριξης που συνεργάζεται με το Alldred από το 2003. Στο UWE, η Fenton είναι δικηγόρος, που έχει αρκετές δημοσιεύσεις στο θέμα της σεξουαλικής επίθεσης (π.χ. Fenton κ.α., 2013, Rumney & Fenton 2013, 2011) και διευθύνει το Πρόγραμμα Παρέμβασης και Υποστήριξης Σεξουαλικής & Οικογενειακής Βίας.

Το Πανεπιστήμιο του Lancaster συνέδεσε το πρόγραμμα με το έργο της Καθηγήτριας Carolyn Jackson (π.χ. για την εμπειρία του πανεπιστημιακού προσωπικού από την «Κουλτούρα του “Τυπά”» (Jackson & Sundaram 2014)), ενώ ο ρόλος του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης επέτρεψε την συνεργασία με το Observatori de la Igualtat και λειτούργησε ως σύνδεσμος με το Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης που συνεργάστηκε με το URV, μεταξύ άλλων και στο Gap Work. Στους Συνεργαζόμενους Φορείς που συμμετείχαν εξαρχής στο Πρόγραμμα περιλαμβάνονται: το Πανεπιστήμιο του Brighton, το Keele University, το Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, το University College of London (άλλοι ξεκινούν να συμμετέχουν και σε αυτό το τελικό στάδιο) από την Βρετανία. Το Universidad Pública de Navarra, το Universitat Pompeu Fabra, το Universitat de Vic, το Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης και το Mondragon Unibertsitatea. Στην Ιταλία, τους Συνεργαζόμενους Φορείς αποτέλεσαν το Politecnico di Torino και το Πανεπιστήμιο της πόλης του Τορίνο (Città di Torino).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Δομή του Προγράμματος

Το πρόγραμμα ήταν μια συνεργασία τουλάχιστον 20 πανεπιστημίων που επέτρεψε στους επτά εταίρους να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης και να το υλοποιήσουν σε πανεπιστήμια 6 ευρωπαϊκών κρατών συνολικά. Δεκαέξι πανεπιστήμια συμμετείχαν ως Συνεργαζόμενοι Συνεργάτες, όπως αναφέρθηκε ήδη.

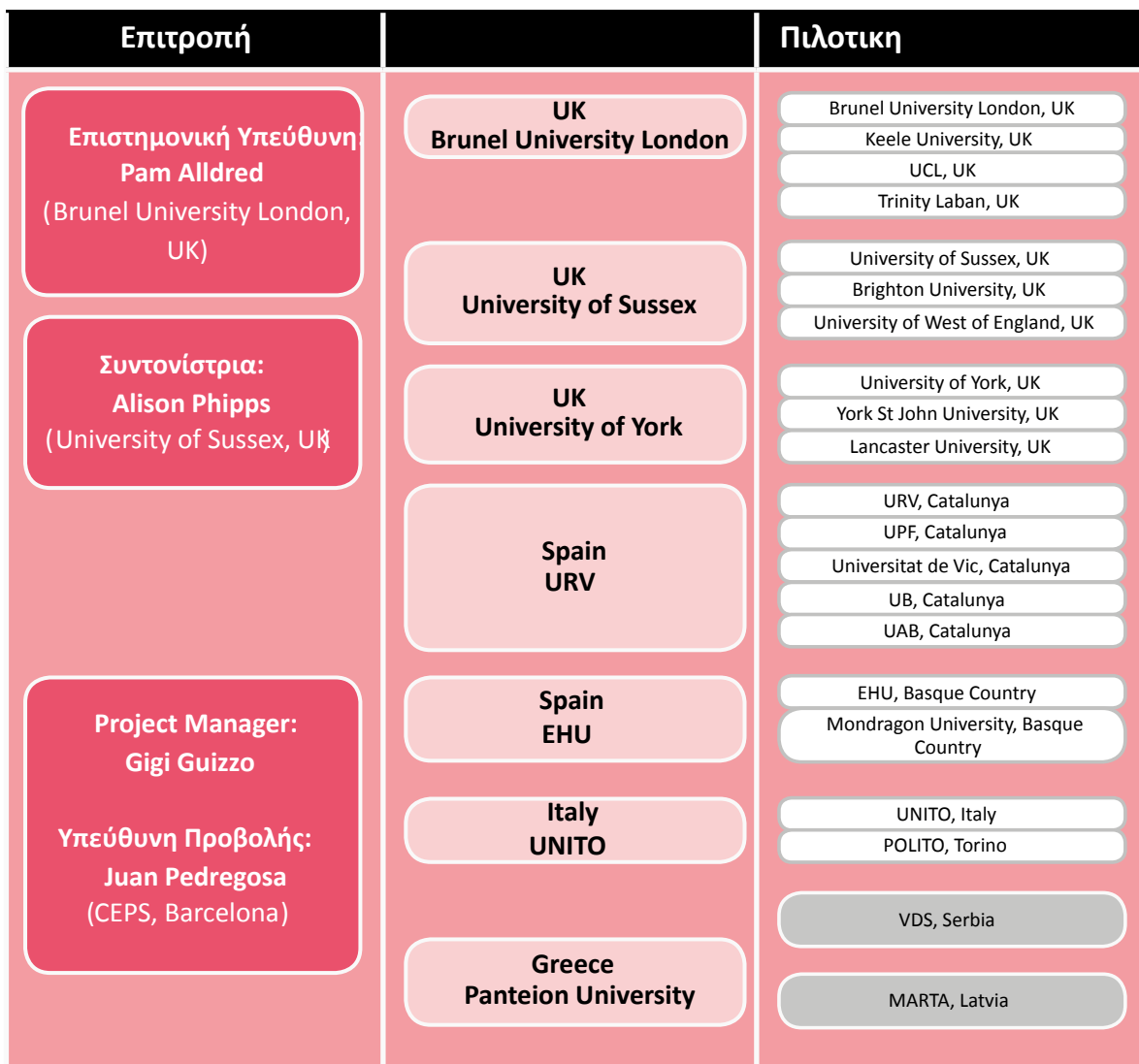
Κάθε πρόγραμμα επιμόρφωσης υλοποιήθηκε πιλοτικά στο ίδρυμα που το σχεδίασε (σε μια ομάδα 80 ατόμων) και σε ένα άλλο πανεπιστήμιο της ευρύτερης περιοχής που αποτέλεσε Συνεργαζόμενο Φορέα και σε ορισμένες περιπτώσεις με προσωπικό από διάφορα τοπικά ιδρύματα. Ο ερευνητής κάθε πανεπιστήμιου Εταίρου μελέτησε την επιτυχία της επιμόρφωσης ως case study σε κάθε τοποθεσία και, όπου ήταν απαραίτητο, διευκόλυνε την διεξαγωγή της. Κάθε εταίρος χρηματοδοτήθηκε για την παροχή επιμόρφωσης σε τουλάχιστον 160 άτομα και κατά πόσο οι επιμορφωτές/τριες πήγαν στα πανεπιστήμια των Συνεργαζόμενων Φορέων ή κατά πόσο το προσωπικό των Συνεργαζόμενων Φορέων προσερχόταν στις επιμορφωτικές συναντήσεις που οργανώθηκαν από τους Εταίρους, αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Στην πράξη, η επίτευξη αυτού του αριθμού εκπαιδευομένων στα πανεπιστήμια των Συνεργαζόμενων Φορέων αποδείχθηκε πρόκληση και έτσι επιπλέον Συνεργαζόμενοι Φορείς συνεργάστηκαν με ορισμένους Εταίρους κατά τη διάρκεια του έργου για την επίτευξη του στόχου.

Δεδομένης της ανάγκης το πρόγραμμα να έχει συγκεκριμένο πλαίσιο και της επιθυμίας να ενσωματωθεί η επιμόρφωση από τα πανεπιστήμια, έπρεπε να είμαστε δεκτικοί στις ευκαιρίες να λαμβάνουμε υπόψη τις εκάστοτε πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και ευαισθησίες. Τρία από τα πανεπιστήμια των Συνεργαζόμενων Φορέων δεν ολοκλήρωσαν καμία εκπαίδευση προσωπικού (όλα στη Βρετανία) και ένα από αυτά ήταν ένα μικρό καθολικό κολλέγιο, στο οποίο θα μπορούσε να ξεκινήσει η διαδικασία αναγνώρισης του ζητήματος. Ωστόσο, κάθε Συνεργαζόμενος Φορέας κλήθηκε να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τα τοπικές, πολιτισμικές ιδιαιτερότες, καθώς και την δική του εικόνα του αναφορικά με την επιτυχία της επιμορφωτικής διαδικασίας στο συγκεκριμένο πλαίσιο, έτσι ώστε ασχέτως του βαθμού επιτυχίας, να αποτελέσει, εξίσου, πηγή γνώσης και αυτοαξιολόγησης. Ένας από αυτούς τους Συνεργαζόμενους Φορείς θα υποστηρίξει επίσης το USV μέσω δραστηριοτήτων διάδοσης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Το παρακάτω διάγραμμα έχει ως στόχο να παρουσιάσει την διασύνδεση των επιμέρους case studies:

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Παραδοτέα και αποτελέσματα

Το Πρόγραμμα παρήγαγε τα ακόλουθα παραδοτέα:

- Έκθεση επισκόπησης των υφιστάμενων πλαισίων πανεπιστημιακής πολιτικής και θεραπευτικών οδών σχετικά με τη σεξουαλική βία και την έμφυλη βία, σε όλες τις χώρες εταίρους και σε διεθνές επίπεδο
- Ανάλυση των βέλτιστων πρακτικών στην επιμόρφωση «πρώτης αντίδρασης» (σε πανεπιστήμια και αλλού) στις χώρες – Εταίρους και σε διεθνές επίπεδο
- Ένα μοναδικό και καινοτόμο πρόγραμμα επιμόρφωσης «πρώτης αντίδρασης» σε κάθε πανεπιστήμιο Εταίρο
- Εκθέσεις αξιολόγησης σχετικά με αυτά τα μοντέλα επιμόρφωσης κάθε πανεπιστήμιο Εταίρο και στο Συνεργαζόμενο Φορέα του
- Μετα-ανάλυση των αξιολογήσεων (η παρούσα έκθεση)
- Μετάφραση της παρούσας έκθεσης (ή τμημάτων της) σε έξι ευρωπαϊκές γλώσσες.
- Διεθνές δίκτυο ειδικών επιστημόνων, επαγγελματιών και ειδικευμένων οργανισμών
- Έντυπο/ ψηφιακό υλικό προσαρμοσμένοι στα πλαίσια των πανεπιστημίων στις χώρες Εταίρους και αλλού
- Περιφερειακές Διοργανώσεις και ένα Διεθνές Συνέδριο που θα πραγματοποιηθεί στη Βρετανία με τη λήξη του Προγράμματος.

Αποτελέσματα

Το έργο έχει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Τουλάχιστον 80 άτομα στο Πανεπιστήμιο κάθε Εταίρου εκπαιδεύτηκαν για την αποτελεσματικότερη υποστήριξη των φοιτητών/τριών
- Επιμόρφωση επιπλέον προσωπικού των Συνεργαζόμενων Φορέων

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και ανταπόκρισης ακόμα μεγαλύτερου αριθμού, μέσω ενημερώσεων που πραγματοποιούν οι συμμετέχοντες στις επιμορφώσεις στους/στις συναδέλφους τους, κατά τη διάρκεια και μετά τη λήξη του προγράμματος
- Έλεγχος και αξιολόγηση των θεραπευτικών οδών και των υφισταμένων πολιτικών σε κάθε Εταίρο και σε αρκετούς Συνεργαζόμενους Φορείς
- Βελτίωση της υποστήριξη και αντιμετώπιση φοιτητών/τριών που βιώνουν σεξουαλική βία μέσω νέας επιμόρφωσης στα Πανεπιστήμια Εταίρους, τους Συνεργαζόμενους Φορείς και κοινοποίηση των βέλτιστων πρακτικών ευρύτερα
- Ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ των Πανεπιστημίων Εταίρων και των Τοπικών Υπηρεσιών Υποστήριξης
- Σύνδεση με τα τοπικά δίκτυα που η εμπειρία τους μπορεί να ανατροφοδοτεί την επιμόρφωση και τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πιθανούς χρήστες της επιμόρφωσης ή του εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. κοντινά πανεπιστήμια ή τοπικές υπηρεσίες απεύθυνσης και υποστήριξης)
- Ενσωμάτωση της βελτιωμένης υποστήριξης με διάφορους τρόπους (αυτό θα διαφέρει σε κάθε τόπο και μπορεί να συνιστά στην άμεση ενσωμάτωση μοντέλων επιμόρφωσης ή στην διασύνδεση οργανώσεων και ομάδων ως βάση για διαρκή αλλαγή)
- Κοινοποίηση των εκθέσεων ανάλυσης και αξιολόγησης της πολιτικής, των βέλτιστων πρακτικών και των αξιολογήσεων του προγράμματος επιμόρφωσης σε ένα πλήθος εθνικών και διεθνών ακροατηρίων, σε επιστημονικά συνέδρια, εκδηλώσεις κοινωνικών υπηρεσιών και άλλες διοργανώσεις
- Βελτίωση της κατανόησης των δυναμικών της καταγγελίας και της «πρώτης αντίδρασης» σε εθνικό και διεθνές πλαίσιο

Περαιτέρω αποτελέσματα: Για το έργο στο σύνολό του, στόχος ήταν η παροχή εκπαίδευσης «πρώτης αντίδρασης» σε 13+ ιδρύματα σε 80 άτομα προσωπικό και είμαστε στην ευχάριστη θέση να αναφέρουμε ότι 21 πανεπιστήμια στην Ευρώπη έχουν πραγματοποιήσει μια παρέμβαση για το USVreact (αν και σε κάποιες περιπτώσεις με λιγότερους συμμετέχοντες). Ελπίζουμε ότι η ανταλλαγή πορισμάτων και η ανατροφοδότηση από αυτά τα πανεπιστήμια που εκπονήθηκε η «πιλοτική μελέτη» θα οδηγήσει το προσωπικό και τους φοιτητές/τριες άλλων πανεπιστημίων (σε εθνικό και <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

διεθνές επίπεδο) να αναπτύξουν τα δικά τους προγράμματα επιμόρφωσης και «πρώτης αντίδρασης» / υποστήριξης χρησιμοποιώντας τα μοντέλα, το υλικό και τα ευρήματα του προγράμματος.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κεφάλαιο 5

Υποστηρίζοντας την καταγγελία σε διαφορετικά πλαίσια: Τα προγράμματα επιμόρφωσης

Περιεκτική περιγραφή κάθε προγράμματος επιμόρφωσης βρίσκεται αναρτημένη στο site του USVreact στη διεύθυνση: <http://USVreact.eu/resources/training-resources/>, και μια πληρέστερη ανάλυση του πλαισίου και της αξιολόγησης του καθενός περιέχεται στις μεμονωμένες Εκθέσεις Αξιολόγησης της Επιμόρφωσης των Εταίρων (PTER) που βρίσκονται, επίσης, στην ιστοσελίδα. Ακολουθεί μια σύντομη επισκόπηση των επτά προγραμμάτων κατάρτισης και μια περίληψη του περιεχομένου κάθε επιμέρους προγράμματος.

5:1 Γενικά στοιχεία

Οι Εταίροι υλοποίησαν πιλοτικά προγράμματα επιμόρφωσης από το Νοέμβριο του 2016 έως το Σεπτέμβριο του 2017. Κάθε πανεπιστήμιο-εταίρος (Brunel, Sussex, York, Panteion, UNITO, UPV/EHU, URV) και οι Συνεργαζόμενοι Φορείς (ΑΡ) διεξήγαγαν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, το οποίο προσαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος σύμφωνα με τα σχόλια των συμμετεχόντων. Αυτό σημαίνει ότι το ίδιο πρόγραμμα επιμόρφωσης μπορεί να έχει δοκιμαστεί σε δύο ή περισσότερα πανεπιστημιακά περιβάλλοντα. Σε μερικές περιπτώσεις, ένα προκαταρτικό ερωτηματολόγιο για τους φοιτητές/τριες (Sussex, Brunel) ή για το προσωπικό (York) ή ακόμη και μία μικρή, πιλοτική διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος σε ακτιβιστές φύλου (UPV/EHU) βοήθησαν να προσδιοριστεί το ακριβές περιεχόμενο της επιμόρφωσης και τη βέλτιστη σύσταση των ομάδων συμμετεχόντων, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες και οι δυνατότητες του κάθε ιδρύματος. Στην περίπτωση του Παντείου, η εκπαιδευτική προσέγγιση αποφασίστηκε μετά από διαβούλευση με την Διοίκηση του Πανεπιστημίου, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες, και μη, πολιτικές και κουλτούρες του ιδρύματος.

Όσον αφορά στον τρόπο διεξαγωγής, η αρχική πρόταση για δύο ολόήμερες ή ημι-ημερίσιες επιμορφωτικές συνεδρίες ακολουθήθηκε από πέντε εταίρους (Brunel, UNITO, Panteion, UPV / EHU, URV), ενώ οι άλλοι εταίροι προχώρησαν σε αλλαγές ώστε να προσαρμοστούν στο συγκεκριμένο πλαίσιο του δικού τους πανεπιστημίου. Οι περισσότεροι προτίμησαν να χωρίσουν την εκπαίδευση σε δύο ημι-ημερίσιες εκπαιδευτικές συνεδρίες, αν και με κάποιες παραλλαγές, όπως δύο 5ωρες (URV) ή δύο <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

3ωρες (York) ή δύο 4ωρες με μικρές συναντήσεις των υπό-ομάδων πριν και μετά την κεντρική συνεδρία (UNITO). Το πρόγραμμα του Πανεπιστημίου του Sussex διαφοροποιήθηκε ως εξής: διεξήχθη μία εις βάθος 4ωρη συνεδρία για το προσωπικό «πρώτης γραμμής», όπως οι Σύμβουλοι Φοιτητών/τριών και μια μικρότερη 90 λεπτών για τους υπόλοιπους.

Επιπλέον, ορισμένοι Εταίροι (York, URV, Brunel) πραγματοποίησαν επιπλέον εις βάθος επιμόρφωση ένα υπο-σύνολο συμμετεχόντων που θεωρήθηκαν δυνητικά μελλοντικοί επιμορφωτές/τριες, πολλαπλών καθηκόντων ή πολύ ικανοί. Το York διαχώρισε την εκπαίδευσή σε μία θεωρητική (3 ώρες) συνεδρία για όλους, και ένα πιο πρακτικό (3 ώρες) μέρος για τα ανώτερα στελέχη, που θα αποτελέσουν τους κοινωνούς της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στο υφιστάμενο προσωπικό τους. Το URV διεύρυνε την αρχική κατάρτιση με μια επιπλέον (5ωρη) συνεδρία «εκπαίδευσης επιμορφωτών». Στο Sussex, πραγματοποιήθηκε ειδική συνεδρία για τους Κοσμήτορες των οκτώ Σχολών, εστιάζοντας στην υποστήριξη που μπορούν να παράσχουν σε εκείνα τα μέλη του προσωπικό που θα μπορούσαν να δέχονται καταγγελίες.

Αυτές οι διαφοροποιήσεις στη δομή της επιμόρφωσης αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές θεσμικές απαιτήσεις ή/και περιορισμούς, καθώς και τα πολιτιστικά πλαίσια. Για παράδειγμα, στη Βρετανία το γενικό πλαίσιο άλλαξε ταχύτατα, από όταν ξεκίνησε το Πρόγραμμα, και πλέον συστήνεται σε όλα τα πανεπιστήμια να εκπαιδεύσουν μέλη του προσωπικού για το πώς να παράσχουν υποστήριξη στα θύματα (UUK 2016). Αυτό μπορεί να ήταν ένας παράγοντας για την αποδοχή και ενσωμάτωση του επιμορφωτικού προγράμματος από τα βρετανικά πανεπιστήμια. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ιδιαίτερο πλαίσιο και τον σχεδιασμό της επιμόρφωσης κάθε Εταίρου, ανατρέξτε ανάλυση που εμπεριέχεται στις μεμονωμένες Εκθέσεις Αξιολόγησης της Επιμόρφωσης των Εταίρων (PTER).

Κατά το χρόνο της συγγραφής της παρούσας Έκθεσης, ο αριθμός των εκπαιδευομένων ανά Εταίρο κυμαίνεται από 80 (απαιτούμενος αριθμός από τη σύμβαση χρηματοδότησης του USVreact) έως 172, ανάλογα με το αν η επιμόρφωση παρέχεται σε ένα μόνο ίδρυμα (Brunel, Sussex, Panteion) ή σε συνεργασία με Συνεργαζόμενους Φορείς (ΑΡ) (UNITO, URV, UPV/EHU). Όλοι οι Εταίροι (εκτός του CEPS) έχουν Συνεργαζόμενους Φορείς, αλλά συνεργάζονται με διάφορους τρόπους και ορισμένες περιπτώσεις καταγράφεται καθυστέρηση ή και αναβολή της επιμορφωτικής διαδικασίας. Όταν η έδρα του Συνεργαζόμενου Φορέα βρισκόταν κοντά στον Εταίρο

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

και πραγματοποιήθηκαν κοινές συνεδρίες επιμόρφωσης και, επομένως, η διαδικασία ολοκληρώθηκε ταχύτερα.

Τα πανεπιστήμια προσέγγισαν διάφορες ομάδες εκπαιδευόμενων, αν και σε όλες τις περιπτώσεις περιλάμβαναν διοικητικό και διδακτικό προσωπικό, καθώς και συμβούλους και, ορισμένες φορές μέντορες και προσωπικούς εκπαιδευτές. Κάθε επιμορφωτικό πρόγραμμα έχει δοκιμαστεί σε ένα ή περισσότερα ιδρύματα και κάθε ίδρυμα μπορεί να αποτελέσει διακριτό case study· η διαφορετική γλώσσα που επιλέχθηκε σε κάθε περίπτωση καταδεικνύει τους διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης του ζητήματος (σεξουαλική βία ή σεξουαλική εκμετάλλευση ή και τα δύο), όπως και την ποικιλία των εκπαιδευομένων ως προς την ιδιότητα και τις αρμοδιότητες. Αυτά αναδεικνύουν τη διαφορά στον βαθμό ανησυχίας για την ευημερία των φοιτητών/τριών και αναγνώρισής της ως ευθύνη του πανεπιστημίου. Γενικά, για τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα και στην Ισπανία υπάρχουν μικρότερες προσδοκίες ότι πληρούν τις ανάγκες κοινωνικής πρόνοιας απ' ό,τι για τα βρετανικά πανεπιστήμια, αν και τα όργανα επίβλεψης της ισότητας στα πανεπιστήμια αναγνωρίζουν τη σύνδεση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της βίας με το έργο τους. Κάποιοι Εταίροι (URV, Panteion, UNITO) συμπεριέλαβαν στην επιμόρφωση και φοιτητές/τριες, επειδή θεώρησαν πως είχε νόημα στο συγκεκριμένο πλαίσιο: αυτή η δράση ξεπέρασε τη δέσμευσή τους προς το πρόγραμμα.

Επί του παρόντος (19^{ος} μήνας από τους 24 του προγράμματος), ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευομένων είναι 718, από τους οποίους 503 είναι διοικητικοί υπάλληλοι (συμπεριλαμβάνονται ανώτερα διοικητικά στελέχη ανώτερων στελεχών, εργαζόμενοι στην ασφάλεια των πανεπιστημίων, στη συμβουλευτική και την υποστήριξη και αλλού), 107 διδάσκοντες, 39 άλλες κατηγορίες (συμπεριλαμβανομένων μεντόρων, του προσωπικού των εστιών κ.λπ.) και 70 φοιτητές/τριες.

5:2 Κοινές Αρχές

Όλοι οι εταίροι συνέβαλαν στην σύνταξη της Επισκόπησης Διεθνών Βέλτιστων Πρακτικών (Σεπτέμβριος 2016), η οποία εκδόθηκε το πρώτο τρίμηνο του έργου από τις Rachel O'Neill και Alison Phipps, οι οποίες διερεύνησαν τις υφιστάμενες παροχές «πρώτης αντίδρασης» στα πανεπιστήμια της Ευρώπης και παγκοσμίως <http://USVreact.eu/resources/reports/>.

Οι θεωρητικές αρχές που διέπουν τις επιμορφώσεις που καταρτίστηκαν από κάθε ομάδα-Εταίρο ήταν σε γενικές γραμμές παρόμοιες, πιθανότατα εξαιτίας του γεγονότος

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

ότι η ομάδα του προγράμματος αποτελούντο από φεμινιστές/στρίες ακαδημαϊκούς με ακτιβιστική δράση και ταγμένους/ες στον διατομεακό φεμινισμό και την κοινωνική δικαιοσύνη γενικότερα, και εν μέρει λόγω συνεργασίας σε προηγούμενες συμπράξεις. Παρόλο που το πρόγραμμά μας εστίαζε στη σεξουαλική βία, ξεκινήσαμε με την προσέγγιση της έμφυλης βίας, όπως προηγήθηκε στο GAP WORK (<http://sites.brunel.ac.uk/gap>), σύμφωνα με το οποίο βία που σχετίζεται με το φύλο (GRV) ορίζεται ως «σεξιστικός, σεξουαλικός ή εδραζόμενος σε έμφυλα πρότυπα εκφοβισμός, παρενόχληση ή βία, ανάλογα το στόχο» (Allred κ.α., 2014). Αυτή η προσέγγιση θέτει ως αντικείμενο την διάσταση του φύλου γενικότερα, αντί να εστιάζει στη βία που στρέφεται αποκλειστικά ενάντια στις γυναίκες και τα κορίτσια (Allred 2014). Η επιλογή μιας προσέγγισης GRV αντί της βίας με βάση το φύλο (GBV) στο πρόγραμμα Gap Work, σχετίζεται με το γεγονός ότι οι εταίροι μοιράζονται την κοινή πεποίθηση ότι άνδρες, αγόρια και άλλα κοινωνικά φύλα δύναται, εξίσου, να αποτελέσουν θύματα σεξουαλικής βίας ή παρενόχλησης, καθώς και την αναγνώριση της διευρυνόμενης θυματοποίησης ατόμων που, υπερήφανα, δεν συμμορφώνονται με το βιολογικό τους φύλο.

Ως εκ τούτου, όλοι οι Εταίροι του προγράμματος αντιλαμβάνονται τη σεξουαλική βία ως μορφή ελέγχου των γυναικών και άλλων ατόμων μη συμμορφούμενων προς τα σεξουαλικά και/ή έμφυλα πρότυπα του βιολογικού τους φύλου (βλ. Συνεργαζόμενος Φορέας Universitata Rovira i Virgili) ή ως οποιαδήποτε μορφή βίας, φυσικής και/ή ψυχολογικής, με σεξουαλικό περιεχόμενο (βλ. Συνεργαζόμενος Φορέας UNITO). Οι κοινές αρχές περιλαμβάνουν τα πρότυπα, τα στερεότυπα, τις πολιτιστικές αξίες και διαδικασίες (σε κοινωνικό και οργανικό επίπεδο) που επιτρέπουν τη σεξουαλική παρενόχληση και βία (SHV), δικαιολογούν το σεξισμό και το μισογυνισμό και καθιστούν «φυσιολογική συμπεριφορά» κάποιες μορφές κακοποίησης (βλ. Συνεργαζόμενος Φορέας Brunel). Οι αρχές της φεμινιστικής έρευνας και της παροχής υπηρεσιών καταρτήθηκαν για την περαιτέρω ανάπτυξη του περιεχομένου: για παράδειγμα, γύρω από το καθημερινό σεξισμό, τη σεξουαλική αντικειμενοποίηση και την «φυσιολογικοποίηση» της σεξουαλικά επιθετικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, όλες οι ομάδες υπογράμμισαν την ανάγκη αναθεώρησης της κοινωνικής και θεσμικής κουλτούρας γύρω από τη σεξουαλική βία και αναφέρθηκαν στις απαιτούμενες δεξιότητες και τις γνώσεις για την αλλαγή του οργανωτικού κλίματος, ώστε να συσταθούν οργανισμοί που σέβονται τη διαφορετικότητα και ανταποκρίνονται στις καταγγελίες. Με άλλα λόγια, δόθηκε έμφαση στη συλλογική ευθύνη ως προς την αντίδραση (και την εξάλειψη) της έμφυλης βίας και παρενόχλησης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Οι περισσότεροι Εταίροι εργάστηκαν με κοινωνιολογική προοπτική, αν και ένας (UNITO) προσχώρησε με μία κατεξοχήν ψυχολογική προσέγγιση. Όλοι οι εταίροι ενσωμάτωσαν μια παιδαγωγική/εκπαιδευτική προσέγγιση που επεδίωκε την κατανόηση του θέματος από τους εκπαιδευόμενους, όχι μόνο την υιοθέτηση ορισμένων δεξιοτήτων για επιφανειακούς ή διαδικαστικούς σκοπούς. Στο Brunel δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση και όχι στην κατάρτιση. Κάποιοι Εταίροι (Πανεπιστήμιο του Τορίνο, Πάντειο Πανεπιστήμιο) εστίασαν στο νόμο, διερευνώντας τόσο το ευρωπαϊκό όσο και το εθνικό δίκαιο σχετικά με τη σεξουαλική βία, τις διακρίσεις και την παρενόχληση, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των Πανεπιστημίων.

Παρόλο που πολλές από τις βασικές αρχές φεμινιστικής και επιμορφωτικής πρακτικής ήταν κοινές, υπήρχαν επίσης και αποκλίσεις μεταξύ των Εταίρων, κυρίως ανάμεσα στα πανεπιστήμια της Βρετανίας και των υπόλοιπων κρατών. Πανεπιστήμια όπως το Πάντειο, του Τορίνο, της Χώρας των Βάσκων και της Καταλονίας υπογράμμισαν τη σημασία της συλλογικής ευθύνης. Στο Πάντειο ανέλυσαν τους τρόπους αντιμετώπισης της σεξουαλικής και έμφυλης βίας, ενώ στο πανεπιστήμιο του Τορίνο διερεύνησαν θέματα αναφορικά με την ευαισθητοποίηση των αυτοπτών μαρτύρων σχετικών περιστατικών. Οι Βρετανοί Εταίροι, από την άλλη πλευρά, εστίασαν σε περισσότερο ατομικές και/ή σχεσιακές πτυχές, όπως η αλληλεγγύη, οι θεραπευτικές οδοί, το τραύμα (Sussex, Brunel, York και URV), η ενεργητική ακρόαση και αλληλεπίδραση (York, Brunel), αντί να εγκύψουν στην αλλαγή της κοινωνικής και θεσμικής κουλτούρας γύρω από τη σεξουαλική βία (Brunel).

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι συνοψίζονται, σε γενικές γραμμές, ως εξής:

- Ενίσχυση της συνειδητοποίησης των διαφορετικών μορφών της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης και της ευαισθητοποίησης των εκπαιδευομένων ως προς τη διαδικασία της δικαιολόγησης και της σιωπής, προκειμένου να είναι σε θέση να εντοπίζουν και να αναγνωρίζουν φαινόμενα σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης
- Βελτίωση των δεξιοτήτων για την αντίδραση στην σεξουαλική βία και παρενόχληση (οι μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Εταίρων έγκειται στις προτεινόμενες ενέργειες)
- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα εμπόδια που προκύπτουν ως προς την καταγγελία και τη συνειδητοποίηση του καταλληλότερου τρόπου υποστήριξης σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης ή επίθεσης

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- Βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τις πανεπιστημιακές ή εθνικές πολιτικές, τα νομικά δικαιώματα και τις υπηρεσίες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Σχεδόν όλοι οι Εταίροι έχουν καταρτίσει σχεδιαγράμματα, όπου επιγραμματικά παραθέτουν τους επιμορφωτικούς στόχους που έθεσαν, εστιάζοντας πρώτα στους ορισμούς και στην αναγνώριση της σεξουαλικής βίας και, στη συνέχεια, στην αμφισβήτηση της κουλτούρας που επιτρέπει την διαιώνιση φαινομένων έμφυλης και σεξουαλικής βίας και, τέλος, στην στήριξη των καταγγελιών στα πανεπιστήμια.

Οι συνεδρίες αφορούσαν σε μικρές ομάδες εκπαιδευομένων (από 6 έως 20) και όλοι οι Εταίροι χρησιμοποίησαν διαδραστικές ασκήσεις όπως βινιέτες, μαρτυρίες, βίντεο, ασκήσεις δραματοθεραπείας και ρόλων, case studies και δραστηριότητες σωματικής εγρήγορσης (συμπεριλαμβανομένων ασκήσεων αναπνοών, εστίασης ή σωματικής ενδυνάμωσης).

Ειδικοί επιμορφωτές και επίβλεψη

Οι ειδικοί/ες επιμορφωτές/τριες των προγραμμάτων ήταν συνήθως εξωτερικοί των πανεπιστημίων και είχαν εξειδίκευση στις σπουδές φύλου και ειδικότερα στη σεξουαλική βία. Για παράδειγμα, ο επιμορφωτής του Sussex προήλθε από το τοπικό κέντρο του Δικτύου Θυμάτων (Survivors Network) της οργάνωσης Rape Crisis και στο York συνεργάστηκαν για την ανάπτυξη του προγράμματος τους με τοπικούς Ανεξάρτητους Συμβούλους για την Ενδοοικογενειακή Βία (IDVAs), παρόλο που μετέπειτα οι επιμορφωτές/τριες ενσωματώθηκαν στη δομή υπηρεσιών και υποστήριξης του Πανεπιστημίου. Οι επιμορφωτές/τριες των υπόλοιπων Εταίρων ήταν, γενικά, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, δικηγόροι, πολιτικοί επιστήμονες με ειδίκευση σε θέματα φύλου. Παρόλο που ο αρχικός σχεδιασμός του προγράμματος ανέφερε πως οι εκπαιδευτές θα προέρχονταν από τα πανεπιστήμια για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των προγραμμάτων επιμόρφωσης, αυτό αποδείχθηκε δύσκολο να επιτευχθεί λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, ακόμη και σε πανεπιστήμια με σημαντικά τμήματα κατάρτισης/διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Το θετικό αποτέλεσμα αυτού ήταν η αναγνώριση της σημασίας εξειδίκευσης στον τομέα των υπηρεσιών για θύματα και γυναίκες· παράλληλα όμως αναδεικνύονται ενδεχόμενες δυσκολίες ως προς την μελλοντική διεξαγωγή των επιμορφώσεων, αλλά και τη βιωσιμότητα των εκπαιδευτικών μοντέλων. Ορισμένοι Εταίροι πραγματοποίησαν εκπαιδεύσεις νέων εκπαιδευτών τις προκλήσεις αυτές και σε μία περίπτωση (Sussex) τέθηκαν οι βάσεις για μια διαρκή σχέση με την τοπική υπηρεσία θυμάτων, ώστε να εξασφαλιστεί η μελλοντική παροχή επιμόρφωσης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κατά τον σχεδιασμό προγραμμάτων επιμόρφωσης, ζητήθηκε η υποστήριξη τοπικών εξειδικευμένων συμβούλων, όσον αφορά το περιεχόμενο του προγράμματος και ενίοτε για να εποπτεύουν τη διαδικασία. Οι περισσότεροι σύμβουλοι είχαν εξειδικευμένη γνώση για το φύλο, τη σεξουαλική βία και για την υποστήριξη θυμάτων έμφυλης βίας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ζητημάτων ΛΟΑΤ. Ειδικά στα Πανεπιστήμια Brunel και Sussex, οι σύμβουλοι αυτοί είχαν ήδη στενούς δεσμούς με φοιτητές/τριες, οι οποίοι/ες και συμπεριλήφθηκαν στην Εποπτική Ομάδα (Steering Group) (Brunel).

Συμμετέχοντες και στρατηγική προσέλκυσης

Προκειμένου να επιτευχθεί ένας όσο το δυνατόν ευρύτερος πληθυσμός από τα πανεπιστήμια, σχεδόν όλοι οι Εταίροι προσέφεραν επιμόρφωση σε όλο το προσωπικό είτε διδάσκοντες, είτε διοικητικούς υπαλλήλους. Μερικοί (Πάντειο, UNITO) συμπεριέλαβαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα και φοιτητές/τριες, παρότι δεν υπήρχε κάλυψη χρηματοδότησης.

Η εκπαίδευση σε ορισμένες περιπτώσεις στόχευε σε μέλη του προσωπικού με συγκεκριμένες αρμοδιότητες (π.χ. εργαζόμενοι/ες στις Φοιτητικές Υπηρεσίες ή ατομικοί Σύμβουλοι Σπουδών). Όπου συμμετείχαν φοιτητές/τριες, ανέλαβαν ρόλο εκπροσώπου ή ήταν ήδη ιδιαίτερα αναγνωρίσιμοι στο φοιτητικό σύνολο γενικά ή των χρηστών ενός συγκεκριμένου πανεπιστημιακού χώρου/κτιρίου. Αυτοί/ες οι φοιτητές/τριες θα μπορούσαν πράγματι λειτουργήσουν ως «πρώτοι αποδέκτες» και να προσφέρουν σημαντικές πρακτικές πληροφορίες σε άλλους ευρύτερα στο πανεπιστήμιο. Οι ομάδες κατάρτισης ήταν μεικτές όσον αφορά την ιδιότητα και το φύλο. Σε όλες τις περιπτώσεις η συμμετοχή ήταν εθελοντική, ενώ για μέλη του προσωπικού με συγκεκριμένες αρμοδιότητες υπήρξε σημαντική προτροπή από τους προϊσταμένους τους.

Υπήρχαν δύο βασικές προσεγγίσεις προσέλκυσης συμμετεχόντων:

1. Επίσημη προσέλκυση από την κεντρική διοίκηση - το κεντρικό γραφείο κατάρτισης του πανεπιστημίου ήρθε σε επαφή με το προσωπικό και τα τμήματα με e-mail ή άλλα κανάλια επικοινωνίας (Πανεπιστήμιο του Τορίνο, Πανεπιστήμιο του Sussex, Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων). Εναλλακτικά, προτάθηκε σε διάφορα Τμήματα ή/και μονάδες να συμμετάσχουν μέλη του προσωπικό τους και διδάσκοντες (Παντείο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Brunel).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2. Προσέλκυση μέσω μη θεσμικών οδών - το USVreact και το πρόγραμμα επιμόρφωσης κοινοποιήθηκαν ευρέως (φυλλάδια, αφίσες, ιστοσελίδα του έργου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης), με αποστολή προσωπικών e-mail, μέσω μη θεσμικών οδών επικοινωνίας και μέσω προσωπικών επαφών. Σε ορισμένες περιπτώσεις (Universitat Rovira I Virgili) αυτή ήταν και η μόνη μέθοδος προσέλκυσης, καθώς η Διοίκηση του Πανεπιστημίου αν και ενέκρινε το πρόγραμμα, δεν το υποστήριζε πρακτικά. Αλλού, χρησιμοποιήθηκαν ταυτόχρονα και οι δύο προσεγγίσεις.

Στα πανεπιστήμια Brunel, York ή Sussex δεν δόθηκε ιδιαίτερο κίνητρο συμμετοχής, καθώς κινητοποίηση θεωρήθηκε εγγενής. Σε άλλες περιπτώσεις (πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων, Πανεπιστήμιο Rovira I Virgili, Πανεπιστήμιο Τορίνο, Πάντειο Πανεπιστήμιο), οι συμμετέχοντες έλαβαν πιστοποιητικό παρακολούθησης το οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως κατάρτιση που αναγνωρίζεται την Κεντρική Υπηρεσία Κατάρτισης (στην Ισπανία, για παράδειγμα, η πιστοποίηση συνδέεται με την πρόσβαση σε αμειβόμενη εργασία).

Συνεργαζόμενοι Φορείς (AP)

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του προγράμματος στους Συνεργαζόμενους Φορείς θα υλοποιούνταν οι επιμορφώσεις που κατάρτησε ο σχετικός Εταίρος, έπειτα από τις αναγκαίες προσαρμογές σύμφωνα με το συγκεκριμένο πλαίσιο (π.χ. υπηρεσίες υποστήριξης, διαδικασία παραπομπής) και, επομένως, να προκύψει ένα δεύτερο case study. Ήταν αναμενόμενο πως οι περισσότεροι Συνεργαζόμενοι Φορείς θα προσέφεραν επιμορφώσεις παρόμοιες με των σχετικών Εταίρων, αλλά υπήρξαν μερικές εξαιρέσεις. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο του Brighton (που συνεργάστηκε με το Sussex) υλοποίησε κανονικά τις 90λεπτες επιμορφωτικές συνεδρίες, αλλά όχι συναντήσεις που θα εμβάθυναν, ελλείψει εξειδικευμένων συμμετεχόντων. Ωστόσο, αυτή την περίοδο εργάζονται για να ενσωματώσουν το επιμορφωτικό πρόγραμμα στο πλαίσιο των παροχών για την ισότητα και την ετερότητα.

5:3 Διαφορές παραμέτρων

Οι διαφορές στα προγράμματα επιμόρφωσης μεταξύ των Εταίρων του προγράμματος αντανακλούν παράγοντες που σχετίζονται με αποκλίσεις των πλαισίων και των περιβάλλοντων. Το ζήτημα σχετίζεται και πάλι με τις επιπτώσεις των πολιτισμικών (και υποπολιτισμικών) θεσμικών διαφορών μεταξύ των Εταίρων. Οι διαφορές μεταξύ των ιδρυμάτων σχετίζονται με δομικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους,

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

όπως το μέγεθος των ιδρυμάτων, οι υφιστάμενες πολιτικές και πρακτικές κατάρτισης του προσωπικού, η σημασία που αποδίδεται στην σεξουαλική βία σε εθνικό και πανεπιστημιακό επίπεδο, το επίπεδο ανησυχίας για την ευημερία των φοιτητών/τριών και η παροχή ή μη, από τα πανεπιστήμια, υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας. Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας στα πανεπιστήμια-Εταίρους κυμαίνονταν από προσωπικό ηλικίας 50-60 ετών στη Βρετανία, μέχρι πλήρη απουσία στην Ελλάδα. Στην Ισπανία και την Ιταλία, τα κτίρια των πανεπιστημίων είναι διάσπαρτα μέσα στις πόλεις και σε κάποια μέρη της Ισπανίας οι φοιτητές μπορούν να δεχτούν υποστήριξη από Επαγγελματικές Ενώσεις, αλλά όχι από Φοιτητικές Ενώσεις. Αυτοί οι παράγοντες συνδιαμορφώνουν την προθυμία των εκπαιδευομένων ή / και τα κίνητρα συμμετοχής, την εκ των προτέρων γνώση επί του θέματος, τη διαθεσιμότητα και την ευκαιρία. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι υπό τις συνθήκες εντατικοποίησης που εφαρμόζονται σε όλα τα πανεπιστήμια της Ευρώπης, η ευημερία των φοιτητών/τριών πρέπει να εκτιμάται κατάλληλα από τις Διοικήσεις, ώστε το προσωπικό να δίνει προτεραιότητα στην επιμόρφωση και να έχει ελεύθερο χρόνο.

Στη Βρετανία ορισμένα πανεπιστήμια είναι πανεπιστημιούπολεις, και ως «πόλεις εντός πόλεων», η σεξουαλική παρενόχληση και/ή βία (SHV) αποτελεί ένα σημαντικό και αναγνωρισμένο πρόβλημα. Εκεί, η κατάρτιση επικεντρώθηκε στη βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων της βοηθητικής συμπεριφοράς και στην εξεύρεση των κατάλληλων υπηρεσιών για την υποστήριξη των ατόμων που βιώνουν σεξουαλική παρενόχληση και/ή βία. Σε άλλα μέρη του Ηνωμένου Βασιλείου, τα πανεπιστήμια συνδέονται δομικά με τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα της πόλης και σε αυτές τις περιπτώσεις η σεξουαλική παρενόχληση και/ή βία δεν είναι αμιγώς θέμα πανεπιστημιούπολης, αλλά αφορά στους φοιτητές, το προσωπικό και την ευρύτερη κοινότητα και τις σχέσεις τους με το Πανεπιστήμιο και την πόλη. Σε άλλες χώρες της Ευρώπης, η εκπαίδευση επικεντρώθηκε περισσότερο στη δημιουργία «χώρων δίχως σεξουαλική βία» (“SV-free zones”) και στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της αναγνώρισης της σεξουαλικής παρενόχλησης και/ή βίας ή στην αντίσταση και την εξάλειψη της (Αθήνα), στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των συμμετεχόντων να δράσουν εάν ζητηθεί η βοήθειά τους σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης ή επίθεσης (Catalunya), συλλογικές στρατηγικές για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της υπευθυνότητας (Χώρα των Βάσκων) και ανάπτυξη μιας κουλτούρας σεβασμού στην οποία ολόκληρη η κοινότητα είναι υπεύθυνη να συνδιαμορφώσει του πλαισίου και τον εντοπίσει όλες τις μορφές κακοποίησης (Τορίνο).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Επίσης, τα πλαίσια αποκλίνουν και ως προς το βαθμό νομικής και κοινωνικής ευθύνης. Τα βρετανικά πανεπιστήμια υιοθετούν όλο και περισσότερο ένα προστατευτικό λόγο γύρω από τη ασφάλεια (όπως στα σχολεία). Αυτή η στροφή σχετίζεται με μια πιο αμφισβητούμενη προσέγγιση του θέματος, καθώς τα πανεπιστήμια ενδιαφέρονται για την προστασία της φήμης τους με κάθε κόστος (Phipps 2017). Η συνέπεια είναι ότι στα βρετανικά πανεπιστήμια η σεξουαλική παρενόχληση και/ή βία αποτελεί ένα σημαντικά αναγνωρισμένο φαινόμενο και οι Φοιτητικοί Σύλλογοι εργάζονται είτε από κοινού με τα πανεπιστήμια είτε αυτόνομα, ενώ σε άλλες χώρες δεν υπάρχει ούτε πανεπιστημιούπολη ή Ένωση Φοιτητών.

Μερικοί Εταίροι εστίασαν και στις διαφορές ανάμεσα στην πατριαρχική κουλτούρα του Ευρωπαϊκού Βορρά και Νότου, όσον αφορά στην κυριαρχία του ιδανικού του «αρσενικού στυλοβάτη της οικογένειας», τις σεξιστικές προσδοκίες του φλέρτ και άλλα, αντικρουόμενα, διπλά έμφυλα πρότυπα. Παρατηρήθηκαν όμως και άλλες πολιτισμικές διαφορές. Ο σεξισμός, ο ετεροσεξισμός, η λεσβο/αμφι/ομοφοβία, η τρανσφοβία και άλλα έμφυλα, διπλά «μέτρα και σταθμά» εντοπίστηκαν από τους ερευνητές/τριες ως πρόβλημα σε κάθε περιοχή. Ωστόσο, είναι πιθανό ο βαθμός κυριαρχίας αυτών των έμφυλων στερεοτύπων, συμπεριφορών και ταυτοτήτων να διαφέρει, όπως και το επίπεδο κανονικότητας που συγκροτούν στο πλαίσιο της οικογένειας, του χώρου εργασίας και των κοινωνικών σχέσεων.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4 Το περίγραμμα των Προγραμμάτων Επιμόρφωσης

5:4:1 Brunel University London, Βρετανία

Τίτλος: Υποστήριξη Φοιτητών/τριών - Πρόγραμμα «Πρώτης Αντίδρασης» του USVreact

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
60 άτομα. Μέλη του προσωπικού, της Ένωσης Φοιτητών και της Ομάδας Εποπτείας του USV από το Brunel. (80 συμμετέχοντες μέχρι τον Φεβρουάριο του 2018)	Δύο συν-επιμορφωτές/τριες ψυχοθεραπευτές με ειδίκευση στην έμφυλη βία. Ένας ειδικός στην ενδοοικογενειακή βία. Ένας Σύμβουλος για τις πρώτες υπο-ομάδες. Οι υπόλοιπες υπο-ομάδες είχαν ως εκπαιδευόνταν από τους «ικανότερους» συναδέλφους – εργαζόμενους στις συμβουλευτικές και φοιτητικές υπηρεσίες.	Πέντε Συνεργαζόμενοι Φορείς στην Αγγλία (80 συμμετέχοντες μέχρι τον Φεβρουάριο του 2018): Cardiff Metropolitan University Keele University Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance University College London University of Exeter

Στόχος: Να επιμορφώσει σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση και τη βία, να αμφισβητήσει τα πολιτισμικά στερεότυπα και παρανοήσεις, να παράσχει καθοδήγηση σχετικά με την πρόληψη και πρακτικές αντιδράσεις και να προετοιμάσει το προσωπικό για να αποτελέσουν κοινωνούς της γνώσης και ενημέρωσης στους συναδέλφους τους.

Πλαίσιο: Φοιτητικές υπηρεσίες με καλή χρηματοδότηση και μονάδες ανάπτυξης προσωπικού (πρόσφατα αναδιαρθρωμένες). Υποστήριξη του προγράμματος έργου από την Ένωση Φοιτητών. Οι συστάσεις προς τα βρετανικά πανεπιστήμια κατατέθηκαν τον Οκτώβριο του 2016.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Αποτελέσματα Επιμόρφωσης:

Μέχρι την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης, οι συμμετέχοντες θα μπορούν:

- Να κατανοήσουν το ρόλο τους ως παρόχου «πρώτης αντίδρασης» σε καταγγελίες
- Να ορίσουν τη σεξουαλική βία και να κατανοήσουν την πολυπλοκότητά της.
- Να αναγνωρίσουν τους διαφορετικούς τύπους καταγγελίας και τα πλαίσια αυτών
- Να δεχτούν μια καταγγελία με τον κατάλληλο τρόπο και να διασφαλίσουν ότι ο φοιτητής/τρια αισθάνεται υποστήριξη
- Να ενημερώσουν τον/την φοιτητή/τρια για την υποστήριξη που διατίθεται σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.
- Να υποστηρίξουν τον/την φοιτητή/τρια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά το στάδιο της καταγγελίας για να στραφεί προς στην υποστήριξη.
- Να αναλάβει την πρωτοβουλία για την ενδεδειγμένη θεραπευτική οδό και να εξασφαλίσει ότι η υποστήριξη θα είναι διαθέσιμη για τον/την φοιτητή/τρια σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο

Περιεχόμενο:

1 ^η Ημέρα:	2 ^η Ημέρα:
<ul style="list-style-type: none"> ◇ Εξήγηση του ρόλου του παρόχου «πρώτης αντίδρασης» ◇ Αναγνώριση ποιος/α θα μπορούσε να αποτελέσει πάροχο «πρώτης αντίδρασης» και πότε ◇ Ορισμός της Σεξουαλικής Βίας ◇ Κατανόηση των υφιστάμενων αντιλήψεων για τη ΣΒ ◇ Κατανόηση της καταγγελίας ◇ Απάντηση σε μία καταγγελία από διαφορετικά άτομα ◇ Αξιολόγηση του τι κάνουμε και τι δεν κάνουμε όταν δεχόμαστε μία καταγγελία 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Απαραίτητα προσόντα/ ικανότητες για να αποτελέσει κάποιος/α πάροχο «πρώτης αντίδρασης» ◇ Υπηρεσίες υποστήριξης στη διάθεση των φοιτητών/τριών ◇ Κατάλληλη αντίδραση στην καταγγελία και καθοδήγηση του φοιτητή/τριας για τις πιο ενδεδειγμένες υπηρεσίες υποστήριξης ◇ Κατανόηση του πιθανού αντίκτυπου της αποδοχής μιας καταγγελίας ◇ Περιγραφή των διαθέσιμων υποστηρικτικών υπηρεσιών σε έναν πάροχο «πρώτης αντίδρασης» και την σημασία τους

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4:2 University of the Basque Country, Ισπανία (UPV/EHU)

Τίτλος: Σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια: Πρόληψη, Συνοδεία και Μετασχηματισμός

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
79 συμμετέχοντες μέχρι σήμερα Εργαζόμενοι/ες από: τη βιβλιοθήκη, τη Διοίκηση, το θυρωρείο, το επικουρικό προσωπικό και άλλες υπηρεσίες. Καθηγητές/τριες με ρόλους επιμορφωτών/τριών, ακαδημαϊκοί σύμβουλοι	Δύο συν-επιμορφωτές/τριες: κοινωνιολόγοι με ερευνητική εμπειρία σε θέματα ισότητας, Φύλου, σεξουαλικότητας και έμφυλης βίας	Mondragon University (20 άτομα) Public University of Navarre (20 άτομα)

Στόχοι: Να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και να συμβάλει στην αναγνώριση και την κατανόηση των διαφόρων μορφών σεξουαλικής βίας στο παρόν πλαίσιο.

Να δοθούν πρακτικά εργαλεία ώστε να προβληματιστούν και να δρουν υπεύθυνα τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση του θέματος.

Πλαίσιο: Το πρόγραμμα επιμόρφωσης ήταν ανοικτό σε όλα τα μέλη του προσωπικού του πανεπιστημίου και υλοποιήθηκε σε μικρές υπο-ομάδες για να επιτρέψει τη χρήση διαδραστικών και συμμετοχικών μεθοδολογιών. Στα δύο ιδρύματα των Συνεργαζόμενων Φορέων, στα σεμινάρια συμμετείχαν μόνο διδάσκοντες που έρχονται σε άμεση επαφή με τους φοιτητές/τριες.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Περιεχόμενο:

1η Συνάντηση	2η Συνάντηση
<p>(A): πώς εκδηλώνονται διάφορες μορφές σεξουαλικής βίας στο πλαίσιο του πανεπιστημίου;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◊ Υποθετικά σενάρια για να συζητήσουμε πως αντιλαμβανόμαστε και εκλαμβάνουμε τη ΣΒ: διάφορα επίπεδα ευαισθησίας, διαφορετικές εκφράσεις, διαφορετικοί άνθρωποι και διαφορετικοί εμπλεκόμενοι παράγοντες. ◊ Οι ομάδες αναλύουν από κοινού πως η δύναμη επενεργεί σε περιπτώσεις ΣΒ. <p>(B): Κατανόηση, αποσαφήνιση πλαισίου και ορισμός της ΣΒ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◊ Ανάλυση των δομικών στοιχείων που εμπλέκονται στη ΣΒ και αλληλεπιδρούν. Συστήνονται έννοιες όπως διατομεακότητα, κοινωνικό φύλο, σεξουαλική ταυτότητα και έκφραση του κοινωνικού φύλου και ερμηνεύονται σύμφωνα με παραδείγματα από το Α1 ◊ Αναλύονται διάφοροι ορισμοί της ΣΒ από τις πολιτικές, το νόμο και τους κανονισμούς των πανεπιστημίων, σε σχέση με το πώς επηρεάζουν τις στάσεις μας. 	<p>(A): Πως αντιδρούμε? Αποδεχόμαστε, ακούμε, νοιαζόμαστε, στηρίζουμε και αξιολογούμε.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◊ Χρησιμοποιούμε τεχνικές του Theatre-forum για να αντιληφθούμε πως αντιδρούμε σε καταγγελίες ΣΒ στο πλαίσιο του πανεπιστημίου και πως οι πανεπιστημιακές δομές διαμορφώνουν τις αντιδράσεις μας ◊ Χρησιμοποιούμε ασκήσεις ενεργητικής ακοής για να αντιληφθούμε πως «ακούμε» και πως αλληλεπιδρούμε με θύματα ΣΒ και να κατανοήσουμε πως οι σχέσεις εξουσίας εμπλέκονται στις διαδικασίες καταγγελίας και υποστήριξης. ◊ Παρουσίαση των βασικών στοιχείων των δύο ασκήσεων με τις οδηγίες ειδικών φεμινιστών/τριών για το πώς «ακούμε» τα θύματα, τα συντροφεύουμε δίχως πατερναλιστική συμπεριφορά και προωθούμε την ενδυνάμωση και την κοινωνική αλλαγή. <p>(B): Εργαλεία, υπηρεσίες και στρατηγικές για μια σωστή «πρώτη αντίδραση» στο πανεπιστήμιο</p> <ul style="list-style-type: none"> ◊ Με βάση πραγματικά περιστατικά αναλύουμε τα ενδεχόμενα, τις ευπάθειες και τις ανάγκες που προκύπτουν σε υποθέσεις ΣΒ: Πως θα αντιδρούσε το πανεπιστήμιο αν συνέβαινε κάτι αντίστοιχο? Πως μπορούμε να βελτιώσουμε αυτή την αντίδραση? ◊ Συλλέγουμε ιδέες στρατηγικών αντίδρασης σε ατομικό και θεσμικό επίπεδο. ◊ Υπηρεσίες και πόροι εντός του πανεπιστημίου και στην ευρύτερη περιοχή.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4:3 Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Ελλάδα

Τίτλος: Αντιμετώπιση της Σεξουαλικής Βίας και Παρενόχλησης στο Πανεπιστήμιο

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
<p>80 άτομα μέχρι σήμερα από κάθε ένα από τα 9 τμήματα του πανεπιστημίου, το πανεπιστημιακό αθλητικό κέντρο και το γραφείο καριέρας του πανεπιστημίου. 32 διοικητικό και επικουρικό προσωπικό. 10 εκπαιδευτικό προσωπικό. 38 μαθητές και μέντορες φοιτητών από εννέα τμήματα. Κάθε εκπαιδευτική ομάδα περιλάμβανε 12-14 συμμετέχοντες. Οι ομάδες ήταν ανάμεικτες σε σχέση με το φύλο και την ιδιότητα, καθώς και με το τμήμα προέλευσης. Η συνολική κατανομή των συμμετεχόντων ήταν κατά 87,5% γυναίκες και 12,5% άνδρες.</p>	<p>Δύο επιμορφώτριες (μία για κάθε μισό του προγράμματος): μία κοινωνιολόγος που διερευνά το φύλο και τη σεξουαλική βία και μία κλινικός ψυχολόγος με εξειδίκευση σε θέματα φύλου και βίας μεταξύ συντρόφων.</p>	<p>Κανένας</p>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Στόχοι:

- Να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευόμενους στο ζήτημα της σεξουαλικής βίας και / ή της παρενόχλησης, στο πανεπιστήμιο και ευρύτερα.
- Να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευόμενους στις διαδικασίες που δικαιολογούν ή αποσιωπούν τη σεξουαλική βία.
- Να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευόμενους σε ζητήματα ντροπής και αυτό-ενοχοποίησης σχετικά με τη σεξουαλική βία.
- Η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευομένων στη σεξουαλική βία ως μια πτυχή των σχέσεων εξουσίας και των ανισοτήτων.
- Να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευόμενους σε τρόπους αντίστασης και καταπολέμησης της σεξουαλικής βίας.
- Να ενημερώσει γενικότερα τους εκπαιδευόμενους για τα νόμιμα δικαιώματα και τις υπηρεσίες στην Ελλάδα (που δεν προσφέρονται σε πανεπιστημιακό επίπεδο).

Πλαίσιο: Δεν υπάρχει πρόβλεψη για την επιμόρφωση του προσωπικού και δεν απαιτείται, ούτε προσφέρεται ουδεμία εκπαίδευση μετά την πρόσληψη. Η Πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου υποστήριξε πολύ το πρόγραμμα. Οι συνεδρίες πραγματοποιήθηκαν στο Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής (<http://www.genderstudies-panteion.gr/en/>).

Περιεχόμενο: Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις εισήγαγαν το ζήτημα της σεξουαλικής βίας στο πανεπιστήμιο, και της έμφυλης βίας φύλο ευρύτερα, και περιλάμβαναν ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου, των πολιτικών, καθώς και πρακτικές ασκήσεις. Ως εκ τούτου, χωρίστηκε σε ένα ενημερωτικό, ένα θεωρητικό και ένα διαδραστικό και εμπειρικό σκέλος. *Θεωρητικό σκέλος:* Εισήγαγε τους ορισμούς και παρουσίασε τις πτυχές της σεξουαλικής βίας καθώς και κάθε έρευνα που έχει διεξαχθεί στην Ελλάδα. Αυτά αναλύθηκαν ως προς τις σχέσεις μεταξύ των φύλων, την έμφυλη ανισότητα και τα έμφυλα στερεότυπα γενεών, τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι φοιτητές/τριες και τα μέλη του προσωπικού αλληλεπιδρούν και σχετίζονται μεταξύ τους, είτε αναπαράγοντας είτε αμφισβητώντας το φύλο και τα σεξουαλικά πρότυπα το οποίο μπορεί, υπό συνθήκες, να οδηγήσει σε σεξουαλική παρενόχληση και βία. *Εμπειρικό σκέλος:* Οι εκπαιδευόμενοι κλήθηκαν να προβληματιστούν σχετικά με τις δικές τους εμπειρίες γύρω από τη σεξουαλική και την έμφυλη βία ή τις γνώσεις τους και τις αντιδράσεις τους απέναντι σε τέτοιες εμπειρίες. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν με διαφορετικά case studies περιπτώσεων σεξουαλικής παρενόχλησης και ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να διαμορφώσουν απαντήσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα θέματα που συζητήθηκαν νωρίτερα, προκειμένου να προσδιορίσουν τις κατάλληλες θεραπευτικές οδούς. *Ενημερωτικό σκέλος:* παρουσιάστηκε η ελληνική νομοθεσία σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση και βία στο χώρο εργασίας, δεδομένου ότι το πανεπιστήμιο θεωρείται κατεξοχήν ως χώρος εργασίας. Στο τέλος, οι εκπαιδευόμενοι κλήθηκαν να <http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

προτείνουν περαιτέρω ενέργειες ή πρωτοβουλίες που θα ήθελαν να λάβουν χώρα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, για να αντιμετωπίσει το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης και/ή της βίας.

1^η Συνεδρία (4 ώρες) Επιμορφώτρια: Ματίνα Παπαγιαννοπούλου	2^η Συνεδρία (4 ώρες) Επιμορφώτρια: Κική Πετρουλάκη
<p>♦ I. Εισαγωγή Προσωπικές αντιλήψεις για τα στερεότυπα και τις έμφυλες διακρίσεις (σε δυάδες) II. Συμβόλαιο σεμιναρίου: Καθιέρωση Κανόνων III. Ισότητα των φύλων: έννοιες και ορισμοί (διάλεξη και ασκήσεις σε μικρές ομάδες) Ιστορικό περίγραμμα, προσωπικότητες, ημερομηνίες, προσεγγίσεις και θέσεις (χρήση κόμικς) IV. Βία κατά των γυναικών (διάλεξη και ασκήσεις σε μικρές ομάδες) V. Σεξουαλική παρενόχληση: "σπάμε τη σιωπή" (διάλεξη και ασκήσεις σε μικρές ομάδες, χρήση κόμικς) Ορισμοί, παραδείγματα, πολιτικές Οι δράστες και τα θύματα Φύλο και σεξουαλική παρενόχληση Επιπτώσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης Μερικά εμπειρικά δεδομένα (Έκθεση FRA 2014, έκθεση του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή για το 2012) Εθνικές πολιτικές και υπηρεσίες κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης.</p>	<p>I. Εισαγωγή Εισαγωγικές σκέψεις από την 1^η συνεδρία (δύο εβδομάδες πριν) (περιλαμβάνονται και νέες προσδοκίες από την συνεδρία) II. Συμβόλαιο σεμιναρίου Σημαντικοί κανόνες ομάδας: α) ο καθένας/μια θα αποφασίσει ποιες προσωπικές πληροφορίες, εάν υπάρχουν, που θα ήθελε να εκμυστηρευτεί στην ομάδα. β) Εάν σε οποιοδήποτε σημείο κάποιος/α αισθάνεται να δυσκολεύεται από τα θέματα που συζητάμε, λόγω προσωπικής ευαισθησίας, μπορεί να αποχωρήσει από το χώρο για μικρό χρονικό διάστημα, χωρίς να ζητήσει άδεια. III. Βασικά χαρακτηριστικά και έκταση της έκθεσης των γυναικών σε: α) Σεξουαλική παρενόχληση β) Σεξουαλική κακοποίηση IV. Η έκταση του προβλήματος στην Ελλάδα (Πληροφορίες βάσει της έκθεσης FRA του 2014) V. Διαδραστικές ασκήσεις α) Μύθοι και πραγματικότητα (άσκηση 4.1.7. GEAR-IPV) β) Άτομα και πράγματα (άσκηση 3.4 GEAR-IPV) γ) Στρατηγικές παρέμβασης (άσκηση 4.2.1. GEAR-IPV) δ) Πώς μπορώ να βοηθήσω σε περιπτώσεις που κάποιος/α εκμυστηρεύεται βιώματα: Τι κάνουμε, τι δεν κάνουμε και Υπηρεσίες (Εγχειρίδιο ΓΓΙΦ)</p>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4:4 Πανεπιστήμιο Sussex, Ηνωμένο Βασίλειο

Τίτλος: Επιμόρφωση Καταγγελίας Σεξουαλικής Βίας

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
120 άτομα από όλο το Πανεπιστήμιο: καθηγητές/τριες, υπάλληλοι στη φοιτητική υποστήριξη, στη φύλαξη, στο Κέντρο Φοιτητικής Ζωής, Συμβούλους Εστιών	Δύο συν-επιμορφωτές: ένας ειδικός στον τομέα της κατάρτισης σε θεσμικές και μη οργανώσεις σχετικά με τις καταγγελίες της σεξουαλικής βίας και ένας εθελοντής του τοπικού Rape Crisis Centre ειδικευμένος σε θέματα σεξουαλικής βίας (είχε πρόσφατα υλοποιήσει την εκπαίδευση “Good Night Out campaign”).	Brighton University. Δύο συνεδρίες των 90 λεπτών παρακολούθησαν κυρίως 40 μέλη του προσωπικού

Σχεδιασμός:

Διοργανώθηκαν δύο ξεχωριστές συνεδρίες για μέλη του προσωπικού, για να αντιμετωπιστεί η διαφοροποίησή τους και, κατά κάποιον τρόπο, η επαφή τους με τους φοιτητές/τριες. Αυτές ήταν αυτόνομες συναντήσεις, παρόλο που θα ήταν δυνατό να παρακολουθήσουν το συνοπτικό και στη συνέχεια το αναλυτικότερο τμήμα στο πλαίσιο μιας πιο εντατικής επιμόρφωσης. Το υλικό «παρακαταθήκη» αναπτύχθηκε με τη μορφή webinar (on line σεμινάριο) και ενός site, καθώς και ένα φυλλάδιο με βασικές πληροφορίες για να κυκλοφορήσει σε όλο το προσωπικό του πανεπιστημίου, προκειμένου να διασφαλιστεί πως το πρόγραμμα θα έχει αντίκτυπο σε εύρος και διάρκεια. Το περιεχόμενο ήταν εστιασμένο στο τραύμα και επικεντρώθηκε στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και των ανακλαστικών για την ενθάρρυνση μιας πιο ανοικτής κουλτούρας στο πανεπιστήμιο. Μια από τις βασικές κατευθυντήριες ήταν ότι όσο πιο δημιουργική και εντυπωσιακή ήταν η κατάρτιση, τόσο πιο αποτελεσματική θα ήταν. Και οι δύο επιμορφωτικές συναντήσεις διεξήχθησαν σε ένα χώρο για διαδραστικά σεμινάρια και όχι σε ένα αμφιθέατρο. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική, αλλά ενθαρρύνθηκαν άτομα με συγκεκριμένες ιδιότητες.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

90λεπτη Συνάντηση	4ωρο workshop	1 ώρα	90λεπτο webinar
Φυσική παρουσία	Φυσική παρουσία	Φυσική παρουσία	online
Συμμετείχαν μέλη του προσωπικού διδακτικής και διοικητικής υποστήριξης	Συμμετείχαν μέλη του προσωπικού που εργάζονται στο Κέντρο Φοιτητικής Ζωής, Σύμβουλοι Εστιών και άλλοι Συμβούλοι	Συμμετείχαν οι Κοσμήτορες των Σχολών	Απευθύνεται σε όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα (αναμένεται)
Κάλυψη βασικών γνώσεων σχετικά με την αποδοχή και την αναφορά μιας καταγγελίας. Απευθύνεται σε υπαλλήλους που έρχονται σε επαφή με φοιτητές/τριες, αλλά δεν εργάζονται σε υπηρεσίες «πρώτης γραμμής»	Εμβάθυνση στην υποστήριξη και το τραύμα. Απευθύνεται σε υπαλλήλους υπηρεσιών «πρώτης γραμμής»	Πώς να υποστηρίζουν μέλη του προσωπικού που δέχονται καταγγελίες	Κάλυψη βασικών γνώσεων και ικανοτήτων σχετικά με την αποδοχή και αναφορά μίας καταγγελίας.
Max 20 συμμετέχοντες ανά ομάδα	Max 12 συμμετέχοντες ανά ομάδα		Δεν υπάρχει μέγιστο συμμετεχόντων
71 συμμετέχοντες	33 συμμετέχοντες	8 συμμετέχοντες	(αναμένεται)

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Πλαίσιο:

Όπως και με τους υπόλοιπους Βρετανούς Εταίρους, ισχύουν οι συστάσεις για τα βρετανικά πανεπιστήμια του 2016, αλλά ειδικά το Πανεπιστήμιο του Sussex έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος. Μετά την έρευνα της Alison Phipps και του NUS, στο Sussex αναπτύχθηκε η πρώτη θεραπευτική οδός για την υποστήριξη θυμάτων. Επίσης, έχει ένα ετερόκλητο και πολιτικοποιημένο φοιτητικό σύλλογο που διοργάνωσε μία εκστρατεία Φοιτητών Κατά της Σεξουαλικής Παρενόχλησης, ενώ μετά την και μετά την ανάδειξη το 2016 από τα MME μίας υπόθεσης ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ μέλους του προσωπικού – φοιτήτριας, ο νέος Αντιπρύτανης υπέβαλε μία προσοχή των μέσων ενημέρωσης το 2016 πάνω από το DVA σε μια σχέση προσωπικού-φοιτητή, ο νέος αντιπρόεδρος έδωσε εντολή αναθεώρησης της πολιτικής και των διαδικασιών.

Βασικά σημεία επιμόρφωσης:

- ◇ Η σεξουαλική βία είναι μία έννοια ομπρέλα που αναφέρεται σε οποιαδήποτε ανεπιθύμητη πράξη (σωματική και μη) σεξουαλικού περιεχομένου
- ◇ Η σεξουαλική βία είναι έγκλημα επιβολής εξουσίας και ελέγχου, όπου η «βία» αναφέρεται στην παραβίαση (συμπεριλαμβανομένης της λεκτικής, καθώς και της σωματικής παρενόχλησης) καθώς και σωματικό εξαναγκασμό.
- ◇ Η σεξουαλική βία μπορεί να συμβεί στον οποιονδήποτε, αλλά είναι φαινόμενο που σχετίζεται με το φύλο και αντικατοπτρίζει και άλλες διατομεακές ανισότητες όπως η φυλή, η τάξη και ο σεξουαλικός προσανατολισμός
- ◇ Η σεξουαλική βία είναι μέρος ενός συνεχούς: ένα περιστατικό σπάνια είναι μεμονωμένο
- ◇ Η σεξουαλική βία είναι μέρος του ευρύτερου πανεπιστημιακού πλαισίου που συμπεριλαμβάνει ζητήματα όπως η «Κουλτούρα του “Τυπά”» και η επιβολή νεοφιλελεύθερων λογικών.
- ◇ Είναι επίσης μέρος του ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου το οποίο χαρακτηρίζεται από έμφυλες και διατομεακές ανισότητες και συναφείς στάσεις και συμπεριφορές.
- ◇ Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της σεξουαλικής βίας και άλλων μορφών εγκλημάτων μίσους, όπως ο ρατσισμός, η ομοφοβία και η τρανσφοβία
- ◇ Οι «μύθοι βιασμών» διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην δυσκολία της καταγγελίας και πρέπει να αντιμετωπιστούν
- ◇ Το τραύμα έχει διάφορα αποτελέσματα: δεν υπάρχει καμία «τυπική» απάντηση
- ◇ Κατά την αντιμετώπιση των θυμάτων, πρέπει να είμαστε ευαίσθητοι ως προς τις πολιτισμικές διαφορές

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- ◇ Το κλειδί είναι η συμπόνια: η αντίδρασή μας πρέπει να επικεντρώνεται στον επιζώντα
- ◇ Είναι σημαντικό να δημιουργηθεί ένας ασφαλής χώρος (φυσικά και συναισθηματικά) για το θύμα και να του δοθεί χρόνος να ανοιχτεί.
- ◇ Η ενδυνάμωση είναι επίσης σημαντική: τα θύματα είναι οι μόνοι «ειδικοί» ως προς τις δικές τους εμπειρίες και καταστάσεις και δεν πρέπει να τους αρνούμαστε επιλογές
- ◇ Είναι επιτακτική η ανάγκη να γνωρίζουμε και να υποδεικνύουμε στα θύματα τις πιο κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης, εντός και εκτός πανεπιστημίου, ανάλογα την περίπτωση
- ◇ Είναι επίσης σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η αυτο-φροντίδα και να τίθενται όρια, ιδιαίτερα από το προσωπικό που η βασική τους ιδιότητα δεν αφορά στην αποδοχή καταγγελιών.

5:4:5 Πανεπιστήμιο του Τορίνο, Ιταλία (UNITO)

Τίτλος: Πανεπιστήμια που Υποστηρίζουν Θύματα Σεξουαλικής Βίας: Εκπαίδευση για βιώσιμες υπηρεσίες

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
80 άτομα: διοικητικό προσωπικό από όλα τα τμήματα και τις κεντρικές υπηρεσίες καθηγητές/τριες από κάθε τμήμα εκπρόσωποι φοιτητών από διάφορα τμήματα εργαζόμενοι στις εστίες .	Τρεις επιμορφωτές/τριες: ένας επαγγελματίας ψυχολόγος που διερευνά το φύλο και την έμφυλη βία και δύο δικηγόροι με εμπειρία στη βία λόγω φύλου.	POLITO Politecnico of Turin προσωπικό από κάθε υπηρεσία και όλα τα μέλη της Επιτροπής Εγγυήσεων (60-70 συνολικά)

Περιεχόμενο Επιμόρφωσης:

Αναγνώριση της σεξουαλικής βίας.

Ορισμός της σεξουαλικής βίας.

Προσδιορισμός των διαφορετικών μορφών σεξουαλικής βίας.

Η ιδιαιτερότητα της παρενόχλησης στην εργασία και στο πανεπιστήμιο.

Αντιμετώπιση και πρόληψη της σεξουαλικής βίας.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Πώς να διαχειριστείτε τις καταγγελίες.

Πώς να παρέμβετε και να υποστηρίζετε μία παρέμβαση

Πώς να αναπτύξουμε μια κουλτούρα που θα αντιμετωπίζει τη σεξουαλική βία.

Στόχος:

Μέχρι την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

Να προσδιορίζουν διάφορες μορφές σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στην εργασία και στο πανεπιστήμιο.

Να κατανοούν τον τρόπο διαχείρισης των καταγγελιών σεξουαλικής βίας.

Να οργανώνουν μία παρέμβαση και να υποστηρίζουν παρεμβάσεις.

Να αντιλαμβάνονται πώς να αναπτύσσεται μια κουλτούρα που αποτρέπει τη σεξουαλική βία.

Σχεδιασμός:

Δύο συνεδρίες διάρκειας 4+ ωρών, πριν και μετά από τις οποίες πραγματοποιήθηκαν μικρές συναντήσεις των υπο-ομάδων. Κατά τις συνεδρίες παρουσιάστηκαν ορισμένες θεωρητικές πληροφορίες, κυρίως νομικής φύσης, και στη συνέχεια συζητήθηκαν πραγματικές περιπτώσεις που έλαβαν χώρα σε ιταλικά πανεπιστήμια. Φωτογραφίες και αποσπάσματα video χρησιμοποιήθηκαν για να δείξουν τη διαπερατότητα των έμφυλων στερεοτύπων. Με τον τρόπο αυτό υπογραμμίστηκε η αναγκαιότητα της οργανωτικής αλλαγής και της ευθύνης ολόκληρης της κοινότητας.

Εισαγωγική Συνεδρία	4ωρο	Όλοι οι συμμετέχοντες (από το Πανεπιστήμιο Εταίρο και το Σ.Φ.)	Αυτοτελής συνεδρία
Ομαδικές Συνεδρίες 1 ^η μέρα	4ωρο	10-15 συμμετέχοντες σε κάθε ομάδα (μεικτές ομάδες: διοικητικό προσωπικό από όλα τα τμήματα και τις κεντρικές υπηρεσίες καθηγητές/τριες από κάθε τμήμα εκπρόσωποι φοιτητών από διάφορα τμήματα και εργαζόμενοι στις εστίες) .	8 ομάδες από το Παν. Εταίρο και 5 από το Σ.Φ.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Ομαδικές Συνεδρίες 2 ^η ημέρα	4ωρο	10-15 συμμετέχοντες σε κάθε ομάδα (μεικτές ομάδες: διοικητικό προσωπικό από όλα τα τμήματα και τις κεντρικές υπηρεσίες καθηγητές/τριες από κάθε τμήμα εκπρόσωποι φοιτητών από διάφορα τμήματα και εργαζόμενοι στις εστίες) .	8 ομάδες από το Παν. Εταίρο και 5 από το Σ.Φ.
Τελική Συνεδρία	4ωρο	Όλοι οι συμμετέχοντες (από το Πανεπιστήμιο Εταίρο και το Σ.Φ.)	Αυτοτελής συνεδρία

1^η Ημέρα (4 ώρες) Κατανόηση και Αναγνώριση Σεξουαλικής Βίας	2^η Ημέρα (4 ώρες) Υποστήριξη Θυμάτων και Πρόληψη Σεξουαλικής Βίας
<ul style="list-style-type: none"> ◇ Ορισμός της έμφυλης και της σεξουαλικής βίας ◇ Προσδιορισμός των διαφορετικών μορφών σεξουαλικής βίας ◇ Αναγνώριση στερεοτύπων σχετικά με τη σεξουαλική βία ◇ Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα στερεότυπα επιτρέπουν την σεξουαλική βία ◇ Ενημέρωση για τους νομικούς ορισμούς της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στο χώρο εργασίας ◇ Κατανόηση των νομικών συνεπειών της σεξουαλικής βία 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Συζήτηση για τον Κανονισμό Συμπεριφοράς του UNITO και τον κώδικα δεοντολογίας σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση. ◇ Διαχείριση καταγγελιών: Ο Εμπιστευτικός Σύμβουλος και η Επιτροπή Εγγυήσεων. ◇ Σκέψεις με αφορμή πραγματικές περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης στο Πανεπιστήμιο. ◇ Κατανόηση των τριών επιπέδων πρόληψης της σεξουαλικής βίας. ◇ Κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ενεργεί ο πρώτος «αποδέκτης» καταγγελίας ◇ Κατανόηση της σημασίας της παρέμβασης των αυτοπτών μαρτύρων και του τρόπου υποστήριξης της παρέμβασης τους ◇ Σκέψεις για τη σημασία μίας «Κουλτούρας Πρόληψης».

Πλαίσιο: Πανεπιστήμιο δίχως campus, με κτίρια διάσπαρτα σε όλη την πόλη, έτσι η επιμόρφωση υλοποιήθηκε με βάση το κτίριο/τοποθεσία. Ισχυρή ψυχολογική και νομική πλαισίωση λόγω της κομβικής εμπειρίας του προσωπικού.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4:6 Universitat Rovira I Virgili (URV), Ισπανία

Τίτλος: Επανεξετάζοντας τις στρατηγικές αντίδρασης στη σεξουαλική βία στα πανεπιστήμια: Ευαισθητοποίηση, αναγνώριση και στήριξη

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
<p>222 άτομα από το URV και τους ΣΦ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πλήρης κατάρτιση: 97 συμμετέχοντες (32 από τους οποίους συμμετείχαν επίσης στην ειδική συνεδρία «Εκπαίδευση εκπαιδευτών») - Δύο επιπλέον σύντομες εκπαιδευτικές συνεδρίες 1 και 2 ωρών: 125 συμμετέχοντες μεταξύ των οποίων οι υπεύθυνοι για τη σχεδίαση πολιτικής σχετικά με την σεξουαλική επίθεση, μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού και φοιτητές/τριες από τα πανεπιστήμια URV, Tarragona, Tortosa και Comarruga. 	<p>Τρεις επιμορφωτές/τριες: ένας ψυχολόγος που ειδικεύεται στην έμφυλη βία και τις δυναμικές της ομάδας. Ένας ψυχοθεραπευτής με εμπειρία ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας. Ένας πολιτικός επιστήμονας που μελετά τη βία που σχετίζεται με το φύλο. (Δύο συν-επιμορφωτές/τριες για τις πρώτες ομάδες, ένα για τις τελευταίες.)</p>	<p>UAB: 24 άτομα (επιπλέον συνεδρίες στις αρχές του 2018 για τουλάχιστον 20 άτομα)</p> <p>UVic: 11 άτομα (αναμένονται επιπλέον 10)</p> <p>UPF: 11 άτομα (αναμένονται επιπλέον 10)</p> <p>UB: υπό εξέλιξη</p> <p>Συνολικά αναμένονται 96 άτομα</p>

Σχεδιασμός:

Η γενική ιδέα της εκπαίδευσης ήταν να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες πώς η κουλτούρα δημιουργεί τις συνθήκες για τη σεξουαλική βία. Το μοντέλο βασίστηκε στην έννοια της ρητής συναίνεσης, δηλ. Ότι πρέπει προηγηθεί μια σαφής έκφραση ενδιαφέροντος και σεξουαλικής επιθυμίας, ώστε να θεωρηθεί συναινετική μία σεξουαλική σχέση. Το πλήρες πρόγραμμα βρίσκεται στο site <http://USVreact.eu/ca/cursos-USVreact-urv/>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Μεθοδολογία Σεμιναρίου:

Η μέθοδος συμμετοχής ξεκίνησε με ατομική εργασία, κατόπιν συνέχισε με την ομαδική εργασία, έπειτα προχώρησε σε συζήτηση και μετά ακολούθησε η εισαγωγή του επιμορφωτή που χρησιμοποίησε διαφάνειες. Βασίστηκε στον αυτο-προβληματισμό των συμμετεχόντων αναφορικά με τις προσωπικές τους εμπειρίες εστιάζοντας στα στερεότυπα των «θυμάτων» και «επιτιθέμενων».

Μαθησιακά αποτελέσματα:

1. Η κατανόηση του πολύπλοκου φαινομένου της σεξουαλικής βίας
  - ◇ Να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες τις διαφορετικές μορφές που εκλαμβάνει η Σεξουαλική Βία στο πλαίσιο της βίας που σχετίζεται με το φύλο και των σχέσεων εξουσίας.
  - ◇ Να αντιληφθούν τις συνέπειες της κουλτούρας βιασμού και την αναγκαιότητα της συναίνεσης στις σεξουαλικές σχέσεις.
2. Να αναγνωρίζουν καλύτερα περιπτώσεις σεξουαλικής βίας στα πανεπιστήμια.
  - ◇ Να μάθουν πώς να εντοπίζουμε τους πιθανούς τύπους Σεξουαλικής Βίας, συμπεριλαμβανομένων των λανθάνοντων μορφών.
  - ◇ Να προβληματιστούν για την επιρροή της διατομεακότητας.
  - ◇ Να κατανοήσουν τη σημασία της συλλογικής ευθύνης και των ρόλων των διαφόρων παραγόντων στην αναθεώρηση των στρατηγικών αντιμετώπισης.
    - ◇ Να ενημερωθούν για τη σχετική κρατική και περιφερειακή νομοθεσία (Νομοθετική Πράξη 1/2004, Νόμος 5/2008 και 11/2014).
3. Να μάθουν βασικές δεξιότητες «πρώτης αντίδρασης» σε καταστάσεις σεξουαλικής βίας
  - ◇ Να ενισχύουν την αυτοπεποίθηση των θυμάτων που ζητούν βοήθεια σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης ή επίθεσης.
  - ◇ Να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να ακούν, να φροντίζουν και να συνοδεύουν τα θύματα που υποστηρίζουν.
  - ◇ Να κατανοήσουν τις δυσκολίες και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν τα άτομα που έχουν βιώσει σεξουαλική παρενόχληση ή επίθεση και την ανάγκη να αναφερθούν σε εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης.
3. Να σχεδιάζουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας στην πανεπιστημιακή ζωή.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- ◊ Να κατανοήσουν τις πανεπιστημιακές πολιτικές επί του ζητήματος και να δημιουργήσουν συλλογικές στρατηγικές για τη βελτίωση τους.
- ◊ Να γνωρίζουν τους πανεπιστημιακές και κοινωνικές υπηρεσίες για την «πρώτη αντίδραση» σε περιπτώσεις σεξουαλικής βίας και/ή για την αναφορά.
- ◊ Να αναπτύξουν ένα δίκτυο ατόμων στο πανεπιστήμιο με γνώσεις και ευαισθησία όσον αφορά στις δυναμικές της σεξουαλικής βίας

1 ^η Ημέρα (5 ώρες)	2 ^η Ημέρα (5 ώρες)	Επιμόρφωση Επιμορφωτών
<ul style="list-style-type: none"> ◊ Τι είναι η σεξουαλική βία; ◊ Πολιτικές συναίνεσης και όχι παραβίασης ◊ Θεωρία και πλαίσιο της σεξουαλικής βίας ◊ Η Σεξουαλική Βία στα πανεπιστήμια. ◊ Διαφορετικές εκφάνσεις της Σεξουαλικής Βίας. ◊ Καταλανική νομοθεσία. ◊ Θέματα ευθύνης. ◊ Διατομεακότητα, φύλο και σχέσεις εξουσίας στη Σεξουαλική Βία. 	<p>Δραστική «πρώτη αντίδραση» με σεβασμό Προκατάληψη. Ενεργητική ακρόαση. «Πρώτη αντίδραση»: κατανόηση, ακρόαση, φροντίδα και στήριξη. Εργαλεία, υπηρεσίες και στρατηγικές στην «πρώτη αντίδραση» Πανεπιστημιακοί κανονισμοί. Τοπικές υπηρεσίες για τη Σεξουαλική Βία. Στρατηγικές συλλογικής ανταπόκρισης.</p>	<p>Παιδαγωγική Ανάλυση του υλικού Εισαγωγή στο υλικό καθοδήγησης Προσαρμογή του υλικού σε συγκεκριμένες ανάγκες.</p>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

5:4:7 York University, Βρετανία

Τίτλος: USVreact: Εκπαίδευση προσωπικού για να ανταποκριθεί σε καταγγελίες σεξουαλικής βίας

Εκπαιδευόμενοι/ες	Επιμορφωτές/τριες	Συνεργαζόμενος Φορέας
80-90 άτομα: ανώτερα στελέχη, μέλη του προσωπικού από τα Κολλέγια και τις υπηρεσίες Υγείας, Ασφάλειας και Αστυνόμευσης, υπάλληλοι του Κέντρου Συμβουλευτικής και Υποστήριξης, εκπρόσωποι του Φοιτητικού Συλλόγου	Τρεις επιμορφωτές/τριες: Δύο σύμβουλοι από τις πανεπιστημιακές συμβουλευτικές υπηρεσίες με εμπειρία στην παροχή συναισθηματικής υποστήριξης. Δύο ερευνητές με αντικείμενο το φύλο και τη σεξουαλική βία.	Lancaster University: 40 μέλη του προσωπικού University of York St John: 40 μέλη του προσωπικού

Πλαίσιο:

Ισχυρή υποστήριξη από το Φοιτητικό Σύλλογο. Συστάσεις για τα βρετανικά πανεπιστήμια που υποβλήθηκαν τον Οκτώβριο του 2016

Μαθησιακά αποτελέσματα:

- ◇ Ο ορισμός της σεξουαλικής βίας και η κατανόηση της πολυπλοκότητάς της.
- ◇ Συσχέτιση της σεξουαλικής βίας με τους πολιτισμικά πρότυπα και την έμφυλη ανισότητα και κατανόηση γιατί κάποιες κατηγορίες φοιτητών είναι πιο ευάλωτες.
- ◇ Ανάπτυξη κατάλληλων δεξιοτήτων για την βέλτιστη αντίδραση σε μία καταγγελία και την διασφάλιση ότι ο/η φοιτητής/τρια αισθάνεται υποστήριξη.
- ◇ Παροχή επαρκούς γνώσης σχετικά με τις θεραπευτικές οδούς και τις επιλογές απεύθυνσης των θυμάτων, ώστε να τους παρασχεθεί επιπλέον βοήθεια, εάν το επιθυμούν.
- ◇ Ανάπτυξη της ικανότητας των συμμετεχόντων να θέτουν και να διατηρούν όρια και να περιφρουρούν την προσωπική συναισθηματική τους κατάσταση όταν αντιμετωπίζουν μία καταγγελία.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

<p>1^η μέρος Κατανοώντας τη Σεξουαλική Βία (9:00 – 12:00)</p>	<p>2^η μέρος Αντιμετώπιση Καταγγελιών και Στήριξη Θυμάτων (13:00 – 15:00)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ◇ Εισαγωγή: Ο σκοπός της εκπαίδευσης και το ερευνητικό πρόγραμμα. ◇ Ενημέρωση για την διεύρυνση της σεξουαλικής βίας στα Πανεπιστήμια η σχέση της με την και τις συνδέσεις με την «Κουλτούρα του “Τυπά”». ◇ Κατανόηση των πολλαπλών μορφών βίας και των νομικών ορισμών. ◇ Κατανόηση και διερεύνηση των κοινών μύθων για τη βία, καθώς και των επιπτώσεών τους. ◇ Κατανόηση των συνεπειών της σεξουαλικής βίας στη ζωή των θυμάτων. ◇ Κατανόηση των πολλαπλών εμποδίων που προκύπτουν ως προς την καταγγελία της σεξουαλικής βίας. ◇ Ερωτήσεις και σκέψεις επί του ζητήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Σκέψεις αναφορικά με τις καταγγελίες και το πλαίσιο στο οποίο μπορεί να επισυμβούν. ◇ Εκμάθηση και εξάσκηση ικανοτήτων ενεργητικής ακρόασης ◇ Ενημέρωση για τις διάφορες μορφές υποστήριξης που παρέχονται εντός και εκτός Πανεπιστημίου. ◇ Τι κάνουμε και τι δεν κάνουμε όταν αντιμετωπίζουμε μία καταγγελία σεξουαλικής βίας και ποιοι οι ενδεδειγμένοι τρόποι αντίδρασης σε διαφορετικές καταστάσεις ◇ Η σημασία της ικανότητας του παρόχου «πρώτης αντίδρασης» να θέτει και να διατηρεί όρια και να περιφρουρεί την προσωπική του συναισθηματική κατάσταση. ◇ Συνολικές απορίες και τελικά ερωτήματα

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Κεφάλαιο 6

Προτάσεις Πολιτικής

Στη Σύμπραξη του Προγράμματος αντιπροσωπευόταν μία ποικιλία διαφορετικών πολιτισμικών, πολιτικών και θεσμικών πλαισίων. Ακόμη και στο εσωτερικό της ίδιας χώρας, οι Εταίροι του προγράμματος εργάζονταν στο πλαίσιο διαφορετικής θεσμικής κουλτούρας. Αυτό σημαίνει ότι η κατάρτιση ενός συνόλου γενικών προτάσεων από τους Εταίρους αποτέλεσε μία πρόκληση, ενδεχομένως αντιπαραγωγική, δεδομένου ότι η κατάλληλη πρόταση για ένα πανεπιστήμιο (ή μια χώρα) μπορεί να μην ενδεικνυόταν για ένα άλλο. Επομένως, σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά οι συστάσεις κάθε Εταίρου για το εκάστοτε πανεπιστήμιο, ακολουθούμενη από μια σειρά ευρύτερων προτάσεων για όλα τα θεσμικά και εθνικά πλαίσια.

Προτάσεις σε τοπικό επίπεδο

1. Universitat Rovira i Virgili, Καταλονία, Ισπανία

Το πρωτόκολλο για τη σεξουαλική βία στο URV ισχύει μόνο για την περίπτωση που εμπλέκεται μέλος του προσωπικού και δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις σεξουαλικής βίας μεταξύ φοιτητών/τριών. Μέσω του intranet, το προσωπικό έχει πρόσβαση στο πρωτόκολλο και το όνομα του σχετικού παρόχου «πρώτης αντίδρασης». Ωστόσο, οι φοιτητές/τριες δεν έχουν πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες. Επιπλέον, το πανεπιστήμιο δεν διαθέτει ευρύτερη πολιτική σεξουαλικής βίας. Η ομάδα του URV κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διαδικασίες δεν λειτουργούν σωστά στο πανεπιστήμιο και έπρεπε να αναθεωρηθούν. Συστήνουν οι πληροφορίες σχετικά με το πρωτόκολλο σεξουαλικής βίας να δημοσιοποιούνται σε μια ιστοσελίδα με κοινή πρόσβαση και μέσω φυλλαδίων που θα διανέμονται στους νέους φοιτητές και προσωπικό. Επίσης, συνιστούν την εφαρμογή του επιμορφωτικού προγράμματος «πρώτης αντίδρασης» σε ολόκληρο το ίδρυμα.

Υπάρχουν πολλές τοπικές υπηρεσίες και πόροι, στην περιοχή γύρω από το URV, μερικές από τις οποίες αποτυπώθηκαν από την ομάδα του έργου σε ένα διαδραστικό χάρτη που θα δημοσιευθεί στις αρχές του 2018. Ωστόσο, η κεντρική δομή της Καταλονίας επισημαίνει ότι οι περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες και οι ΜΚΟ που ειδικεύονται στην υποστήριξη θυμάτων σεξουαλικής βίας είναι συγκεντρωμένες στη Βαρκελώνη. Για την αντιμετώπιση της άνιση πρόσβασης, η ομάδα του URV συνέστησε τη συγκρότηση δικτύου μεταξύ πανεπιστημίων, δημόσιων υπηρεσιών και των υπόλοιπων οργανώσεων υποστήριξης.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

2. Universidad del Pais Vasco / Euskal Herriko Unibersitatea, Χώρα των Βάσκων, Ισπανία

Το πρωτόκολλο στο UPV / EHU βρίσκεται υπό αναθεώρηση. Η βασική ανάγκη είναι θεσμοθετηθεί ένα σύνολο διαδικασιών (για την καταγγελία, την υποστήριξη και την ευαισθητοποίηση) που να ανταποκρίνεται στις διαφορετικές πραγματικότητες και ανάγκες των διαφόρων πανεπιστημιακών κοινοτήτων. Όλες οι θεραπευτικές οδοί οργανώνονται από την πρώτη στιγμή της «καταγγελίας», μετά την οποία μπορούν να κινηθούν νομικές και άλλες διαδικασίες. Ωστόσο, το UPV / EHU δεν προσδιορίζει με σαφήνεια τις διαδικασίες καταγγελίας ή/και αναφοράς της σεξουαλικής βίας ή δημοσιοποίησης του πρωτόκολλου στους φοιτητές/τριες, ενώ η υφιστάμενη κατάσταση δεν επιτρέπει πολλές επιλογές. Ωστόσο, η ομάδα του προγράμματος στο UPV / EHU συμμετέχει στη σύνταξη ενός νέου πρωτοκόλλου το οποίο θα εξετάζει αυτά τα θέματα. Προτείνουν ένα συμμετοχικό μοντέλο, στο οποίο θα έχουν πρόσβαση οι φοιτητές/τριες, και εργάζονται επίσης για τη βελτίωση της επικοινωνίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ του πανεπιστημίου και των τοπικών δικτύων.

Η ομάδα του UPV / EHU συνέστησε επίσης καλύτερη κατάρτιση για το προσωπικό και διάδοσή της μέσω των επιτροπών ισότητας που υπάρχουν στις περισσότερες σχολές και τμήματα. Επίσης, προτείνουν να παρέχεται από το Πανεπιστήμιο μεγαλύτερο περιθώριο προβληματισμού για ζητήματα διατομεακής ισότητας που σχετίζονται με τη σεξουαλική βία (όπως ο ρατσισμός και η ομο/αμφι/τρανσφοβία). Αυτό θα μπορούσε να είναι το κλειδί για ένα διαφορετικό πανεπιστημιακό περιβάλλον που θα εξαλειφθούν μορφές σεξουαλικής, και όχι μόνο, βίας κατά των καταπιεσμένων ομάδων.

3. Università degli Studi di Torino, Ιταλία

Το πανεπιστήμιο δεν έχει συγκεκριμένες πολιτικές και διαδικασίες σχετικά με τη σεξουαλική βία. Ως εκ τούτου, η ομάδα του Τορίνο συνέστησε να δημοσιοποιηθούν ευρύτερα τα μέσα ή οι υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες στους σπουδαστές [π.χ. «Επιτροπή Εγγύησης» (Comitato Unico Di Garanzia) και «Σύμβουλος Εμπιστευτικότητας» (Consigliera di fiducia)]. Η ομάδα, επίσης, ξεκίνησε διαδικασίες διαβούλευσης με τη Γενική Διεύθυνση του Πανεπιστημίου σχετικά με τη δυνατότητα ενεργοποίησης ενός ηλεκτρονικού πόρου με δύο λειτουργίες: (1) να οργανώσει ένα δίκτυο μεταξύ των πολλών πανεπιστημιακών υπηρεσιών και με τις υφιστάμενες τοπικές υπηρεσίες και (2) να αποτελέσει σημείο αναφοράς τόσο για θύματα βίας και παρενόχλησης και για τους μάρτυρες ακατάλληλης συμπεριφοράς στο πανεπιστήμιο.

Οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση από το Πανεπιστήμιο του Τορίνο εξέφρασαν την επιθυμία να συνεχιστούν τα σεμινάρια. Έχει οργανωθεί περαιτέρω κατάρτιση για το διοικητικό προσωπικό, αλλά οι διδάσκοντες παραμένουν η πιο δύσκολη ομάδα

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

προσέλευσης συμμετεχόντων. Η περαιτέρω κατάρτιση αποτελεί αναγκαιότητα: θα συμβάλει επίσης στην ανάπτυξη μιας θεσμικής κουλτούρας βασισμένης στο σεβασμό προς τον Άλλο, ανεξαρτήτως φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, εθνικότητας κ.α. Επίσης, θα θέσει υπό αμφισβήτηση στερεότυπες συμπεριφορές που παρατηρούνται μεταξύ των φοιτητών/τριών, των διδασκόντων και του πανεπιστημιακού προσωπικού.

4. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Ελλάδα

Επί του παρόντος, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο δεν υπάρχουν πολιτικές ή διαδικασίες σχετικά με τη σεξουαλική βία. Επιπλέον, το πανεπιστήμιο δεν χρησιμοποιεί εξωτερικά δίκτυα ή μηχανισμούς υποστήριξης. Για να αντιμετωπιστεί αυτό, η ομάδα του Προγράμματος συνέστησε να αναπτυχθούν επίσημες, θεσμικές, πολιτικές και διαδικασίες κατά της σεξουαλικής βίας και να δημιουργηθεί Γραφείο Ισότητας, το οποίο θα ασχολείται, μεταξύ άλλων, με ζητήματα σεξουαλικής και έμφυλης βίας.

Οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση στο Πάντειο ανέφεραν πως είναι αναγκαία η επέκταση της επιμορφωτικής διαδικασίας. Η ομάδα υποστηρίζει ότι η θεσμοποίηση ενός ετήσιου σεμιναρίου ευαισθητοποίησης θα μπορούσε να συμβάλει σιγά-σιγά στη βελτίωση της ορατότητας και της δημοσιότητας του θέματος. Οι συμμετέχοντες πρότειναν επίσης την εισαγωγή σεμιναρίων ευαισθητοποίησης για τη σεξουαλική βία στο τακτικό πρόγραμμα σπουδών, καθώς και στο πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης. Η ομάδα του Παντείου πρότειναν ότι για την αντιμετώπιση του ζητήματος μπορεί να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα της εβδομάδας καλοσωρίσματος των φοιτητών/τριών. Επίσης συνέστησαν να δημιουργηθεί μία διατμηματική επιτροπή φοιτητών και προσωπικού η οποία θα ενεργεί ως σύνδεσμος και υποστήριξη ατόμων σε περιπτώσεις που έχει αναφερθεί σεξουαλική βία

5. Brunel University London, Βρετανία

Η πολιτική για τη σεξουαλική παρενόχληση στο Brunel είναι ενσωματωμένη στις πολιτικές για την παρενόχληση και τον εκφοβισμό του Πανεπιστημίου. Η ομάδα του Brunel συνέστησε μια αυτόνομη πολιτική που να εστιάζει στη σεξουαλική βία αποκλειστικά. Αυτό θα διευκολύνει τις διαδικασίες καταγγελίας/αναφοράς και τυχόν πειθαρχικά μέτρα. Η πολιτική θα πρέπει να δημοσιοποιείται με σαφή και απλή μορφή, σε μια τοποθεσία εύκολα προσβάσιμη από τους φοιτητές/τριες και το προσωπικό. Επιπλέον, η ομάδα του Brunel συνέστησε να σχεδιαστεί και να διανεμηθεί ένα διαβαθμισμένο διάγραμμα θεραπευτικών οδών για την υποστήριξη θυμάτων

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

σεξουαλικής βίας, χωρίς χρονικούς περιορισμούς σχετικά με τη στιγμή και τη διάρκεια παροχής.

Άλλες συστάσεις αφορούν στο σκοπό και την ανάγκη αναθεώρησης και αποσαφήνισης άλλων σχετικών πολιτικών, καθώς το προσωπικό που παρακολούθησε το πρόγραμμα έδειξε (α) έλλειψη γνώσης των υφιστάμενων πολιτικών και διαδικασιών και (β) σύγχυση σχετικά με τις εφαρμογές σε διαφορετικές καταστάσεις. Αυτά τα θέματα θα πρέπει να επιλυθούν και να ενσωματωθούν στο πλαίσιο του προγράμματος στο Brunel. Όλες οι πολιτικές και διαδικασίες σχετικά με τη σεξουαλική βία πρέπει να κοινοποιηθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια στους σπουδαστές και το προσωπικό, παράλληλα με την ενημέρωση για τις διαθέσιμες, τοπικές, εξωπανεπιστημιακές υπηρεσίες. Η παρακολούθηση της επιμόρφωσης του USVreact στο Brunel επέστησε την προσοχή στις σημαντικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η παροχή «πρώτης αντίδρασης» από ορισμένα μέλη του προσωπικού. Η ομάδα ελπίζει ότι το πρόγραμμα θα συνεχιστεί στο Brunel και θα αποτελέσει ένα χώρο για το προσωπικό να μοιραστεί τις εμπειρίες τους.

6. Πανεπιστήμιο του Sussex, Βρετανία

Η ομάδα του Sussex συνέστησε την υιοθέτηση μιας πιο συντονισμένης προσέγγισης στις υπηρεσίες για το προσωπικό και τους φοιτητές/τριες. Τόσο οι φοιτητές/τριες όσο και το προσωπικό θα ωφεληθούν από μία αποσαφήνιση όσον αφορά τις διαθέσιμες υπηρεσίες και τις θεραπευτικές οδούς που υπάρχουν. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να αναθεωρηθούν επειγόντως οι πολιτικές και οι διαδικασίες του Πανεπιστημίου για την υποστήριξη, τόσο των φοιτητών/τριών όσο και των υπαλλήλων, θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης και/ή βίας. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να κοινοποιούνται όσο το δυνατόν ευρύτερα και σαφέστερα και να περιγράφονται σε έναν κεντρικό σημείο στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου.

Επίσης, πρότεινε ότι η κατάρτιση για τις καταγγελίες θα πρέπει να είναι υποχρεωτική για το προσωπικό «πρώτης γραμμής» και εθελοντική για το υπόλοιπο προσωπικό, ώστε να δημιουργηθεί μια πιο ανοικτή και ευαισθητοποιημένη κουλτούρα στο πανεπιστήμιο, να ενθαρρύνονται τα θύματα να μιλήσουν και να υποστηρίζονται τα μέλη του προσωπικού παροχής «πρώτης αντίδρασης» στο δύσκολο έργο τους. Η ομάδα, επομένως, θεωρεί ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να παρέχει στήριξη στο προσωπικό που υποστηρίζει φοιτητές ή υπαλλήλους που προχωρούν σε καταγγελίες. Αυτό θα πρέπει να γίνει με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, καθιστώντας σαφές ότι το προσωπικό πρέπει να είναι σε θέση να μιλήσει με τους προϊστάμενους / managers για υποστήριξη και να υπάρχουν εύκολα προσβάσιμοι πόροι αυτο-φροντίδας online.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

7. Πανεπιστήμιο του York, Ηνωμένο Βασίλειο

Συγκεκριμένη πολιτική για τη σεξουαλική βία δεν υφίσταται μέχρι στιγμής στο Πανεπιστήμιο του York, αλλά βρίσκεται σε στάδιο κατάρτισης και, πρόσφατα, έχει εισαχθεί ένα νέο ηλεκτρονικό σύστημα αναφοράς για όλες τις μορφές κακοδιοίκησης για τους φοιτητές/τριες. Ωστόσο, το νέο αυτό σύστημα δεν ενθαρρύνει την αναφορά των σεξουαλικών παραπτώματων του προσωπικού και δεν προσφέρει τη δυνατότητα ανώνυμης αναφοράς (αν και επιτρέπονται οι εκθέσεις αναφοράς τρίτων). Η ομάδα του York έχει κάνει διάφορες θεσμικές συστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της αποσαφήνισης των πανεπιστημιακών πολιτικών γύρω από τις αναφορές αυτές και τη συμμετοχή της αστυνομίας στις διαδικασίες. Επίσης, συνέστησαν να καταστούν οι πειθαρχικές πολιτικές στο York πιο διαφανείς για το προσωπικό και τους φοιτητές/τριες και να επιβάλλονται πιο σκληρές κυρώσεις στους δράστες.

Έχουν σχεδιαστεί φυλλάδια για τους/τις νεοεισερχόμενους/ες φοιτητές/τριες και το ακαδημαϊκό προσωπικό όπου υπάρχουν πληροφορίες για τα τοπικά δίκτυα υποστήριξης και υπηρεσίες πέρα από το πανεπιστήμιο. Η πλήρης εκδοχή της επιμόρφωσης που κατάρτησε η ομάδα, έχει διάρκεια δύο 3ωρων συναντήσεων, αλλά προτείνεται ως ολόημερη κατάρτιση για το προσωπικό που ασχολείται ειδικά με τις αποκαλύψεις (προσωπικό ασφαλείας, σύμβουλοι πρόνοιας, σύμβουλοι παρενόχλησης, ομάδες πρόνοιας κολλεγίων). Για το προσωπικό «πρώτης γραμμής» που μπορεί να δεχτεί καταγγελίες φοιτητών/τριών φοιτητές για τις οποίες δεν είναι απαραίτητη η εξειδικευμένη γνώση, θα διοργανωθεί μία ημι-ήμερη κατάρτιση οποία επικεντρώνεται στα βασικά μηνύματα.

Γενικότερες προτάσεις

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζονται μια σειρά ευρύτερων συστάσεων που αφορούν σε όλα τα διαφορετικά περιβάλλοντα, οι οποίες προκύπτουν από τις Εκθέσεις Αξιολόγησης των Προγραμμάτων Επιμόρφωσης που συνέταξαν οι Εταίροι, καθώς και από πρόσθετες πληροφορίες που συνέλλεξαν οι ομάδες του προγράμματος κατά τη διάρκεια της έρευνας. Αυτές αφορούν στην θεσμοθετημένη καθοδήγηση και τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και σε ζητήματα όπως η ευαισθητοποίηση και η συνέχιση της έρευνας.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

1. Εκπαίδευση

Πρώτα απ' όλα, το πρόγραμμα προτείνει όλα τα μοντέλα επιμόρφωσης ή κάποια εκδοχή αυτών θα πρέπει να υλοποιηθούν σε όλα τα πανεπιστήμια στις χώρες-εταίρους (και αλλού), ώστε να δημιουργηθούν πιο ευνοϊκά προς την καταγγελία πλαίσια και πιο ανοιχτές και ευαισθητοποιημένες κουλτούρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η κατάρτιση πρέπει να πραγματοποιηθεί αρχικά στο προσωπικό που έχει ρόλο «πρώτης γραμμής» (συμβουλευτική υποστήριξη, στήριξη σπουδαστών, υπηρεσίες υγείας και ασφάλεια κ.α.), αλλά τελικά θα πρέπει να την παρακολουθήσει όλο το προσωπικό, με στόχο να καταστούν τα πανεπιστήμια ασφαλέστεροι χώροι.

Το αν αυτά τα προγράμματα κατάρτισης πρέπει να είναι υποχρεωτικής παρακολούθησης για το προσωπικό ή αν απλώς πρέπει να ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν, είναι απόφαση των επιμέρους οργάνων. Η υποχρεωτική παρακολούθηση μπορεί να προκαλέσει δυσαρέσκεια σε μέλη του προσωπικού που είναι σκεπτικά ή απρόθυμα να συμμετάσχουν, ενώ στις εθελοντικές συνεδρίες που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις θεσμικές και έμφυλες ανισότητες στην παροχή (συναισθηματικής) υποστήριξης στα θύματα.

Στην επιμόρφωση πρέπει να δοθεί προσοχή στις διάφορες μορφές και εκφάνσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης και/ή βίας: για παράδειγμα, η συζήτηση δεν πρέπει να αφορά μόνο στη βία μεταξύ φοιτητών/τριών, πρέπει να περιλαμβάνει και το προσωπικό ως δυνητικούς δράστες και θύματα. Θα πρέπει επίσης να πλαισιώνεται και με άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα που εστιάζουν σε θέματα όπως το φύλο και τις διατομεακές μορφές διακρίσεων, τον εκφοβισμό και την παρενόχληση και τις θεσμικές αξίες.

Υπήρξε επίσης μια γενική συναίνεση ως προς την σημασία να υπάρχει ένα επιφανές άτομο, εκπαιδευμένο να ενεργεί ως σημείο επαφής και σύνδεσμος σε θεσμικό επίπεδο. Στη Βρετανία, πολλά πανεπιστήμια έχουν ήδη εισαγάγει τέτοιους ρόλους με την ιδιότητα συμβούλων σεξουαλικής κακοποίησης (BBC News, 2017), συμπεριλαμβανομένου ενός από τους Συνεργαζόμενου Φορείς, το Πανεπιστήμιο του Keele. Ωστόσο, υπογραμμίζουμε επίσης ότι ένα τέτοιο μέλος του προσωπικού θα πρέπει να παρέχει εξειδικευμένη εμπειρογνομosύνη σε υφιστάμενες δομές πανεπιστημιακής υποστήριξης και όχι να αποτελεί θεσμικό πάροχο «πρώτης αντίδρασης». Βασική πρόταση του προγράμματος είναι ότι το σύνολο του προσωπικού πρέπει να έχει την ικανότητα να ανταποκρίνεται κατάλληλα στις καταγγελίες (τόσο από συναισθηματική, όσο και από διαδικαστική άποψη) και ότι οι θεσμικές κουλτούρες

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

πρέπει να είναι πιο ανοιχτές και ευαισθητοποιημένες. Σύμφωνα με αυτό, συνιστούμε να υπάρχουν διάφοροι διαθέσιμοι χώροι για μία καταγγελία στην πανεπιστημιούπολη, οι οποίοι να είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι και προσβάσιμοι.

2. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις

Πολλοί από τους εταίρους πρότειναν μεταρρυθμίσεις σε θεσμικό επίπεδο, οι οποίες δεν περιορίζονταν κατ' ανάγκη στο ίδρυμα τους, αλλά είχαν ευρύτερη δυνατότητα εφαρμογής. Για παράδειγμα, οδηγηθήκαμε στο συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες στήριξης φοιτητών/τριών έχουν αυξημένη ζήτηση και ότι υπάρχει πιθανότητα να αυξηθούν οι καταγγελίες σεξουαλικής βίας ως απότοκος της ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης, γεγονός που θα δημιουργήσει περαιτέρω πίεση σε αυτές τις υπηρεσίες. Σημειώθηκε επίσης ότι η χρηματοδότηση τόσο των πανεπιστημιακών, όσο και των εξωτερικών υπηρεσιών υποστήριξης σε πολλές χώρες έχει μειωθεί σημαντικά (Towers & Walby 2012, Women Against Violence Europe, 2016), παρά τις συζητήσεις για την ψυχική υγεία και ευημερία των σπουδαστών (Rückert, 2015; NUS, 2015). Όλοι οι εταίροι συμφωνούν ότι τόσο η στήριξη φοιτητών/τριών, όσο και οι πρωτοβουλίες για την ισότητα απαιτούν σημαντική αύξηση των πόρων προκειμένου να είναι επιτυχείς και να τηρηθούν οι θεσμικές και εθνικές δεσμεύσεις στους τομείς αυτούς.

Οι εταίροι τόνισαν επίσης την ανάγκη για ισχυρότερες συνεργασίες μεταξύ πανεπιστημιακών και εξωτερικών υπηρεσιών υποστήριξης, με επικεφαλής ένα συγκεκριμένο μέλος του προσωπικού ή της μονάδας. Αυτές υπηρεσίες περιλαμβάνουν εκείνες που σχετίζονται με την υποστήριξη θυμάτων σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας, την υγεία (συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής υγείας) και άλλες. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω ποικίλων μέσων, μεταξύ των οποίων οι παρεμβάσεις από εξωτερικές υπηρεσίες στην πανεπιστημιούπολη, η συμμετοχή εξειδικευμένων εμπειρογνομόνων στην ανάπτυξη πανεπιστημιακών υπηρεσιών, στη διαχείριση περιστατικών και στην διοργάνωση εκδηλώσεων.

Σε ευρύτερο επίπεδο, προέκυψε το συμπέρασμα ότι τα πανεπιστήμια έπρεπε να αναγνωρίσουν πληρέστερα το καθήκον τους ως προς τη φροντίδα των φοιτητών/τριών και τις ευθύνες τους για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και της βίας. Αυτό συνεπάγεται δημιουργία θετικής πανεπιστημιακής κουλτούρας που ενσωματώνει ισχυρές πολιτικές αξίες. Προτείνεται επίσης τα πανεπιστήμια να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή σε αυτά θέματα μέσω του design, του μάρκετινγκ και την αρχιτεκτονική τους. Για παράδειγμα, τα πανεπιστήμια πρέπει να μεριμνούν ώστε να μην αναπαράγουν έμφυλα και «κανονικοποιημένα» σεξουαλικά στερεότυπα στη δημόσια εικόνα τους και θα πρέπει να προωθούν χώρους χωρίς διακρίσεις (για παράδειγμα, τουαλέτες με

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

ουδέτερο φύλο). Στοχεύοντας σε υψηλότερο επίπεδο, τα πανεπιστήμια πρέπει να αναθεωρήσουν τον τρόπο σχεδιασμού του φυσικού τους χώρου και να επιδιώκουν αρχιτεκτονικά σχέδια που ανταποκρίνονται στις αρχές του αστικού φεμινισμού, δηλαδή να καθιστούν τα κτίρια προσβάσιμα, να παρέχουν επαρκή, νυχτερινό φωτισμό στη πανεπιστημιούπολη, για να κάνουν τους ανθρώπους να αισθάνονται πιο ασφαλείς, και να παρέχουν χώρους για όσους έχουν παιδιά προκειμένου όσοι έχουν τεθεί στο περιθώριο να επανέλθουν και να συμμετέχουν πλήρως στην πανεπιστημιακή ζωή, δίχως δυσκολίες ή παρενοχλήσεις (Darke, 1984).

Πολλοί εταίροι συνέστησαν τη μεγαλύτερη ένταξη των θυμάτων στις θεσμικές διαδικασίες, προκειμένου να καταστούν παράγοντες κοινωνικής αλλαγής. Αυτό θα πρέπει, φυσικά, να εφαρμοστεί λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την προστασία τους, ιδίως σε συναισθηματικό επίπεδο.

3. Θεσμική καθοδήγηση

Πολλοί από τους εταίρους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η θεσμική καθοδήγηση θα ήταν χρήσιμη τόσο στην αντιμετώπιση όσο και στην πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και της βίας στα πανεπιστήμια. Για παράδειγμα, καθοδήγηση σχετικά με τις διαδικασίες καταγγελίας και τη συλλογή στοιχείων, τη συμπεριφορά των φοιτητών/τριών και του προσωπικού και την προστασία των θυμάτων εντός του θεσμικού πλαισίου, όπου ενδέχεται να συναντήσουν τους δράστες. Στη Βρετανία, υπήρξε αναγνώριση της έκθεσης εμπειρογνομόνων των Βρετανικών Πανεπιστημίων για την Αλλαγή του Κουλτούρας (2016), η οποία αποτέλεσε μια καλή βάση για την υλοποίηση αυτής της οδηγίας. Επίσης, η ίδια ομάδα εμπειρογνομόνων έχει ήδη εκδώσει νέες οδηγίες για την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς των φοιτητών/τριών, η οποία μπορεί να αποτελέσει ποινικό αδίκημα, που αντικατέστησαν την – ευρέως αναγνωρισμένη ως προβληματική – έκθεση Zellik του 1994 (Bradfield, 2016, βλ. επίσης κεφάλαιο 2).

Προτάθηκε επίσης ότι το προσωπικό των θεσμοποιημένων υπηρεσιών που ασχολούνται με καταγγελίες φοιτητών ως προς τη διαχείριση περιπτώσεων σεξουαλικής βίας (π.χ. Συνήγορος του Πολίτη ή ανεξάρτητοι διαμεσολαβητές) πρέπει να λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση σχετικά με τη σεξουαλική βία. Για τα πανεπιστήμια που εφαρμόζουν πολιτικές ή διαδικασίες που αντιμετωπίζουν τη σεξουαλική βία και την παρενόχληση, σημειώθηκε ότι θα ήταν επωφελής μια ευρύτερη, πιο ολιστική προσέγγιση. Για παράδειγμα, η νομοθετική καθοδήγηση για τα πανεπιστήμια πρέπει να υπογραμμίζει ότι τα θύματα θα πρέπει να μπορούν να επιλέξουν το είδος της υποστήριξης που χρειάζονται, αντί να επικεντρωθούν στις νομικές και τυπικές οδούς για την αναφορά της σεξουαλικής βίας (η οποία ίσως δεν είναι πάντα η προτιμώμενη διαδρομή).

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

4. Καμπάνιες και ευαισθητοποίηση

Οι εταίροι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τη σεξουαλικής βίας είναι σημαντικές σε θεσμικό και εθνικό επίπεδο, τόσο για να ενθαρρύνουν την καταγγελία, όσο και για να αποτρέψουν παρενοχλήσεις και βία. Πρακτικές προτάσεις σχετικά με αυτό περιλάμβαναν τη δημιουργία έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού (το οποίο θα μπορούσε ίσως να μοιραστεί μεταξύ πανεπιστημίων) και την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης του προσωπικού. Συγκεκριμένα, οι manager και οι Διοικήσεις των πανεπιστημίων θεωρείται ότι χρειάζονται μεγαλύτερη συνειδητοποίηση σχετικά με τις νομικές, κοινωνικές και ψυχολογικές συνέπειες της σεξουαλικής βίας, προκειμένου να λαμβάνουν πιο ενημερωμένες αποφάσεις. Περιπτώσεις όπου οι φοιτητές/τριες αναπτύσσουν δικές τους διαμαρτυρίες ή εκστρατείες για την υποστήριξη των θυμάτων, τα πανεπιστήμια πρέπει να τις αγκαλιάσουν αντί να τις καταπιέζουν. Όλοι οι εταίροι συμφωνούν ότι η αποδοχή της θεσμικής ευθύνης για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της παρενόχλησης και της βίας δεν είναι μια αδυναμία αλλά μια πρωτοποριακή δράση.

5. Περαιτέρω έρευνα

Οι Εταίροι συνέστησαν επίσης μια ποικιλία διαφορετικών πιθανών μελλοντικών ερευνητικών προτάσεων: αυτές ποικίλλουν ανά χώρα, καθώς τα διαθέσιμα δεδομένα και βιβλιογραφία διαφέρουν εξαιρετικά. Ορισμένοι τομείς για μελλοντική έρευνα περιλαμβάνουν τη σεξουαλική κακομεταχείριση του προσωπικού και των φοιτητών/τριών, τη σεξουαλική βία κατά των LGBT + (και ιδιαίτερα των τρανσέξουαλ) φοιτητών και την υποστήριξη αυτών των κοινοτήτων, καθώς και την εμπειρία φοιτητών/τριών από online / ψηφιακή παρενόχληση και κακοποίηση. Σημειώνουμε την ευγνωμοσύνη μας προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη χρηματοδότηση αυτού του σημαντικού προγράμματος, το οποίο είχε ήδη πολύ απτό, θετικό αντίκτυπο, και ελπίζουμε ότι θα εξακολουθήσει να υπάρχει χρηματοδότηση για την υποστήριξη παρόμοιων προτάσεων.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Βιβλιογραφία

Ahmed, S. (2012). *On Being Included: Racism and Diversity in Institutional Life*. Durham, NC: Duke University Press

- Ahmed, S. (2017). ‘Snap! Feminist Moments, Feminist Movements.’ Lecture given in Stockholm, May 11. Available at: <https://feministkilljoys.com/2017/05/21/snap/>
- Ahrens, C. E. (2006). Being Silenced: the impact of negative social reactions on the disclosure of rape. *American Journal of Community Psychology* 38, pp. 263-274
- Alldred, P., David, M., Biglia, B., Jimenez, E., Folgueiras, P., Olivella, M., et al. (2014). *GAP WORK Project Final Report: training for youth practitioners on tackling gender-related violence*. Brunel University: London Press.
- Alldred, P. and Biglia, B. (2015). Gender-Related Violence and Young People: An Overview of Italian, Irish, Spanish, UK and EU Legislation. *Children & Society* 29(6), pp. 662-675.
- Amnesty International. (2016). *Policy on state obligations to respect, protect and fulfil the human rights of sex workers*. London: Amnesty International
- Anderson, M. J. (2016). Campus Sexual Assault Adjudication and Resistance to Reform. *The Yale Law Journal* 125(7), pp.1940-2005.
- Asquith, S. (2016) It’s Time to Talk About Student Mental Health. *The Huffington Post*, 4th February. Available at: http://www.huffingtonpost.co.uk/shelly-asquith/student-mental-health_b_9157672.html
- Avdela, E. (2012). Gender (in) crisis, or what happens to “women” in hard times. *Sygyxrona Themata*, 115, pp. 8-17
- Batty, D., Weale, S. and Bannock, C. (2017). Sexual harassment at “epidemic levels” in UK universities.’ *The Observer* 5th March. Available at: <https://www.theguardian.com/education/2017/mar/05/students-staff-ukuniversities-sexual-harassment-epidemic>
- BBC News. (2017). Cambridge University advertises for sexual assault adviser. 10th September. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-cambridgeshire-41218333>
- BBC Trust. (2012). *The Pollard Review*. Available at: http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/our_work/pollard_review/pollard_review.pdf
- Biglia, B. and San-Martin, C. (2007). *Estado wonderbra: entretejiendo narraciones feministas sobre las violencias de genero*. Barcelona: Virus.
- Biglia, B. & Velasco A (2012) Reflecting on an academic practice to boost gender awareness in future schoolteachers, *Educacao, Sociedade & Culturas*, no 35, 2012, 105
- Bradfield, N. (2016). *Guidance for Higher Education Institutions: How to Handle Student Misconduct Which May Also Constitute a Criminal Offence*. London: Universities UK and Pinsent Masons
- Bunch, C. (1990). Women’s Rights as Human Rights: Towards a Re-Vision of Human Rights. *Human Rights Quarterly* 12(4), pp. 486-498

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- Burke, P. (2015). Re/imagining higher education pedagogies: gender, emotion and difference. *Teaching in HE* 20(4), pp. 388-401.
- Bustelo, M. and Lombardo, E. (2007). *Políticas de igualdad en España y en Europa*. Catedra Ediciones.
- Bustelo, M., Lopez, S. and Platero, R. (2007). La representación de la violencia contra las mujeres como un asunto de género y un problema público en España. *Políticas de igualdad en España y en Europa*, eds. Maria Bustelo and Emanuela Lombardo. Catedra: University of Valencia.
- Carastathis, A. (2015). The Politics of Austerity and the Affective Economy of Hostility: Racialised Gendered Violence and Crises of Belonging in Greece. *Feminist Review*, 109, pp. 73-95
- Committee of Vice-Chancellors and Principals of the Universities of the United Kingdom. (1994). *Final Report of the Task Force on Student Disciplinary Procedures*. London: CVCPUK.
- Corradi C. (2009). *Sociologia della violenza. Modernità, identità, potere*. Rome: Meltemi.
- Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 on implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services
- Council Directive 2006/54/EC on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation
- Crown Prosecution Service. (2017). *Violence Against Women and Girls: Strategy 2017-2020*. London: CPS
- Darke, J. (1984). Women, architects and feminism, in Marxist Book Group (eds.) *Making Space: Women in the Man-Made Environment*. London: Pluto Press.
- Davaki, Konstantina (2013), *Report: The Policy on Gender Equality in Greece*. Monograph PE 493.028. Brussels, Belgium: European Parliament.
- Davies, L. (2012). Greek crisis hits women especially hard. *The Guardian*, 15th June. Available at: <https://www.theguardian.com/world/greek-election-blog-2012/2012/jun/15/greek-crisis-women-especially-hard>
- Day, E. (2016). How Archers abuse storyline has divided fans of its green and pleasant land. *The Guardian*, 25th March. Available at: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2016/mar/25/how-the-archers-abusestory-helen-rob-titchener-has-divided-fans>
- Department of Health. (2014). *NHS and Department of Health investigations into Jimmy Savile*. Gov.co.uk. Available at: <https://www.gov.uk/government/collections/nhs-and-department-of-health-investigations-intojimmy-savile>
- Directorate-General for Internal Policies. (2016). *The Issue of Violence Against Women in the European Union*. Brussels: European Parliament
- Donovan, R. and Williams, M. (2002) Living at the Intersection. *Women and Therapy* 25(3-4), pp. 95-105

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- End Violence Against Women. (2015). *Spotted: Obligations to Protect Women Students' Safety and Equality*. London: End Violence Against Women
- Eurofound. (2015). *Violence and harassment in European workplaces: Causes, impacts and policies*. Dublin.
- European Commission. (2011). *Strategy for equality between women and men 2010-2015*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/strategy_equality_women_men_en.pdf.
- Fairweather, E. (2012). Jimmy Savile: 'He was the tip of the iceberg.' *The Daily Telegraph*. 19th October. Available at: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/jimmy-savile/9620223/Jimmy-Savile-He-wasthe-tip-of-the-iceberg.html>
- Farina, F. (2013). Sulle violenze ed il genere. Esperienze e rappresentazioni delle universitarie dell'ateneo di Urbino. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 7(2), pp. 43-64.
- Feltes, T., List, K., Schneider, R., Hofker, S., Balloni, A., Bisi, R., Sette, R. et al. (2012). *Gender-Based Violence, Stalking, and Fear of Crime*. Bochum: Ruhr-Universität Bochum.
- Fenton, R. A., Mott, H. L., McCartan, K. and Rumney, P. (2016) *A review of evidence for bystander intervention to prevent sexual and domestic violence in universities*. Technical Report. Public Health England. Available from: <http://eprints.uwe.ac.uk/28656>
- Ferrer-Perez, V., Bosch-Fiol, E. and Navarro-Guzman, C. (2011). La violencia de genero en la formacion universitaria: analisis de factores predictores, *Anales de psicologia*, 27(2), pp. 435-446.
- FRA (European Agency for Fundamental Rights). (2014). *Violence Against Women: An Eu-wide Survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- Franco, J. (2013). Child abuse, melodrama and the mother-daughter plot in Eastenders. *European Journal of Cultural Studies* 16(3), pp. 267-284
- Grimshaw, D. and Rubery, J. (2012). The end of the UK's liberal collectivist social model? The implications of the coalition government's policy during the austerity crisis. *Cambridge Journal of Economics* 36(1), pp. 105-126
- Higher Education Funding Council for England. (2017a). *Universities and colleges receive £ 2.45 million to tackle sexual harassment*. 13th March. Available at: <http://www.hefce.ac.uk/news/newsarchive/2017/Name,113072,en.html>
- Higher Education Funding Council for England (2017b). *Universities and colleges receive £ 1.8 million to tackle hate crime and online harassment*. 16th October. Available at: <http://www.hefce.ac.uk/news/newsarchive/2017/Name,115884,en.html>
- Home Office. (2007). *Cross Government Action Plan on Sexual Violence and Abuse*. London: Cabinet Office
- Home Office. (2011). *Call to End Violence Against Women and Girls: Action Plan*. London: Cabinet Office.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- Home Office. (2017a). *Disrespect NoBody campaign*. 27th January. Available at: <https://www.gov.uk/government/collections/disrespect-nobody-campaign>
- Home Office. (2017b). *Hate Crime, England and Wales, 2016/17*. Available at: <https://www.gov.uk/government/statistics/hate-crime-england-and-wales-2016-to-2017>
- Horowitz, D. (2007). *Indoctrination: The Left's War Against Academic Freedom*. New York and London: Encounter Books
- Huffington Post Greece. (2017). Reactions to the 15-year incarceration of the 22-year old young woman who knitted her assailant in self-defence. 29th September 2017 (in greek). Available at: http://www.huffingtonpost.gr/2017/09/29/koinonia-katadiki_n_18138212.html
- Istat (National Institute of Statistics). (2015). *Violence Against Women: Year 2014*. Available at: <https://www.istat.it/en/archive/169135>.
- Kaldi-Koulikidou, T. and Plevraki, S. (2014). Domestic Violence Against Women in Greece, in Sylvia M. Asay, John De Frain, Marcee Metzger, Bob Moyer (eds.), *Family Violence from a Global Perspective: A Strengths-Based Approach*, London and New York: Sage, pp. 94-107.
- Kostavara, K. (2007). *Rape: The Crime, the Trial, the Law and Social Prejudice*. Athens: Metaichmio (in Greek).
- Levidow, L. (2002) Marketizing higher education: neoliberal strategies and counter-strategies, in Robins, Kevin and Webster, Frank, eds., *The Virtual University? Knowledge, Markets and Management*. Oxford: Oxford University Press, pp. 227–248
- Love, G., De Michele, G., Giakoumidaki, C., Herrera Sanchez, E., Lukera, M. and Cartei, V. (2017). Improving access to sexual violence support for marginalised individuals: findings from the lesbian, gay, bisexual and trans and the black and minority ethnic communities. *Critical and Radical Social Work* 5(2), pp.163-179
- Lynch, K. (2013). New managerialism, neoliberalism and ranking. *Ethics in Science and Environmental Politics* 13(2), pp. 141-153.
- McGlynn, C., Downes, J. and Westmarland, N. (2017) Seeking Justice for Survivors of Sexual Violence: recognition, voice and consequences, in Estelle Zinsstag and Marie Keenan, eds., *Restorative Responses to Sexual Violence: Legal, Social, and Therapeutic Dimensions*. London: Routledge
- Ministerio del Interior. (2017). *Anuario estadístico del Ministerio de Interior 2016*. Madrid, Catalogo de Publicaciones de la Administracion Central del Estado
- National Union of Students. (2010). *Hidden Marks: A study of women students' experiences of harassment, stalking, violence and sexual assault*. London: NUS
- National Union of Students. (2013). *That's What She Said: women students' experiences of 'lad culture' in higher education*. London: NUS
- National Union of Students. (2014). *Lad Culture and Sexism Survey*. Available online at <https://www.nus.org.uk/en/news/nus-research-reveals-one-in-four-students-suffer-unwelcome-sexual-advances/>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- National Union of Students. (2015). *Lad Culture Audit Report: A look into the findings from our audit of higher education institutions and students' unions work on lad culture*. London: NUS
- O'Hara, M. (2016). Osborne's budget cuts will cripple services for vulnerable BME women. *The Guardian* 16 March
- ONS (Office for National Statistics) (2017). *Focus on violence crime and sexual offences, England and Wales: year ending March 2016*. London: Office for National Statistics. Available at: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/compendium/focusonviolentcrimeandsexualoffences/yearendingmarch2016>
- Paul, L. A., Gray, M. J., Elhai, J. D., and Davis, J. L. (2009) Perceptions of peer rape myth acceptance and disclosure in a sample of college sexual assault survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice and Policy* 1(3), pp. 231-241
- Pedwell, C. (2016). Decolonising Empathy: Thinking Affect Transnationally. *Samyukta: A Journal of Women's Studies* XVI(I): pp. 27-49.
- Phipps, A. (2009). Rape and respectability: ideas about sexual violence and social class. *Sociology* 43(4), pp. 667-683
- Phipps, A. (2017). Reckoning up: sexual harassment and violence in the neoliberal university. Currently under consideration by *Gender and Education*
- Phipps, A. (2018) 'Lad culture' and sexual violence against students. In Nancy Lombard, ed., *The Ashgate Gender and Violence Research Companion*. London: Routledge
- Phipps, A. and Young, I. (2015) Neoliberalisation and "lad cultures" in higher education. In *Sociology* 49(2), pp. 305-322
- Phipps, A. and Smith, G. (2012). Violence against Women Students in the UK: Time to Take Action. *Gender and Education* 24(4), pp. 357-73.
- Phipps, A., Ringrose, J., Renold, E. and Jackson, C. (2017). Rape culture, lad culture and everyday sexism: researching, conceptualizing and politicizing new mediations of gender and sexual violence. *Journal of Gender Studies*. Published online. ISSN 0958-9236
- Rape Crisis England & Wales. (2017). *Rape Crisis England & Wales headline statistics 2016-17*. Available at: <https://rapecrisis.org.uk/statistics.php>
- RevoltingEurope. (2012). Austerity is lethal for women. In *Revolting Europe: on Europe, the Left, Labour and Social Movements*. Available at <https://revolting-europe.com/2012/11/25/austerity-hurts-women/>
- Riconosci la violenza. (2013). Available at: <http://www.riconoscilaviolenza.it/>
- Ridolfi-Star, Z. (2016). Transformation Requires Transparency: Critical Policy Reforms to Advance Campus Sexual Violence Response. *The Yale Law Journal* 125(7), pp. 2156-2181
- Ruckert, H. W. (2015). Students' mental health and psychological counselling in Europe. *Mental Health & Prevention* 3(1-2), pp. 34-40.

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

- Rudd, T. and Goodson, I. F. (2017). Negotiating Neoliberal Education. In *Negotiating Neoliberalism: Developing Alternative Educational Visions*, edited by Tim Rudd and Ivor F. Goodson. Rotterdam: Sense Publishers, p.1-11
- Rymer, S. and Cartei, V. (2015). Supporting transgender survivors of sexual violence: learning from users' experiences. *Critical and Radical Social Work* 3(1), pp. 155-164
- Sagar, T., Jones, D., Symons, K. and Bowring, J. (2015) *The Student Sex Work Project: Research Summary*. Swansea: Swansea University
- Sanders-McDonagh, E., Neville, L. and Sevasti-Melissa, N. (2016). From pillar to post: understanding the victimisation of women and children who experience domestic violence in an age of austerity. *Feminist Review* 112(1), pp. 60-76
- Sharna, F. (2014). Financial Crisis and Domestic Violence: the Case of Greece. *The WIP*, May 29. Available at: <http://thewip.net/2014/05/29/financial-crisis-and-domestic-violence-the-case-of-greece/>
- Sherriff, L. (2013). Depression at university: thousands more students seek counselling for mental health issues. *The Huffington Post*, 5th February. Available at: http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/06/27/increase-student-depression-university-mental-health_n_3510291.html
- Smith, C. P., and Freyd, J. J. (2014). Institutional Betrayal. *American Psychologist* 69(6), pp. 575-587.
- Spiked Online. (2017). *Free Speech University Rankings 2017: A Spiked Project*. Available at: <http://www.spiked-online.com/free-speech-university-rankings#.We4TP1tSyUI>
- Sundaram, V. and Jackson, C. (2015). Is lad culture a problem in higher education? Exploring the perspectives of staff working in UK universities. *Society for Research into Higher Education*. Available at: <https://www.srhe.ac.uk/downloads/JacksonSundaramLadCulture.pdf>
- Stratigaki, M. (2006), *The Gender of Social Policy*. Athens: Metaichmio
- Stratigaki, M. and Vaiou, D. (1994). Women's work and informal activities in Southern Europe. *Environment and Planning A*, 26, pp. 1221-1234.
- Thomson, A., Sylvester, R. and Woolcock, N. (2017). Universities told to guarantee free speech. *The Times* 19th October. Available at: <https://www.thetimes.co.uk/article/universities-ordered-to-guarantee-freespeech-wxzc32hh>
- Tillman, S., Bryant-Davis, T., Smith, K., and Marks, A. (2010) Shattering Silence: exploring barriers to disclosure for African-American sexual assault survivors. *Trauma, Violence and Abuse* 1(2), pp. 59-70
- Toledo, P. and Pineda, M. (2016). *L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya*. Barcelona: Bellaterra
- Towers, J. and Walby, S. (2012). *Measuring the impact of cuts in public expenditure on the provision of services to prevent violence against women and girls*. Trust for London and Northern Rock Foundation. Available at: <http://www.nr-foundation.org.uk/>

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

downloads/Measuring-the-impact-of-cuts-in-public-expenditure-on-the-provision-of-services-to-prevent-violence-against-women-and-girls-Full-report-3.pdf

- TUC (Trades Union Congress). (2016). *Still just a bit of banter? Sexual harassment in the workplace in 2016*. London: Trades Union Congress.
- Turchik, J. A. and Edwards, K. M. (2012). Myths about male rape: a literature review. *Psychology of Men and Masculinity* 13(2), pp. 211-226
- Tyler, I. (2015). Classificatory struggles: class, culture and inequality in neoliberal times. *The Sociological Review*, 63(2), pp.493–511
- Universities UK. (2015). *Student mental wellbeing in higher education: Good practice guide*. London: UUK. Available at: <http://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2015/student-mentalwellbeing-in-he.pdf>
- Universities UK (2016) *Changing the Culture: Report of the Universities UK Taskforces examining violence against women, harassment and hate crime affecting university students*. London: UUK.
- Vaiou, D. (2014a). Tracing aspects of the Greek crisis in Athens: Putting women in the picture. *European Urban and Regional Studies*, first published online as doi: 10.1177/0969776414523802.
- Vaiou, D. (2014b). Is the crisis in Athens (also) gendered? Facets of access and (in)visibility in everyday public spaces. *City*, 18(4-5), pp. 533-537.
- Valls, R., Puigvert, L., Melgar, P. and Garcia-Yeste, C. (2016) Breaking the Silence at Spanish Universities: Findings from the First Study of Violence Against Women in Campuses in Spain. *Violence Against Women* 22(13), pp. 1519-39
- Weale, S. (2016). Some universities need to triple mental health services funding, says report. *The Guardian*, 22nd September. Available at: <https://www.theguardian.com/education/2016/sep/22/universities-triple-mental-health-services-funding-report>
- Weis, J. (2015). Title IX and the State of Campus Sexual Violence in the United States: Power, Policy and Local Bodies. *Human Organization* 74(3), pp. 276-286
- Westmarland, N. and Graham, L. (2010) The promotion and resistance of rape myths in an internet discussion forum. *Journal of Social Criminology* 1(2), pp. 80-104
- Wetzel, J. W. (1993). *The World of Women: In Pursuit of Human Rights*. Basingstoke: MacMillan Press
- Whitley, L. and Page, T. (2015). Sexism at the Centre: Locating the Problem of Sexual Harassment. *New Formations* 86, pp. 34-53.
- Women Against Violence Europe. (2016). *WAVE Report 2015: On the Role of Specialist Women's Support Services in Europe*. Vienna, Austria: WAVE office. Available at: http://fileserver.wave-network.org/researchreports/WAVE_Report_2015.pdf

<http://usvreact.eu/>

The #USVreact project has been funded with support from the European Commission. Its content and material reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project code: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401